

PUKESTUGAN, KUMLA HEMBYGDSFÖRENINGENS HEMBYGDSGÅRD I SANNAHED (se art. sid. 17)

Foto: Kamera-Bilden

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1968

39:e årgången

JULBLAD

VÄRME- och SANITÄRA

INSTALLATIONER

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisleddningar, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres.

Kumla Rörinstallationer

Kontor och lager IDROTTSGATAN 4, KUMLA — Tel. 711 80

Av Kumla stad auktoriserad förledningsentreprenör

Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Inte blott till julen

utan året runt göres inköpen av tobaksvaror m. m. i

Allt för håret o. rakningen
Dags- och veckotidningar
Alla slags tobaksvaror
pipor m. m.

Tobakshörnan

Trädgårdsgatan 3 - Tel. 707 80

KUMLA

BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61 - 757 47

Bost. 710 12 - Sommarbost. 0582/401 34

Gör Edra julinköp i

GÖSTA BLIXTS

Speceri- & Matvaruaffär

Tel. 706 12

Norra Kungsvägen 18

Gör jul-
affärerna i

Strömzéns

GARN- & TRIKAFFÄR

Tel. 701 96 - KUMLA

ÖREBRO LÄNS LANTMÄNS CENTRALFÖRENING

Filial i Kumla

FODERMEDEL - GÖDSELMEDEL - KALK - SPANNMÅL

Telefoner: 701 77, 705 87

FRÖER - STRÅFODER - UTSADEN - MASKINER - OLJOR M. M.

ERIC ERICSSON

Självköp Telefon 703 98, 704 99

STENEVÄGEN 43

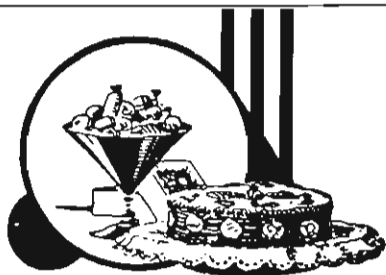
För julinköpen

rekommenderas

ANNA BERGS EFTR.

Handarbetsaffär

Telefon 702 06

Beställ **JULTÅRTAN** i god tid hos

SÖRGÅRDENS KONDITORI

Pröva någon av våra tårtspecialiteter

GRÄDDBANAN - SCHWARTZWALD - CASABLANCA m. fl.

Servering åy gott kaffe

Inneh. MARTIN LINDBLAD

Köpmangatan 26, Kumla

Tel. 704 01

Kumla i bild

— en ståtlig, färggrann JULKLAPPSBOK
från KB Kumla Tryckeri

Hos bokhandlarna i Kumla och Hallsberg

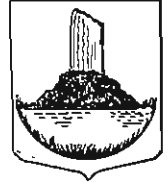
Vid bemärkelsedagar använd Eder av

KUMLA KÖPMANNAFÖRENING

Presentkort

Bokverket KUMLABYGDEN — nu 3 band — är utfört av KB KUMLA TRYCKERI

Gudasonens herravälde

Jes. 9: 6

Julbetraktelse av pastor KARL GUSTAV NORDSTRÖM, Kumla

Julens budskap är budskapet om ett barn, som är oss fött och en son som bliver oss given. Sjuhundra år innan den händelse timar som är begynnelsen till vårt julfirande, då vi tänker på innehållet och inte på ramen som doftar hedenhös lång väg, ser profeten Jesaja i profetisk klarsyn löftets fullbordan.

Gudasonen blir oss given och på hans skuldror skall herraväldet vila. Men profeten ser vidare, ser hur krigets fruktansvärda hantverk förgås i eld, i det krigarens skor och manteln som söldes i blod brännes upp och den dubbla glädjen bliver folken beskärd.

Det där kan se ut som en önskedröm, men synen dröjer allenast innan den går i fullbordan. Judarna väntade i årtusenden på sin Messias. När han kom, var det vise furstar från Osterns länder som måste påminna dem om hans ankomst. Men profetian gick i uppfyllelse till en del, den del som enligt den gudomliga planen skulle gå i uppfyllelse.

I våra landamären får vi ännu ha fred och fira fridens högtid under lyckliga och goda omständigheter, men mannen som rider på den röda hästen och tar bort friden på jorden enligt Johannes Uppenbarelse, har på många platser på vår jord lyckats i sitt uppsåt.

"Sonen som blir oss given" tänker dock icke på en yttre fred bland folken allenast, hans rike är framförallt något som har med vår inre värld att göra. Mycket av yttre ofred och aggression bottnar i att man icke har fred med sig själv, heller icke frid med Gud, som är förutsättningen för denna fred. Man är oviss om meningen med sitt liv, otrygg i en värld som man sökt göra trygg genom yttre välstånd och försäkringar av allehanda slag. Man ville bevara fred på jorden genom att förlita sig på vapen och rustningar, men gång på gång har man blivit besviken på deras förmåga i detta stycke.

Det är icke vapnen i och för sig som ger fred. Rustar det ena folket, rustar det andra och istället för att besegra misstänksamheten mot varandra, ökar man den tills man på ena eller andra sidan begår något misstag som får ödesdigra konsekvenser.

"Sonen som blir oss given" förvandlar våra sinnen så att vi fylles med kärlek och omtanke om varandra, då besegras misstänksamheten och stridsområdet flyttas in i människornas hjärtan och där vinnes de sköna segrar som leder till frid och fred bland folken.

Julljus och julklappar kan ge oss glädje för stunden, men den verkliga gåvan som ger oss julhögtid året om är "sonen som bliver oss given". Han ger oss en dubbel glädje, i det han ger oss skördeglädje och segerglädje.

Skördeglädjen kommer som en följd av att man har sått ett gott utsäde. Det finns intet bättre utsäde än Guds ord, som giver hundrafaldig skörd när det mottages i öppna och beredvilliga hjärtan.

Segerglädje kommer av att man har utkämpat en strid och vunnit seger. Den största seger som en människa kan vinna, är segern över sig själv. En människas största fiende är i allmänhet inte utanför henne men inuti henne. Det är där som de onda anslagen och ingivelserna driver sitt onda spel.

Själv är hon en lekboll i dessa mäktiga makters våld. Det är här i hennes hjärta som segern skall vinnas, och vinnes den där så att hon behärskas av god vilja, är förutsättningen vunnen för fred i hennes omgivning, i varje fall verkar hon fridsstiftande.

Men det är den segern som en människa inte kan vinna i egen kraft, hennes egen kamp leder ideligen till nederlag, men "sonen som har blivit oss given" har vunnit seger över dessa fördärvmakter. Genom att överlåta sig åt honom, vinner hon den största segern, segern över sig själv.

Ville alla människor på vår jord lyssna till honom och låta hans underbara herravälde råda över sig, skulle vår värld bliva ett himmelrike, där frid och fred råda, ty det är på oss människor det beror att kriget finns.

Give Gud att denna julhögtid får innebära detta underbara utbyte av herravälde för hela mänskligheten!

O kom, jag har upplåtit
Mitt hjärtas dörr för dig,
Du som mig allt förlåtit,
Med Gud försonat mig.
Kom Jesus nu att gästa
Uti mitt hjärtas hus,
Kom, att din brud dig fästa
I nåd, i tro, i ljus!

Met. kyrk. ps. 41: 4.

Ännu en framstående julbladsmedarbetare ur tiden

Henning Julin
1881—1967

Just som förra årets julblad förelåg färdigt ingick meddelandet om att min mångårige, högt uppskattade medarbetare byggnadsintendenten Henning Julin, Stockholm slutat sin 86-åriga levnad.

Julin var född i Edsberg, där fadern var befallningsman på Riseberga gård. Under åren 1897—1903 var han ritare hos Yxhults Stenhuggeri AB. Han lärde denna tid känna den blivande ledaren för det alltmer expanderande företaget, Carl Aug. Carlén, med vilken han uppehöll en mer än halvsekel lång trogen vänskap.

Efter anställningen i Yxhult blev Julin stockholmare, och stockholmare skulle han förbli under hela sitt långa liv, med undantag av några års studier i Amerika. Han studerade vid tekniska högskolan och kom i Stockholms stads tjänst och avancerade till byggnadsintendent. Även efter pensioneringen fullgjorde han en mångfald uppdrag för staden. I sin tjänst var Julin älskad av såväl över- som underordnad tack vare sin kunnskap, självständighet och förmåga att skipa rättvisa. Han utgav flera skrifter om Stockholm och medverkade i ännu flera.

I sällskapet "Närkingarna" i Stockholm var han under årtionden en av de mera aktiva och berikade sammankomsterna med att berätta om sin gamla hemprovins.

Bland kumlaborna var Julin mest känd genom sitt långa och flitiga medarbetarskap i Kumla Julblad, alltifrån 1939 t. o. m. 1966. Fösta bidraget var rubricerat

"50 yxhultare för 50 år sedan". Det var ett av honom sparat gruppkort som gav honom impulsen och som fick illustrera artikeln. Nästa gång skrev han om "Poetisk järnvägsduell i Kumla för 57 år sedan". Sin faderlige vän Gustaf Adlers hyllade han 1941 med "En ädling och hans anor" och året därpå "den tredje (Emil) Adlers på Yxhult". Han fortsatte med biografierna, bl. a. berättade han om "Yxhults nydanare C. Aug. Carlén".

Julins mest omfattande författarskap var obestriddligen den serie artiklar om Kumla kyrkas byggnadshistoria, som var införd i Kumla Julblad åren 1945—1960. Historiken var byggd på många års omfattande forskningsarbete i bibliotek och muséer. Under detta arbete gjorde han en dag ett märkligt fynd. Han fann nämligen en tidigare okänd beskrivning av hur en estnisk överste Baranoff och hans ryttare på väg till slaget vid Lund 1676 rastade i Sånnersta, Kumla och begick nattvarden i kyrkan. Om detta fynd och dess innehåll skrev Julin en fyrsidig artikel i Kumla Julblad 1948. Jag uppmanade honom att lämna den högst värdefulla artikeln till en stockholmstidning, då han säkert kunde räkna med ett avsevärt arvode. Han tillbakavisade mitt förslag med att än en gång försäkra, att Kumla Julblad var hans käraste läsning och att frågan om arvode intresserade honom inte. En militärtidskrift erhöll senare han tillstånd att publicera "Baranoffs ryttare". En minnestavla om den ovanliga nattvardsgången är bevarad från medeltidskyrkan och var uppsatt vid ingången till den i febr. i år eldhärdade kyrkan. Tavlan blev emellertid inte värre skadad än att den kan restaureras.

När Henning Julins syster, fröken Ebba Julin, blev underrättad om den förödande kyrkbranden yttrade hon: "Det skulle ha varit svårt för Henning att uppleva en sådan tragedi, så varmt som han var fästad vid Kumlas ärorika tempel."

Efter sin pensionering erhöll Julin uppdraget att skriva en bok om Yxhultsbolaget. Denna uppgift intresserade honom i allra högsta grad, och man kan utan tvekan påstå, att i bättre händer kunde knappast ett dylikt uppdrag lämnas. Under en lång följd av år bedrev han ett utomordentligt forskningsarbete på muséer och bibliotek samt intervjuade gamla yxhultare på olika platser. Resultatet blev den läsvärda boken "En historia om bygd och industri", som utkom 1963.

Julin får räknas som initiativtagare till minnesvården över Frans Michael Franzén på parkkyrkogården i Kumla. Vid en rond under pågående arbete med planeringen av östra kyrkogården stannade Julin och julbladets utgivare vid den mycket eftersatta Franzénsgrottan. Julin yttrade: "Du som är med i kyrkofullmäktige och kyrkogårdsnämnden skall motionera om att grottan görs iordning och en minnesvård bekostas över Franzén." Det blev en motion, som vann fullmäktiges enhälliga godkännande. Av skulpturen beställde Julin för egen del en kopia i koppar, som enligt hans testamente skall överlämnas till Kumla församlingshem.

Julins efterträdare som byggnadsintendent, arkitekt Nils Sterner har i en minnesruna skrivit bl. a. följande:

Till Eder tjänst

KUMLA-BODEN

PER ÅKE BACK

Köpmangatan 1, Kumla

Tel. 791 10

I KUMLA-BODEN

HANDLAR NI TILL BILLIGASTE PRISER

Ensamförsäljare för Repriskaffe

Vi har allt i branschen och skaffar det ni behöver omgående.

Ring och vi hjälper Eder med allt.

Kumla kyrka

Det har under rätt många år förelegat ett ovanligt förhållande beträffande det som skrivits om Kumla kyrka. Det har skrivits mycket, främst i Kumla julblad och Kumla kyrkblad, men det har dock saknats en liten lätthanterlig skrift om kyrkan. Denna brist är nu hävd. I början av detta år utgavs en skrift Kumla kyrka. Den är på kyrkorådets uppdrag utarbetad av Nils Helander och Tage Tapper.

Skriften är en kortfattad sammanställning ur det rika material, som under årens lopp skrivits om Kumla kyrka. Från början var det meningen att skriften skulle omfatta 64 sidor, men det tillgängliga materialet var så rikligt att det visade sig ogörligt att göra ett representativt urval, som rymdes inom detta omfång. Detta gällde inte minst bildmaterialet. Till allt detta kom, att när boken var färdig inträffade kyrkobränden den 10 februari 1968, vilket medförde att det färdiga materialet i hast fick bearbetas samt att ett nytt och sorgligt kapitel fick

”Julin var en ur många synpunkter märklig man. Han hade djupa rötter i sin hembygd Närke, men kom att över 40 år ägna sig åt vården av Stockholms stads stora fastighetsbestånd, från palats till enkla kåkar, de senaste 15 åren såsom chef för underhållsbyrån inom fastighetskontorets byggnadsavdelning.

Han hävdade alltid, att hus är levande ting, de föds, de åldras, sjuknar och dör kanske en gång, men de behöver ständig tillsyn och vård. Och den vården skall inte bara vara av tekniskt slag, man måste också i varje enskilt fall ta stor hänsyn till byggnadens arkitektur.

Julins arbetsförmåga var legendarisk. När andra tjänstemän kom tillbaka från sina helgedigheter satt han ofta på sitt tjänsterum, lycklig över att ha fått några telefonfria och tysta helgdagar att arbeta på. Han ansåg sig hedrad och var tacksam över att ha fått tjäna Stockholms stad under så lång tid, en lycka som enligt honom var värd möda och stora uppoffringar.”

Henning Julin var en flitig brevskrivare och ägde in i sin sena ålder en vårdad, tydlig stil. Han använde aldrig skrivmaskin. Förutom sina många uppskattade artiklar i olika ämnen lämnade han även julbladets utgivare många värdefulla tips till uppsatser. År efter år sände han julbladet till hundratalet av sina vänner som julhälsning. Han har i en biografi om sin chef i ungdomsåren, Gustaf Adlers, Yxhult, kallat honom ädling. Just ordet ädling vill man använda om den bortgångne. En verkligt fin människa, en högst begåvad man med rika kulturella intressen.

Nils Helander

Kyrkan och kyrkogården i början av seklet.

läggas till. Allt detta har dock fört med sig att vi nu fått en skrift på 115 sidor om Kumla kyrka. Den är aktuell och täcker tiden fram till detta år. I allt som framdeles skrivs om Kumla kyrka kommer 1968 att vara en tidsgräns.

Innehållet är uppdelat i följande avsnitt: Medeltidskyrkan, 1800-talskyrkan, kyrkogården, donationer och stiftelser, frivilligt arbete, förvaltningen, prästerna, bränden. Detta kompletteras med en synnerligen värdefull litteraturförteckning, med vars hjälp den speciellt intresserade kan söka fram alla de uppsatser om kyrkan och församlingslivet, som publicerats under årens lopp på olika håll. Utan denna sammanställning hade uppsökandet av detta material varit synnerligen tidsödande och osäkert.

Dock skall redan nu sägas att det ännu är mycket som är oskrivet om Kumla kyrkor, men vi får hoppas att de som har intresse för saken får tillfälle att färdigställa och publicera sitt material.

Till kapitlet om de båda kyrkorna bör fogas några korta kommentarer. 1800-talskyrkan skall vi inte betrakta som något helt förlorat. Det finns stora förutsättningar att åtskilligt av den kan bevaras åt framtiden, icke minst exteriört. Interiören torde det dock icke vara realistiskt att räkna med att kunna rekonstruera. Mer kan inte sägas om detta, innan några beslut fattats i kyrkobyggnadsfrågan.

Vid många tillfällen har församlingsbor uttryckt sitt missnöje med att olika inventarier från medeltidskyrkan varit deponerade i muséer. Om detta skall nu sägas att dessa depositioner enbart varit lyckliga. Hade dessa föremål i stället funnits kvar i kyrkan 1968 hade de de-

Alltid färska

TOBAKSVAROR

BRILON-pipan

av BRILar, NYLON och RATOS

Ombud för AB Tipstjänst

TEKNISKA ARTIKLAR - PAPPERSVAROR - TIDNINGAR
TIDSKRIFTER - BÖCKER - PRESENTARTIKLAR

Bergqvist & C:o, Cigarraffär

Köpmangatan 26, Kumla - Tel. 701 07

Karl Östlund hos kungen

Vid konung Gustaf VI Adolfs besök på Sannahed i augusti 1967 i samband med återinvigningen av officersmässen, hade författaren till de båda hembygdsböckerna om Hardemo och Viby för avsikt att förära konungen en bok. I sin senaste bok hade Östlund nämligen i ett kapitel om Sannahed skrivit om såväl husarregementet som det 300-åriga livregementet.

I boken till konungen hade han skrivit: "Till Hans Maj:st Konung Gustaf VI Adolf. Guds rika välsignelse tillönskar Karl Östlund."

finitivt varit förlorade. Det som inte under de senaste tio åren i kyrkan förstörts av uttorkning genom det hög-effektiva uppvärmningssystemet hade med all sannolikhet blivit lågornas rov den ödesdigra februarimorgonen. Med andra ord hade församlingens stora förluster kunnat varit än större. Vi har ändå mycket att vara tacksamma för. Tänk på detta!

Det brukar vara rätt karakteristiskt för kyrkoberskrivningar, att de är mycket koncentrerade. Denna kyrkoberskrivning utgör inget undantag från denna regel. Men den är det på ett alldeles speciellt sätt. Det rikliga och delvis unika illustrationsmaterialet och bildtexterna svarar för detta. Med dess hjälp kan den intresserade läsaren själv upptäcka väldigt mycket. Låt mig som exempel få fästa uppmärksamheten på vad ett studium av de fyra interiörbilderna på sidorna 32—35 berättar. Läser man boken på ett sådant sätt ger den ännu mycket mer än vad den löpande texten förmår.

Boken om Kumla kyrka måste betecknas som mycket värdefull. Den ger all heder åt både beställaren och författarna och den som svarat för dess typografiska utformning. Den är läsvärd ur många synpunkter. Den ger en god skildring inte bara om kyrkobyggnaderna utan även om livet i församlingen och livet i Kumlabygden under en mycket lång tidsperiod. Den ger verkligen många tillfällen att förvärva värdefulla insikter om förhållandena i Kumla förr och nu.

Olle Eriksson

Vädjan

Kumla Församling vädjar till alla som kan ha fotografier, som utvisar detaljer av Kumla kyrka, i synnerhet dess interiör, att meddela sig med kyrkokamreren, exp. Oden-gatan 11, Kumla, tel. 019/705 76. *Kyrkorådet*

Konungen var emellertid så strängt upptagen vid sitt Sannahedsbesök, så det blev inte något tillfälle att överlämna boken.

"Visst skall kungen ha sin bok", tänkte Östlund och skrev till hans handsekreterare, friherre Carl Fredrik Palmstierna och frågade om han fick komma och överlämna en bok i samband med ett ärende till Riksantikvarieämbetet.

Svaret kom snabbt. Östlund var välkommen att den 4 april 1968 infinna sig i konungens tambur på kungliga slottet kl. 15.00.

När Östlund i god tid kom till slottet var konungen till lunch på Drottningholm. Men friherre Palmstierna tog emot honom vänligt och visade konungens privata bibliotek.

Under tiden kom konungen och Östlund blev föreställd för majestätet och fick tillfälle att överlämna båda sina böcker.

Konungen tackade hjärtligt, och när han sträckte fram sin hand till avsked, tittade Östlund beundrande på honom och yttrade: "Det högsta och det bästa som jag kan önska Eders Maj:st är Guds rika välsignelse".

Besöket hos konungen blir givetvis ett kärt minne.

Så nu är Kumla representerat i konungens privata bibliotek med minst fyra publikationer: Östlunds två böcker, Den gamla officersmässen och Kumla Julblad 1966.

N. H.

Centrum-LIVS

VID TORGET - KUMLA

SNABBKÖP

Telefoner 700 55, 700 98

VÄLSORTERAD ICA AFFÄR

Se och utnyttja våra låga veckopriser

SOL HELA DAN

Av HUGO ERICSSON

Om man skall berätta om någon dag under semestern, så väljer man en vacker och minnesrik.

Den börjar med att man vaknar tidigt om morgonen och tar en tur bakom stugknuten. Under tiden får blicken fara runt himlen och ut över sjön och fjällen där bortom, spanande efter tecken på annalkande dåligt väder.

Himlen var delvis lätt besöjad med cirrusmoln, som inte hindrade solen att nå hit till oss med sin ljuvliga värme. En laber bris från sydväst höll mygg och knott på avstånd utan salvor och spray. Synd att det inte gick att vika undan de höga fjällen i nord och väst och se vad de döljde. Allt inom synhåll lovade gott.

Nu kom man i en brydsam situation. I flera dagar hade vinden stått hård och kall från nord, och nu plötsligt svängt till sydväst och varmt. Det betydde säkerligen att öringen och rödingen inte skulle säga nej till vare sig plåtbitar eller mask.

Fiskekortet kostar stora pengar och hitintills hade utbytet varit dåligt. Men den materialisten, som så förädiskt stack upp huvut klämde vi ned i stövelskaften, och sedan en tidig frukost slunkit ned i de nytömda kistorna, rodde vi över sjön med kurs på dalstråket mellan norra och södra Gröndörrestötarna.

Här kommer ett renstängsel ned till sjön. När vi befann oss alldeles i närheten, klev en rentjur ned i vattnet och stegade runt den yttersta stängselpålen och skumpade in på "förbjudet område".

För några dagar sedan förekom märkning och skiljning av renarna på trakten och nu var beblandningen redan i full gång.

Här kom det en till. Stor och stilig men med hornkronan något defekt. Stannade upp. Syntes fundera. Smet inte runt stängslet. Blev vår uppvaktning för dagen.

Jag har sett många rentjurar komma travande så där, och varje gång blir jag lika förvånad. Hornkronan är ju våldsamt stor och tung, och när renen travar — och det kan gå undan värre — sträcker han huvudet framåt, det blir en rak linje ryggen—huvudet—nosen. Hur kan han se, var han sätter klövarna i marken? Som här, där det är både snärjigt och stenigt, måste det vara absolut nödvändigt att kunna. Hur fungerar hans ögon?

Det kommer en liten bäck från tjärnarna längre in i dalen. Vi ror upp i den så långt det går. Axlar våra ryggpåsar och vandrar in i dalstråket mellan de båda fjällen. Håller oss till att börja med i närheten av bäcken. Där finns så mycket blommor och fjärilar, och i bäcken rinner litervis med fint kaffevatten.

Vem talade om kaffe!

Tänka sig bo här en sommar och hämta matröding ur sjön

Det blev snabbt en fyr på torr en och när man hämtade vatten ur bäcken kände man sig smått patriotisk. Kanten dekorerades i övermått av gullbräckan, och i grässvålen intill stack fjällgentianan upp sina undersköna blå blommor. Här fanns intet jäkt. Vi stannade och njöt.

Åter på gång. Vi drog oss en bit upp på norra Gröndörrestötens sluttning till en präktig stig som där vindlar fram, lättgången och bekväm. Skall man till Helags eller de andra fjällen västerut, är den mycket lämplig. Den kallas pilgrimsvägen och är en av de leder pilgrimerna tog på sina vandringar till helgedomen i Nidaros på 1100-talet. Samma stig gick vi när vi första gången såg Öjön och trakten kring den.

Så småningom nådde vi den inre och större av de två tjärnarna i dalen.

Tid för middag.

Vi går ned till stranden och finner en fin lägerplats med gott om torr en till bränsle.

I tjärnen finns det storröding, sägs det. Tyvärr ingår den inte i fiskekortets sjöar, så vi får avstå från frestelsen att prova fiskelyckan.

Vi befinner oss nu på nordvästsidan om tjärnen och har en praktfull utsikt mot Helags och de övriga gränsfjällen. De ser ut att ligga helt nära, så man borde kunna trava dit på några minuter, men i verkligheten är avståndet över en mil. Här på stranden står en liten enkel men hjärteknipande stuga. En lapp har byggt den, med eller utan tillstånd, vad vet jag, men ett enastående läge har den. Tänka sig få bo där en sommar och hämta matröding ur sjön, då vore välan underbart!

En plastbåt ligger lutad mot stugan. Nymodigheterna har hittat vägen hit.

Nu drar vi oss upp på fjällsidan. Nu är det södra Gröndörrestöten. Marken är klädd med en och dvärg-

FÖRLOVNINGS- och VIGSELRINGAR

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval. Matsilver i flertal modeller
Köksur, Fickur och Armbandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas.

AB ELIAS ENGLUNDS Guldsmedsaffär

Innehavare: Stig Englund

KUMLA - Tel. 703 01

björk, placerade i väl sammanhållna grupper, och vållar inga besvär — snart upphör de helt.

Fjället är torrt men floran trots det både art- och individrik. Bland annat hittar vi ett stort bestånd dvärgnycklar, säkert ett par hundra, men på en mycket begränsad yta. Orkidén är en av de minsta. Blomman är gul-brun-grön med gul läpp. Praktexemplar blir 9—10 cm höga, men de flesta betydligt mindre. Bladen är smalt jämbreda. Vi har funnit den som här på vittrat underlag utan ett grässtrå och vid Nylandsvallen bland lågt men saftigt gräs.

Vi har axlat av, dels för fotografering, dels för apelsinförtäring, när han på nytt anmäler sin närvaro, renen med den defekta kronan.

Nu håller vi höjden tills Öjön ligger rakt nedanför. Så bär det brant utför och snart är vi nere vid båten. Sakta glider vi utför bäcken. När den grunda sjövikens när vår ren kommer i hög fart, rundar båtstäv, rundar stängselstolpen och försvinner bland björkarna. För en viddernas fria vandrare finns det tydligen, och som väl är, inga stängsel.

Rodden hem går snabbt. Nu smakar det utmärkt med ett busmål mat efter åtta timmars spetande i fjället.

Någon vila efter maten unnar vi oss inte i dag.

Vädret är fortfarande lika fint, och nu gäller det att preja havet på bröd.

Vi tar över båten till Lillsjön. Medan jag väntar på att Svea skall komma efter avklarad disk, gör jag några provkast med haspelspöt. Draget är ABU:s Safir. Vid tredje kastet, just som Svea kommer, hoppar en präktig röding på, drygt fyra hekto, så det börjar bra. Vi ror ned till ån för att se om bäcköringen är på hugg. Svea går ned till höljan före Silverfallet och ordnar där en kaffefyr, medan jag följer längs ån.

Den som först nappar är en liten men oskadad krake som får fortsätta växa till sig i ån. Den andra är så mycket större, kanske den största jag fått här i ån. Och nu följer de slag i slag.

När jag efter ett par timmar är nere vid lägerplatsen, har jag sett femton öringar. Sex ligger i fiskepåsen, sex har varit för ynka små och tre har själva sprattlat loss och därmed klarat livhanken.

En sån här fin kväll nere vid ån tillhör våra bästa stunder av fjällvistelsen. En och annan överraskning brukar alltid komma. Antingen en aggressiv ripkalle, en slö huggorm, granna fjärilar, nya blommor, en bugande strömstare eller, dock mindre ofta, någon likasinnad medmänniska.

Därför blev jag inte förvånad att finna Svea uppvaktad av två unga kavaljerer. Det var grabbarna från Silverfallet. De hade nyligen kommit dit, och detta var vår första bekantskap.

De liksom vi hade under åren flackat omkring i fjäl- len både till fots och med kanot. Så vi fick mycket att tala om.

Men Svea hade ytterligare en överraskning. Här där vi gått så många gånger och trodde oss känna varje liten tum av marken, där hade hon upptäckt ett nytt stort bestånd av dvärgnycklar. De växte intill en sten på en yta av kanske två kvm och kunde räknas till över hundraalet.

Hur skall man förklara sådant. Möjligen med ett gynnsamt år. Möjligen med att den liksom några andra orchisararter inte blommar varje år. Den här juli var i varje fall dvärgnycklarnas månad i dessa trakter. Fyra olika lokaler hade vi funnit med hundratals exemplar på varje, och sannolikt fanns det många fler ställen där vi inte varit.

Vi återgick till brasan, till kaffe och limpsmörgås. Då sa' någon: "Hur mycket kostar dig fisken du fått hitintills i år?"

Ett hastigt överslag gav fyra kronor per styck. Kvalitén är prima, så det är de kanske värda.

En gång när de två paddlade kanot i Lappland, hade de genom Länsstyrelsen fått lösa ett fiskekort, som gällde för vattnen där färden skulle gå. Det kortet kostade hundra kronor. Vi blev snabbt överens om, att fiskekortet för oss som endast tog matfisk för omedelbar konsumtion var alldeles för höga. Samtidigt insåg vi det omöjliga i att spalta upp fiskande fjällfarare i "kortfiskare" och "matfiskare".

När man sitter så här vid en lägerfyr tillsammans med kaffe och go'a vänner, då rinner timmarna fort undan.

Solen hade sjunkit bakom synranden i norr och fjällskymningen smugit på med sjunkande temperatur som följd. Tiden för uppbrott var inne. Vi struntade i mer fisk och tog raka spåret till nätboden vid Lillsjön. Vaken låg tätt på sjön, eljest helt stilla. Och när vi nu ändå skulle ro över, så kunde ett drag gärna få hänga ute. Vi valde ett 3 grams ABU Droppen i silver. Rodde mitt i sjön. Ingenting hände. Strax innan hemstranden skjut- ter en udde ut i sjön från vardera sidan, och där är det rätt grunt, så jag avbröt rodden och lät Svea ta' hem draget. Hon hade väl fått in ett par meter, när hon räckte fram spöt och sa: Ta't du, det är visst något stort på!

Ja, sannerligen. Det blev en het dust, innan han gav upp och kunde tas ombord. Så stor var den väl inte, ett halvt kilo blott, men en verklig kämpe.

När vi kom upp till stugan satte vi oss en stund på trappan för att kollationera dagens intryck. Sådana här skall dagarna vara när man är till fjälls, åtminstone två, tre i veckan. Lagom vind, vacker himmel, mycket blom- mor, skön värme (max. för dagen 28 grader), lagom fisk.

— Ja, å lagom promenad och lagom rodd, tillägger Svea, och nu är klockan ett på natten. Vi har varit i farten 18 timmar.

— Vet du, säger jag, det är kanske lite för mycket lagom.

Så törnar vi in. I norr börjar himlen ljusna.

Pianon, elorglar, gitarrer och övriga musikinstrument

för hem och skola köper Ni förmånligast i

HF:s Nya Bok- & Musikaffär

Stationsgatan 18, KUMLA Tel. 019/709 41

BARNENS DAG

25 år

Av TAGE TAPPER

Tjugofem år är ur historisk synpunkt inte någon lång period. Många av oss minns utan svårighet saker och ting som var aktuella för tjugofem år sedan. Men det är ändå underligt vad det är lätt att minnas fel, att blanda ihop vad som hände olika år och att rent av glömma bort en del av vad som verkligen hände. Många är heller inte så gamla att de minns så långt tillbaka och andra var inte bosatta i Kumla vid denna tid. Och rätt som det är, är många borta av dem som skulle ha kunnat minnas och kunnat berätta . . .

Vid ett tjugofemårsjubileum kan det alltså vara värt att sammanfatta litet grand; att notera årtal och andra siffror, som eljest skulle kunna sjunka i glömskans djup.

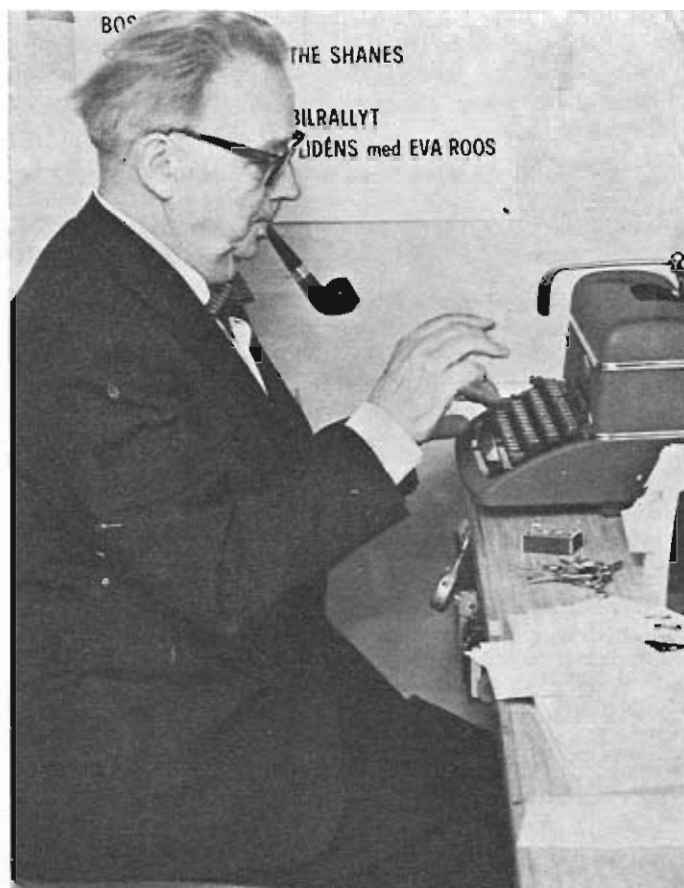
Den 4 juni 1943 klockan 18.00 började man alltså den första Barnens dags-festligheten i Kumla. Samling på torget, hälsningstal av kommunalborgmästaren Axel Axelman, fanfarer, salut och flaggtåg till Kumlasjön; festplatsen genom alla 25 år. Programmet upptog även då tivolinöjen, musik, sång, amatörteater och så förstås det stora festtåget på pingstdagen. Det var inte så många dyra artister på den tiden. Olle Nygren sjöng till luta från en gondol på Kumlasjön.

Startkapitalet var denna första festlighet 900 kronor, men nettovinsten blev så stor som 16 000 kronor. Målet var redan från början att starta en barnkoloni.

Helt utan friktioner gick inte detta första stora arrangemang. Enligt Barnens dags-generalen genom alla år

Den 1960—61 uppförda byggnaden vid Åsa-kolonien — Kumla-barnens sommarparadis vid Hallandskusten.

John Norlander — initiativtagare till Barnens dag och under 25 år "Barnens dags-general"

— folkskollärare John Norlander — uppstod en opinionsstorm, som kom till uttryck både från predikstolar och i insändarspalter och vändes mot Barnens dag, men man bestämde sig ändå för att fortsätta. I dag vill kanske inte någon hindra Barnens dag, även om många kanske ställer sig kritiska till en del följder av dagarna.

De tre första åren gav man ut en särskild tidning — KUMLA BARNENS DAGBLAD med Eric Samuelsson som redaktör. Då var det ännu lätt att tjäna pengar på tillfällighetspublikationer, vilket knappast är fallet nu för tiden.

Efter ett par fester var man klar att satsa på barnkolonien. Man köpte tomtmark i Olmevalla socken i Hallands län vid Åsa lilla sommarsamhälle. Arkitekt David Marby från Kinna, som även ritat en del andra kolonier, svarade för ritningarna till den första kolonibygnaden, som uppfördes 1945 — nuvarande huvudbyggnad.

Något kan vara att berätta om Åsakolonien nuvarande utseende. Denna första byggnad innehåller numera kök, matsal, sovsalar, sjukrum, lekhall och solveranda. I en i början av 1960-talet uppförd flygelbyggnad finnes, utom sovsalar, även bastu, flickkök, hobbyrum och slöjdsal. Som framgår av denna uppräknings finns goda

OLSONS

FOTOGRAFISKA

Hagendalsvägen 7 KUMLA

Tel. 708 44

Moderna ramar och album

Vi rekommendera vår populära PORTRATTSERIE

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-
BARN- KÖRKORT- OCH PASSFOTO

FOTO

utrymmen, vilket gör att barnen kan sysselsättas även när det är otjänlig väderlek. Utomhus finns en stor rymlig lekplan, lekstuga, vattendamm och givetvis lekredskap, gungor o. d. Badar gör man i Tattarviken ett stycke ifrån kolonien.

Skulle några tekniska data nämnas är huvudbyggnaden i bottenvåningen 400 kvm, övervåningen 280 kvm och solverandan 100 kvm, medan lillstugan är 220 kvm. Oljeeldning installerades i båda byggnaderna 1960—61.

Plats finns för 40 barn och man har varje år två omgångar om vardera 4 veckor. Vidare upplättes anläggningen till träningsläger för idrottsgrabbar från Kumla, till semestervecka för handikappade från Kumla och till lägerskola. Under dessa år har ungefär 1 700 barn från Kumlabygden beretts en stärkande sommarvistelse på Åsakolonien.

Frånsett ett anslag om 27 000 kronor från allmänna arvsfonden har alla anläggningar betalats av medel som flutit in på Barnens dagsfestligheterna.

Barnens dag ger också anslag till andra organisationer, som bedriver verksamhet bland barn och ungdom.

Vid Kumlasjön finns ett synligt bevis på Barnens dags tacksamhet mot Kumlaborna. Det är skulpturen Hans och Greta, som Barnens dagsföreningen överlämnade som gåva 1955. Den är utförd av konstnären Arvid Källström från Påskallavik. (Se bild på sidan 22!)

Festligheterna har svällt ut under årens lopp. Det som framförallt har växt är inslaget av främmande artister. Medan vid första festligheterna endast Olle Nygren var "stjärna" kostar numera gästartisterna sina modiga 50 000 kronor. Under elva år har Lennart Hyland varit konferencier vid pingstdagens stora familjeunderhållning, och få är de ledande svenska underhållningsartister, som inte medverkat vid Kumla Barnens dag. Många tiotusentals personer kommer hit till Kumla från andra håll, och åtskilliga miljoner har under årens lopp omsatts på dessa festligheter. Festtåg har det varit de flesta åren, dock inte 1966 och 1967. Och år 1949 ställde man in hela festligheten — tog ett sabbatsår med andra ord.

Tidigare var ett lotteri det vanliga inslaget. I början nöjde man sig med en cykel som högsta vinst, så blev det en "sommarrilla" för 1 700 kr och sedan under många år var det en bil som högsta vinst. Ibland har man haft två lotterier, där bland annat en lekstuga varit en lockande vinst för många småttingar.

En annan vanligen återkommande attraktion har varit det stora fyrverkeriet, vanligen den sista kvällen, men i år på pingstdagens kväll.

Under årens lopp har ett mycket stort antal Kumlabor offrat mycket av sin fritid för att utan ersättning arbeta för Barnens dag. Många firmor har skänkt både material och tjänster och offerviljan har varit stor. Det är givet att denna numera inte är så stor som för tjugofem år sedan. Nu får man betala för en del av det man då fick gratis, men fortfarande är en betydande del av arbetsinsatsen helt frivillig.

En liten del av den mångtusenhövdade publiken på en Barnens dag tillsammans med Lennart Hyland, "stående" konferencier sedan elva år tillbaka.

Ledare för Barnens dag har under alla år varit John Norlander. Han är en alltför känd Kumlabo för att behöva någon ingående presentation. Hans uppslagsrikedom och kunnighet att genomföra sina idéer och inte minst hans förmåga att entusiasmera sina medarbetare, är väl kända för Kumlaborna. Utan hans starka vilja och ideella inriktning hade Kumla Barnens dag inte blivit vad den är.

Som sagt — tjugofem år är ur historisk synpunkt ingen lång tid, men i Kumla stads historia kan inte Barnens dag förbigås.

KUMLA JULBLAD

säljes hos bokhandlarna och tobaksaffärerna samt lant-handlarna i Kumla och Hallsberg.

Köp julgotterna i

KÅGES KONFEKTHÖRNA *Pomona*

Hagendalsvägen 4

Några bortgångna donatorer i Hallsberg

Av JOHN PERSSON

Det kan synas egendomligt, men bland den generation av hallsbergare, vars aktiva tid började då seklet var ungt, var det påfallande många som under hela sin levnad förblev ogifta. Ej minst bland jordbrukets utövare framstår detta särskilt markant. Måhända får man söka orsaken till detta förhållande i de problem som säkerligen även på den tiden ofta mötte de ungdomar på landsbygden, som skulle grunda eget hem och, med den yrkesinriktning de hade, härvid var mer eller mindre nödsakade att skaffa en egen gård. Romantiken och erotiken på landsbygden var nog då som nu ej alltid förenlig med de realiteter, som mötte de unga. Och kanhända blev det ofta så, att när möjligheten att bygga bo var för handen, då hade ungdomsåren och med dem den tid då hjonelag bör byggas förrunnit.

Genom strävsam idoghet och med den tidens sparsamhet skapade sig många efterhand den ekonomiska ställning de som unga saknade. Men då var väl ofta tiden för familjebildning passerad. Och barnen, som skulle ta över det som med livslång möda skapats, de fanns ej. I stället blev syften, som låg vederbörande varmast om hjärtat ihågkomna. Den omsorg och ansvarskänsla, som ofta var karaktärsdrag hos den äldre generationen, präglade ofta de gamlas sista åtgöranden i livet — deras testamentariska förordnanden.

Hos många gamla infödda hallsbergare har nedskrivaren av dessa rader — själv gammal hallsbergare — mött en stark känsla av samhörighet med hembygden. Och i många fall en önskan, ibland kanske väckt av egna lidanden, att komma andra sjuka och gamla till hjälp. Jag har i en del fall, mer eller mindre frivilligt, mottagit den inte alltid lätta uppgiften att medverka till förverkligandet av vederbörandes tankar och önskemål inför slutet av ett långt och väl fullgjort dagsverke.

I det följande skall vi dröja något inför minnet av några bortgångna hallsbergare, som velat lämna över något av det de skapat till kommande släkten, i första hand till hjälp åt gamla och sjuka men också för de ungas utbildning.

I. Bröderna Gunnar och Ivar Falla.

Två på sin tid välbekanta hallsbergare var bröderna Gunnar och Ivar Falla. Den förstnämnde mest bekant som riksdagsman och politiker. Hans verksamhet och intressesfär omspände vida fält. Han var på sin tid en av de mest markanta högergestalterna i riksdagens andra kammare, som han tillhörde under 23 riksdagar. Under en följd av år var han statsrevisor. Han var även landstingsman och deltog livligt i det kommunala arbetet inom hemkommunen. För sina insatser i allmänna värv blev han av Konungen utnämnd till riddare av Nordstjärneorden och kommandör av Vasaorden.

Gunnar Falla
1835—1956

Ivar Falla
1887—1960

Gustaf Persson
1875—1961

Gunnar Falla var, liksom brodern Ivar, en arbetsmänniska, en kraftnatur. Båda bröderna hade mycket bestämda principiella och personliga uppfattningar om saker och ting. I sitt handlande och sina resonemang följde de alltid räta, hårddragna linjer. Ibland skulle jag nog, som själv hade rätt omfattande samarbete med bröderna Falla, ha önskat lite mera av kompromissvilja. Men å andra sidan var deras redbarhet och ärlighet i alla sammanhang lika orubblig som deras vilja och åsikter.

Bröderna Fallas och flera av syskonens livsöden blev lika i det hänseendet, att de drabbades av samma svåra sjukdom. Måhända var det den sjukdomen, som hos dem väckte tanken att stödja forskningen och på så sätt bidra till att rädda framtidens människor från det hårda öde, som blev deras.

Kort före sin död sommaren 1956 gjorde riksdagsman Gunnar Falla, förutom vissa legat, testamentariska förordnanden om betydande belopp till humanitära och allmännyttiga ändamål. Sålunda testamenterade han 40 000 kr till Riksföreningen mot cancer, 30 000 kr till Riksföreningen för de reumatiska sjukdomarnas bekämpande, 30 000 kr till De blindas förening. Härjämte gav han 20 000 kr till en av honom tidigare grundad fond, Örebro läns parkfond, med syfte att stimulera till plantering av ädla lövträd å lämpliga platser och därigenom skapa en vackrare landskapsbild i länet.

Brodern Ivar Falla, som avled den 2 juli 1960, gav även han huvuddelen av sina kontanta tillgångar till Riksföreningen mot cancer, Riksföreningen för de reumatiska sjukdomarnas bekämpande och till De blindas förening. Också en tredje broder, lantbrukaren Gustaf Persson, Långängen, donerade över 67 000 kr till cancerforskningen.

Denna samstämmighet ifråga om brödernas sista vilja är lika märklig som vacker. Ett gammalt ordspråk säger, att i arvssammanhang kommer det sämsta hos människan fram. Hos syskonkretsen från Falla var motsatsen fallet.

JULKLAPPEN ska' vara från MOBERGS

Herr- & Gossekipering

Hagendalsvägen 26 - Tel. 706 27

Vi ha massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivenhet hör hemma på allas önskelista!

Fallagården, Hallsberg

Utöver de nämnda testamentariska förordnandena gjorde bröderna Falla ännu ett. Det gällde gården, som de övertagit efter sina föräldrar och som de ägnat det mesta av sitt livs arbetskraft, och som för dem kom att betyda något mera än rena penningvärdet.

Genom inbördes testamente den 29 maj 1956 förordnade de, att Falla efter deras död skulle övertagas av en stiftelse, "Fallagårdens Stiftelse", med huvudsakligt ändamål att främja undervisning, försöksverksamhet och forskning på jordbrukets och skogsbrukets områden, speciellt beträffande driftsekonomiska problem.

Bröderna Fallas levnadstid kom att sammanfalla med ett skede av genomgripande omvandling på många områden. Med den tekniska utvecklingen och därmed följande nya rationella driftsformer inom såväl jordbruket som skogsbruket följde allt större krav på yrkesutövarnas duglighet och kunnighet. Med sitt klara intellekt såg bröderna Falla behovet av ökad yrkesutbildning. Mot den bakgrunden får stiftarnas mening med grundandet av Fallagårdens Stiftelse ses. De ville att deras gård skulle bli ett hjälpmedel till yrkesutbildning för de unga, som valt jordbruket och skogsyrket som levnadsbana.

Bröderna Gunnar, Ivar och Gustaf härstammade från en bondesläkt från Alm, Hallsberg. Fadern, Per Persson, förvärvade Fallagården 1880. Dessfötinnan hade han ägt en gård i Skruke, Sköllersta. Persson och hans fem söner var driftiga jordbrukare. De täckdikade hela gården och gjorde om vägen mot Hallsberg, så att den fick den sträckning den alltjämt har. Tidigare gick vägen längre upp mot skogen. År 1930 övertogs gården i Falla av bröderna Gunnar och Ivar.

Mangårdsbyggnaden härleder sig från 1884 och ombyggdes 1938. Ursprungligen var den en envåningsbyggnad med två gavelrum på vinden och utan källarvåning. Efter ombyggnaden innehåller huset 11 rum och kök.

Liksom flera andra gårdar inom häradet tillhörde Falla under 1800-talet Skogaholms bruk. Troligen var dessa gårdar till kronan tidigare indragna skattehemman som

följd av att ägarna underlåtit att erlægga grundskatt. Sådana gårdar kallades "skattevrak".

Möblerna på Falla är till stor del gamla och handgjorda och har gått i arv inom släkten. De är tillverkade av snickare i orten. Ekskåpet i salen är från 1700-talet och har tillhört bröderna Fallas farfar Per Ersson i Alm. Det var vanligt förr, att föräldrarna gav sina barn en byrå eller chiffonier. I Falla gick det åt många sådana, då barnen var så många som åtta.

På grund av Hallsbergs köpings behov av tomtmark för bostadsområden och föreliggande risk för expropriation, träffade stiftelsen den 13 december 1966 preliminärt köpeavtal med köpingen om försäljning av fastigheten Falla 1:9, med undantag av gårdstomten och därå befintliga byggnader. Köpet har senare fastställts av Kungl. Maj:t. Köpesumman var 1 000 000 kronor. I uppgörelsen lämnade köpingen vissa medgivanden, som underlättar stiftelsens framtida verksamhet.

Den av omständigheterna framtvungade markförsäljningen medförde en viss förändring av betingelserna för stiftelsens verksamhet. Stiftelsen, som förut helt saknat eget kapital, erhöll nu detta genom markförsäljningen och därmed ökade möjligheter att fullfölja väsentliga uppgifter utöver den hittillsvarande verksamheten. I anledning härav beslöt styrelsen vid sammanträde den 11 april 1967 uppdraga åt ordföranden och stiftelsens revisor Ingvar Samzelius att upprätta förslag till ändring av stiftelsens stadgar, så att dessa fick en klarare utformning och mera överensstämmande med de inträdda förhållandena. Förslaget till nya stadgar blev efter att ha underställts justitiekanslersämhetets och kungl. maj:ts prövning fastställt av länsstyrelsen i Örebro län den 9 februari 1968.

Enligt de nya stadgarna bör stiftelsens verksamhet för fullföljande av sitt ändamål främst inriktas på

- att främja utbildning inom jord- och skogsbruk och närliggande områden, främst för ungdom från orten och länet, exempelvis genom kursverksamhet, stipendier o. d.;
- att bedriva försöks- och forskningsverksamhet inom jord- och skogsbruksområdet, helst i samarbete med hushållningssällskapet, skogsvårdsstyrelsen, lantbruks- och skogshögskolorna och i samband därmed demonstrations- och undervisningsverksamhet, även i samarbete med de lokala skolmyndigheterna;
- att genom anslag och på annat sätt främja forskning och försöksverksamhet på jordbrukets och skogsbrukets områden med särskilt beaktande av driftsekonomiska problem, varvid all verksamhet ifråga om skogsbruk bör ske i samarbete med skogsvårdsstyrelsen.

I samband med stadgeändringen utökades antalet styrelseledamöter från tre till fem. Utöver de tre tidigare ledamöterna, Sten Juliusson, Lyckan, Eric Josefson, Sam-sala, och John Persson, som alla tillhört styrelsen sedan stiftelsens tillkomst, ingår nu länsjägmästare Sten Boman, Örebro, och skogsvårds-konsulent Hans Eriksson, Hallsberg, båda utsedda av Skogsvårdsstyrelsen. Av de övriga ledamöterna utses en av kommunalfullmäktige i Hallsbergs köping, en av Hallsbergs hushållningssällskapet och en av Kumla häradsallmänning. Ordförande i styrelsen är sedan stiftelsens tillkomst John Persson, vice ordf. Sten Boman och kassör Sten Juliusson.

Julbordets läckerheter

KÖPER NI MED FÖRDEL HOS OSS
Förstklassiga charkuterivaror —
— stor sortering av delikatesser

HANDLA RÄTT PARKERA LÄTT

Götes

SKOLVAGEN TEL. 784 00
MOSSBANEGATAN TEL. 784 01

John Persson
ordförande i
Stiftelsen
Fallagården

Stiftelsens tillgångar vid bokslutet per 31 dec. 1967 utgjorde 1 156 662 kronor.

För säkerställande av mark för långsiktiga skogliga försök förvärvade stiftelsen i samråd med skogsvårdsstyrelsen, efter markförsäljningen vid Falla, jordbruksfastigheten Hjälsätter 1:8 i Hallsbergs köping. Å denna fastighet avses att under närmaste tiden i skogsvårdsstyrelsens regi plantera ett 25-tal provenienser av gran, bl. a. från Ryssland, Polen och Tyskland. I försöken kommer att ingå en del provenienser av från kontinenten för 75 år sedan importerad, nu aklimatiserad gran, som visat sig gå bra till här i landet, trots de från ursprungslandet avvikande klimatförhållandena.

Gustaf Persson köpte efter sitt giftermål gården Rysslinge, nära Linköping, och innehade några år ett lantbruk i Axbärg. Därefter förvärvade han fastigheten Bäck 2:9 i Långängen, Hallsberg, som han innehade till sin död.

Gustaf Persson var en reslig person, som man ofta såg på torgdagarna i köpingen. Hans röst höjde sig över mängden. Jag har i livligt minne, när min far och jag i min barndom var på väg till "Pålsbodamarken" för att sälja en ko — jag var med för att "mota på kon". Då vi kom till Kärr, strax väster om Pålsboda, hördes en kraftig röst, som vi kände igen. Det var "Gustaf i Falla". Han kallades så även under sin Långängstid. Hans oxar var trögsålda. En spekulant ansåg de var lite ojämna och menade, att det var skillnad på deras ålder. Gustafs svar på detta var: "Dä' kan inte skilja mycke' för dom ä' tvillingar."

Oxarna försvann efterhand från marknaderna, men Gustaf besökte dessa så länge han orkade. Som gammal oxhandlare hade han många bekanta att prata med. Han hade ett fenomenalt minne. Hans orts- och personkännedom var enastående. Många gånger häpnade man över hur han kunde komma ihåg allt om gårdar och släkter inte blott i Hallsberg utan vida omkring. Jag har ofta beklagat, att inte hans berättelser blev bandade. Han var ett levande lexikon. Nu är han och hans sju syskon borta.

"Enslingen på Bockön" och våra ögon

I en av sina dagböcker har August Mattson gjort följande karaktäristik av ansikte och ögon. Vi använder Mattsons egna gammalmodiga svenska.

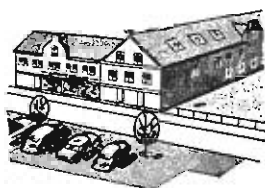
Physiologi eller konsten att af människans ansigts bildning, linjer och form, samt af hårens färg och ögonen m. m. sluta till hennes egenskaper och karakter.

Ett rundt fylligt, rödlett och ej för fint ansigte häntyder på ett muntert sinneslynnne, vänskaplighet och trohet i kärlek. Hos en man utmärker det att han stundom kan låta föra sig på avvägar. Ett gladt ansigte med väl proportionerade anletsdrag, antyder ett gott sinne, men tillika benägenhet till misstänksamhet, samt att personen är böjd för kärleksnöjen och att han har ett angenämt umgängessätt. Ett ansigte med mycket utstående käkar och är långt och magert utvisar ett oroligt lynne, samt att personen ej alltid tänker så väl och getna går otoligheter o. ledsamheter halfvägs till mötes. Ett sjukligt, bleklagt ansigte, antyder på kinkighet och förställning, samt stundom grymhet och ostadighet.

Blåa ögon utmärka merendels trohet, huru det ej gifves någon regel utan undantag, derför måste man taga alla ansigts delar till hjälp vid det allmänna bedömandet. Mörka och bruna ögon antyda vanligen misstänksamhet, list och bedrägeri, äfven utmärka de skrytsamhet, lättja, snarstuckenhet och benägenhet till kärleksnöjen, otrohet och otacksamhet. Stora fylliga och klara ögon beteckna ett uppriktigt och rättframt väsen, angenäm sinnesförfattning, sedlighet och blygsamhet, isynnethet i kärleksaffärer. Likaledes att dess ägare får genomgå många besvärligheter och sällan kommer i åtnjutande af någon synnetlig del af lycka. Små och stickande ögon utmärka quickhet och snille, behagligt umgängessätt, men äfven någon misstänksamhet, fallenhet för svartsjuka, beställsamhet, samt i kärlekshandel ganska mycken värma. Derjämte betecknar det ombytlighet, samt att begären ofta tillåtes ruinera både helsa och ekonomi. Den som ofta set åt sidan och blinkar är vanligen illistig och inställsam, en sådan person bör med varsamhet och förekommande bemötas. Ögon som äro våtaktiga och klara, utmärka glädje, goda manerer och ett ärbart lefnadssätt, men äro ögonen matta, blickande nedåt, röda eller mycket stora betecknar det sinnlighet o. utsväfning. Små djupt liggande ögon antyda girighet, samt gråa och skarpa ögon en elak person. Infallna ögon utmärka jemväl en förslagen människa. Hvälfvande ögon, en elak och lastfull person. Svarta ögon beteckna skarpt förstånd samt sinnlighet och omåttlighet. Darrande ögon betyda tröghet, tindrande ögon, dryckenskap, småleende ögon lustig person. Ögon af åtskillig färg och små, beteckna list, falskhet och smicker. Ögon som vetta åt näsan antyda svaghet för andra könet. Stora, än stillastående och stirrande, samt än tynande och matta ögon, angifva en person som antingen redan är galen, eller har anlag för sinnessjukdom.

Mattsons tragiska levnadsbana skildras på sidorna 38—42.

Vet Ni
var Kumla torg är

DÄR ligger

MÖBELHUSET!

Tel. 700 35, 701 49

MÖBLER MATTOR ARMATUR SÄNGKLÄDER

KUMLABYGDENS ortnamn och äldre bebyggelse

Lars Hellberg

På eftersommaren utkom tredje bandet av Kumlabygdens historia — KUMLABYGDEN Forntid — Nutid — Framtid med undertiteln Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyggelse. Denna del har författats av forskardocenten Lars Hellberg, Uppsala. Här skall icke införas någon recension av verket, utan endast meddelas citat ur ett sakkunnigeutlåtande, avgivet av professorn i nordiska språk i Lund, fil. dr. Gösta Holm, i samband med att Hellberg för något år sedan sökte den forskardocentbefattning han nu innehar.

”Doc. Hellberg har sedan början av 1940-talet publicerat en lång rad större och smärre skrifter i ortnamnsforskning, som ställer honom i främsta ledet inom denna vetenskap. Han har vid skilda tillfällen förklarats kompetent till professuren i Nordiska språk, särskilt ortnamnsforskning i Uppsala.

Hellbergs senaste större arbete är *Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyggelse*.

Boken är veterligen det hittills största ortnamnsarbetet av en enskild forskare i Norden. Den ger långt mer än titeln kunde låta förmoda. Det första kapitlet ”Namnförklaringar” omfattar 200 sidor. Det innehåller en rad lärda, skarpsinniga och uppslagsrika utredningar om enskilda namn (t. ex. Blacksta, Byrsta, Dynningeberg, Joglunda, Korsta, Kumla, Yxhult, Hallsberg, Samsala). Viktiga ortnamnstyper berörs också här i längre mycket förtjänstfulla utredningar (-tomt, -sala, -boda m. fl.)

Andra kapitlet har titeln ”Huvudproblem i Kumlabygdens ortnamnsskick”. Här sätts Kumla-namnen in i de verkligt stora sammanhangen. Den mellansvenska järnåldersbygdens struktur diskuteras utförligt och initierat; bl. a. inför Hellberg det viktiga begreppet ”elementarbygder”. Ett långt avsnitt är ägnat åt en diskussion av de i den nordiska bebyggelsenamnsforskningen centrala typerna — *stadh (ir)* och *-by*. Hellbergs framställning är synnerligen omfattande och mångsidig. Bl. a. ger han en mycket värdefull översikt över *sta*-namnens förleder. Han utsträcker sina jämförelser över hela det germanska området. — Avsnittet innehåller också en värdefull kritisk genomgång av onomatologisk metodik, t. ex. rörande ortnamnskronologi.

I det tredje kapitlet får Hellberg tillfälle att visa sin utomordentliga lokalkännedom och sina stora kunskaper om bygdens äldre förhållanden. Kapitlet har titeln

”Kumlabygdens ursprung och äldre utveckling”. Bland andra förtjänster har det också den att vara mycket fängslande.

Docent Hellberg är en ortnamnsforskningens pionjär. Bland hans resultat vill jag här särskilt peka på ett. Under sina studier rörande *sta*-namnen — publicerade särskilt i ett arbete om de gotländska *stade-städer*-namnen och i Kumla-boken — har han gjort upptäckter och påpekanden, som enligt min mening är av avgörande betydelse för den slutliga tolkningen av denna — visserligen knappast enhetliga — namntyp. Hellbergs energiska framhållande av att man måste beakta de gotländska ägonamnen och hans uppslag att i *sta*-namnsforskningen tillämpa den sahlgrenska reduktionsteorin är här särskilt viktiga.

Genom sin idérika verksamhet har doc. Hellberg kommit att stimulera ett stort antal ortnamnsforskare, även på andra fält än det nordiska. Han är en mycket energisk, uppslagsrik och produktiv vetenskapsman, en boren forskare, fascinerad av sitt ämne. Han har i ojämförligt mycket större omfattning och med djärvare upptäckarlåg än någon annan svensk eller skandinavisk forskare engagerat sig i försök att lösa några av de största och mest centrala problemen i nordisk ortnamnsforskning. Ett annat karaktistikum för doc. Hellberg är hans omfattande kunskaper i ortnamnsforskningens hjälpdiscipliner och överhuvud i angränsande vetenskapsgrenar. Han är synnerligen väl orienterad inom för hans forskningar relevanta områden av arkeologi, kulturgeografi, bebyggelsehistoria, etnografi och skilda naturvetenskaper. Även i dessa stycken saknar han sin like inom svensk ortnamnsforskning.

Det är uppenbart att doc. Hellberg genom sina vetenskapliga arbeten ådagalagt utmärkt forskarbegåvning och intar en verkligt framstående ställning inom sin vetenskap.”

GAMMAL AFFÄR i ny miljö . . .

VÄLKOMMEN TILL TRADGÅRDSGATAN 8
och se vad vi har att erbjuda i
MÖBLER OCH MATTOR

Grundad 1898
Telefon 700 64

Zarelius MÖBLER

Borta ur stadsbilden 1968

Gamla Johanneskyrkan, Köpmangatan 13

Stationsgatan 12

Köpmangatan 15

In memoriam

En kväll när vinden blåddrar tankfullt genom
surkartsträden
i glömskans trädgård vid ett gammalt hus
jag står
och sneglar genom fönstrets glesa jalousier
och söker minnas tingen från i går.

Här mäter ingen pendel längre tidens steg,
se, husets norra vägg är nästan genommurken,
där nickelbrickan hänger i sitt röda band
och stirrar långtansfullt mot rumfordburken.

Så värd att minnas i sitt majestät
Pawlona, med de undersköna dragen,
här med sin prins, tätt över sängens knoppar
hängt
på samma plats alltsedan bröllopdagen.

Beväringskortet ifrån Sannahed
bär ännu spår av vägglusfläckar under glaset,
därunder silverkeryckad står en kepp,
högtidligt skänket vid femtioårskalaset.

Det bullrar svagt i längesedan stängda skåp
liksom av ekon från den gångna tiden.
Här levde man och hustru gnisselfritt
tills sjukdom tog dem båda härförliden.

Tyvär, blir epilogen mörk ibland
och slumpen kan ju vara nog så svår,
ty just igenom denna fridens trädgård
skall nya motorvägen fram i vår.

— Rudbeckian ritlar lätt i väggens bleka
rödfärg
och vallmolampans låga suddas långsamt ut,
det regnar smått, men kvällens sena
nyckelpiga
på vilsna stigar leker som förut.

Karl Wetterholm

Helanders Conditori (stans äldsta)

Hagendalsvägen 30 Tel. 700 08

Choklad i trevliga
Presentkartonger

Gott saffransbröd — Karlsbaderbröd och Småbröd
Smaka våra härliga tårter t. ex.
OPERA, NOISETTE OCH CARAVELLE!

Karin Bergöö-Larsson
med dottern Susanne

HALLSBERGSFLICKAN

*som blev konstnär
och gift med en konstnär*

Hösten 1967 utkom "Karin, en bok om Carl Larssons hustru". Den är författad av Axel Frieberg, gift med makarnas dotter Kersti. Kumla Julblad återger här nedan några korta utdrag ur den intressanta boken, som ger en bild av förhållandet mellan den store konstnären och hans förtjusande maka.

Carl Larsson friade till Karin Bergöö på en bro i Gréz i Frankrike. Följande brevväxling förekom: Först Carl Larssons brev till Karins föräldrar i Hallsberg.

Gréz den 12 Sept. 1882.

Herr och Fru Bergöö.

Jag gör pinan korr? Jag älskar Er dotter! Några superlativer för att uttrycka graden av min kärlek äro ju onödiga, då jag säger att jag älskar henne såsom en hederlig man bör älska en hederlig flicka.

Vem jag är? Ännu föga!

Det är icke min nuvarande ställning som berättigar mig till hoppet att bliva Er dotter värdig, utan min fasta tro och övertygelse om den framtid jag med kraft och vilja kan skapa mig.

Min kärlek har lyft mig ur missmoders dy, men jag behöver ett års tid av träger arbete för att därpå grunda och planera min framtid.

Då återkommer jag, för att mer värdig än i dag — kunna våga anhålla om Eder dotter.

Ödmjukt
Eder
Vörtnadsfulle
Carl Larsson

Dagen därpå sände Karin föräldrarna följande brev.

Älskade Föräldrar!

Ni fingo i går ett brev från Carl Larsson, skall det hos Eder väcka någon oro? Jag har svårt att tänka mig det, jag tycker att det skulle förefalla Eder lika enkelt och naturligt som det förefaller mig. Skolen I lita fullkomligt på eder dotter? Med Guds hjälp kunnen I der.

Jag har aldrig förr sett mitt liv så klart framför mig som nu och det finns ej minsta spår till tvekan. Men så har jag heller aldrig mött en person som så höjt mig och givit mig ett sådant stöd som han.

Han har i hela sitt liv haft sorg och nöd att kämpa mot och han kanske också har dukat under någon gång, men han har åter rest sig

med stärkta krafter. Kan man icke tryggare lämna sin framtid i sådana händer än att anförtro sig åt någon som aldrig fått prövat sina rkafter. Ni skola föstå honom, när jag säger att han från sitt elvte är försörjt sig själv, och nu underhåller sina gamla föräldrar.

Jag har aldrig av någon blivit bemött med sådan aktning som av herr Larsson, vad som menas med courtis har aldrig funnits oss emellan. Giv mig därför tillåtelse att få vara med honom så som jag endast kan och bör vara. Det var icke förrän i söndags jag fick veta att han höll av mig, och jag har ej givit honom något löfte. Jag kan ej skriva mera nu, mitt brev är visst mycket dumt, det kan ej uttrycka vad jag inenar. Men påminnen eder mina bästa sidor och haven förtroende till mig så skolen i förstå eder

Karin.

Faderns svarsbrev till Carl Larsson är daterat Stockholm den 17 september 1882 och lyder:

Herr Carl Larsson.

Brevet hava vi emottagit, jag skriver vi, då min hustru och jag äro eniga om svaret derå. Lika öppet, som Edert brev är vårt svar. Har ni moget och lugnt övervägt den sak Ni framställer, samt allvarligt beränt att hela Edert och även en annans framtida *Väl och Ve* därpå bero, så lämna vi odelat vårt fulla Ja till Eder tilltränkta förening med vår Karin. Vi kunna ej önska bättre än att hon för Eder må bliva en lika god och plikttrogen maka, som för oss dotter. . . . Vi känna Eder icke, och ändå lämna vi Eder det dyrbaraste vi hava, vårt Barn: svik oss icke! Ni skriver "Vad jag är? Ännu föga". Ni är nog för oss blott Ni är en Man i ordets fullaste bemärkelse. Måtte Gud välsigna Eder beder

Eder tillitsfulle
Ad. Bergöö.

"Den 3 oktober 1859 kom flickebarnet, döptes och fick heta Karin", omtalas i inledningskapitlet "Grund och grodd" i den omskrivna boken. "Att trubbnosen, som satt där den skulle sitta, jämte hakan och den breda munnen var fadersarv var lika så säkert att den svarta peru-

BLOMMOR för alla tillfällen

Telefon 600 75
Trädgården 782 22

Westlins Blomsterhandel

Köpmangatan 30

Parti från gamla Hallsberg

ken, som ingick i utrustningen därifrån hon kom, hörde till modern.”

Förutom huvudaffären i Hallsberg, som Karins far, Adolf Bergöö, var ensam ägare till, var han också delägare i firman Fosselius & Bergöö i Kumla. Han hade betydande leveranser till regementet på Sannahed och hade dessutom en filial i Lerbäck och kapital placerat i Skyllberg bruk. Han understödde sin duktiga svägerska Elise Sahlqvist, som skapade en av landets ledande hattfabriker med ortens traditionella balmflätning som grund. Och han tog initiativ till grundandet av Hallsbergs folkbank, vars förste förman han blev.

Adolf Bergöös maka Hilda tycker nog att hon fått en hårdflirtad make. När han i 35-årsåldern sökte bot för sin hälsa vid Bie hälsobrunn skrev hon till honom: ”Jasså, du uppvaktar unga fruar med blommor.” Hon förklarade sig dock unna sin man att kurtisera en *ung fru*, eftersom han hade en *gammal hustru* hemma. Hon måste erkänna, skrev hon, att hon gärna med egna ögon skulle vilja se honom lägga i dagen den hittills oupptäckta egenskapen av kurtisör.

Medan familjen ännu bodde i Örebro, där Karins bror Per föddes 4 juli 1864, restes ett stort, vitt Bergööhus vid järnvägsstationen i Hallsberg. Specerier, socker, sirap, järnvaror, tyger, korn, råg, havre, smör, ost och sill, allt vad ni vill fanns 17 september 1864 när han öppnade sin nya affär på nedre botten i ”Vita huset”.

Bergöö hjälpte vid ett tillfälle två järnvägsskrämda bönder i Vibytorp och Bäck, som ville lämna sina gårdar. Han rustade upp gårdarna och behöll länge Vibytorp men sålde sedan till en mindre lättskrämd bonde och förlorade inte på affären. En tävlan om militärleveranserna till Sannahed vann han. Under det första verksamhetsåret förmedlades varor och tjänster för 65.000 riksdaler och av dem kunde han själv behålla 7.000. Men att han grun-

dat ett nytt hundraårigt handelshus i slakten Bergöö visste han inte.

År 1862 lades västra stambanan ut som en grov kabel på grusåsen. Kring stationshuset växte ekonomibygnader och personalbostäder. Nya växelspår ökade bangårdsområdet i längd och bredd, hoteli och gästgivaregård bereddes plats, hantverkare slog sig ner. Konkurrerande handelsidkare följde i Bergöös spår. Johan Thermaenius kom 1868. Tröskverk och plogar — kanske de bästa i landet — rann först i sakta ström och spyddes sedan ut ur Thermaeni verkstäder. Arbetarstammen ökade och familjerna med dem. Tegelbruk, garveri och andra verkstäder tillkom.

Men som svampar ur jorden växte ölkrogar, mat- och inkvarteringsställen, ty nattåg Hallsberg—Göteborg fanns inte och många måste övernatta. Örebro—Motalas rallare måste också bo, äta och dricka. Och nog drack de! Utmed landsvägen byggdes bra hus och slarvkåkar som det föll sig.

Hur upplevde Karin Bergöö nybyggarsamhället från sitt sjätte till trettonde levnadsår? Hennes minne var inte särdeles väl utrustat och hon hade inte lätt för att berätta. Från Örebrotiden har i varje fall en liten minnesö stuckit upp. Hon kommer ihåg hur hon ”kurade skymning” i sin mammas knä i väntan på att lyktorna skulle rändas utanför, och att mamma under tiden läste högt ur Mary Cummins bok ”Lykttändaren”.

Men hur hade Karin det i Hallsberg och i den vackra övre våningen i det vita huset, där mamma Hilda regerade från hösten 1865? Det var långt till skola i Kumla eller Hallsbergs kyrkby. Guvernanten Anna Morien anställdes och blev i stil med Bergöös livsföring som en familjemedlem. Men vad gjorde Karin då hon inte läste eller sydde? Äkte kälke förstås med jämnåriga ungar i slutningen mot Rösätersbäcken. När bäcken hade sväm-

Rössbergs SNABBKÖP

Å B Y T O R P Tel. 730 72

Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt

— ETT VARUHUS I MINIATYR

SPECERIER, CHARKUTERI, MJÖLK, BRÖD

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

Det Bergöska huset

mat över om höstarna, gick det också att åka skridsko långa vägar. Hon glodde på oxdragna snöplogen förstås. Den var något att se, med åtta par oxar och fullt av hojtande karlar. Och så tyska musikanter om våarna, med mässingsinstrument och grannlåt.

I unga år kom Karin in på Konstakademien i Stockholm. Hennes föräldrar tycks inte ha oroat sig över det fria liv som levdes i den miljön. När hon gick ut akademien fick hon tillåtelse av föräldrarna att ge sig ut i världen för att måla. I juli 1882 hade hon slagit sig ner i den svenska konstkolonien i det franska Gréz och där träffade hon bl. a. den 30-årige Carl Larsson, som framgår av brevkorrespondensen i början av denna artikel. Sommaren 1883 stod bröllopet i Stockholm.

Deras många barn kom droppande med jämna mellanrum i Frankrike, i Stockholm eller i Sundborn i Dalarna. Och de blev familjen Larsson med hela svenska folket, tack vare Carl Larssons akvareller.

Karin blev Modern, som ständigt hade en lintott vid bröstet och en kull andra kring kjolfällan. Susanne, Pontus, Lisbet och Brita log från barnkammarväggar över hela landet. Pappa själv satt och målade och såg rätt godmodig ut.

En sådan lycklig familj! Ja, hur var det med det egentligen?

Bildserien från den Larssonska idyllen i Sundborn gjorde pappa Carl då han rastlös och otålig tillbringade sommaren där 1894. Det regnade i ett kör, och far var inte på något nådigt humör. Man har en känsla av att han i ren desperation över att inte det fanns några franska landskap eller historiska motiv till hands började måla sin egen familj.

Carl Larsson var en disharmonisk människa som hade svårt att slå sig till ro. Karin och hans äktenskap var ett äktenskap per korrespondens. Ingen vet hur många brev de växlade under sitt äktenskap, men de måste ha varit

otaliga. Ständigt på resa, skrev han från Tyskland och Österrike, Italien och Frankrike. I breven framträder han som snabb och hetsig, despotisk och öm, en man som älskade sin hustru till vanvett men aldrig fann någon ro hos henne. Ett citat ur ett brev från Paris 1886 säger en hel del om Carl Larssons förhållande till sin Karin: "Jag tror inte det är värt att du kommer ner till stationen, jag gör skandal. Jag blir galen av sällhet att återse dig, du ljuva unge. Du mörköga. Du listiga troll. Du mitt livs liv!"

Men det var nog så och så med den store konstnären trivsel på Sundborn att döma av ett brev från den dyrkade makan: "Ack om du ändå kunde komma att trivas här lika bra som jag gör det, men du har alltid varit borta när det varit som vackrast."

Karin åstundade att bli konstnär men blev istället sju-barnsmamma. Hon hade ambition och en oerhörd stark vilja, men hon nöjde sig glatt med att bli "en av sin mans skapelser". Någon biperson var hon aldrig. Det såg hon nog till själv att hon inte blev, denna ljuva hustru med de stora ögonen och de mörka lockarna.

Karin på kostymbal i Frankrike.
(Teckning av Carl Larsson)

Allt fler Hallsbergsbor

läser KUMLA-JULBLAD. Priset är fortfarande endast 4 kronor och säljes i Hallsbergs bokhandel och tobaksaffärerna.

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett armbandsur från stjärnurmakaren

Presentartiklar i guld och silver
Väggur, köksur i stor sortering

Reparationer utföres omsorgsfullt
med garanti

BRINKS UR & GULD

Innehavare B. Augustsson

Telefon 702 62

säljer kvalitet — känner ansvar — lämnar garanti

PUKESTUGAN I SANNAHED

Av IVAR BJÖRKLUND

I boken "Sju år i Närke" berättar författarinnan Berit Spong om sina resor mellan Örebro och hemtrakten i Östergötland. Det är en hel del intryck hon omvittnar från sina resor längs den gamla Kungsvägen genom Kumlabygden. Hon talar med värme om en gammal gård, på västra sidan om vägen i Sannahed, som hon vet är en hembygdsgård, men som hon aldrig fått tillfälle att närmare bese. Gården ifråga har under 40 år varit Kumla hembygdsförenings museum och hembygdsgård. Den går oftast under namnet Pukestugan, fast det är inte många, som vet något om själva namnets ursprung.

Den rödfärgade byggnaden med i ögonfallande ålderdomligt utseende låg ända till 1927 i Brånsta by, då den inköptes av Kumla-Hallsbergs hembygdsförening för 800 kr, flyttades och uppfördes på sin nuvarande plats. Först året därpå kunde den högtidliga invigningen av byggnaden ske. Olika omständigheter kom att fördröja högtidligheten. Föreningens initiativrike förste ordförande, greve Eugène Lewenhaupt, Säbylund, avlider efter endast några dagars sjukdom. Ännu en av föreningens bärande krafter går bort under året, nämligen föreningens egentliga initiativtagare häradsdomaren Lars Pärsson i Blacksta. Kom så ytterligare till penningknapphet då är det förståeligt att invigningen kunde ske först den 9 sept. 1928. Men då var allt väl i ordning. Byggnaden hade rödfärgats och det var tjärade vindskivor på gavlarna. Själva högtidligheten var pampig med lanshövdingetal, militärmusik och folkdansuppvisning samt en mängd tal och lyckönskningar.

Olika uppgifter finnes om byggnadens ålder. Årtal från såväl 1600-talet som 1700-talet har anträffats i byggnaden. Under 1700-talets senare hälft bebos gården av en kapten Puke. Den är ursprungligen uppförd efter ritningar av den store Eric Dahlberg, framstående arkitekt och skapare av några av vårt lands förnämsta byggnadsverk, tecknare av bildverket "Suecia antiqua et hodierna", bekant för sin roll i övergången av Bälten under kriget med Danmark 1656. En mängd officersboställen uppfördes efter ritningar av denne Eric Dahlberg under 1600-talet.

Kung Gustaf IV Adolf beser hembygdsmuséets samlingar tillsammans med hembygdsföreningens ordförande Ivar Björklund.

Namnet Pukestugan går således tillbaka till 1700-talet, då gården beboddes av Gnädige Fänriken Anders Puke. Denne Anders Puke hade först varit militär, men kom senare att ägna sig åt kalkindustrin i Yxhult, där han senare avlöstes av släkten Adlers. Under Yxhultstiden tycks han ha bott på det under 1940-talet nedbrunna kaptensbostället i Hynneberg. Anders Puke var tydligen en betrodd man, under en följd av åt underskriver han Kumla sockens räkenskaper växelvis med baron på Säbylund.

Första gången hans namn syns i dessa sammanhang är år 1761, då han underskrivit Fattigkassans räkenskaper. Ekonomiskt sett torde han inte haft det så lysande. Ur Fattigkassan beviljas han ett lån, liksom många andra på den tiden, men han lyckades inte återbetala summan, 200 Rd. kopparmynt, utan efter hans död avskrivs lånet 1785. Anders Puke var gift med friherrinnan Elisabeth von Kock från Finland. Med henne hade han sonen Johan Axel Puke, som var minderårig vid faderns död. Han bosatte sig sedan på frälsegården i Övre Vesta.

Pukestugan är intressant i flera avseenden. Dels ger den en bild av hur torftigt en ståndsperson hade det under 1600-talet och framöver. En vanlig bondgård var betydligt enklare och hade som regel färre rum. Pukestugan består av två större och två mindre rum och kök i botenplanet samt två gavelrum på vinden. Från förstugan räknat har man ett stort kök till vänster. Det enda ursprungliga där är den väldiga spisen med en vinkelformad järnhäll runt den bastanta tegelbakugnen. Möblen och husgeråd i detta rum äro dock typiska för 1700-talets självhushåll med utrymme för många olika sysslor

(Forts. på sid 28)

Välkommen till oss NÄR DET GÄLLER

LIVSMEDEL

Välsorterad butik med många sparpriser

Köpmangatan 30

Hardnos
LIVSMEDEL
Tel. 70364 - 79602, KUMLA

"POJKEN ÄR HEMMA!"

Kumla Julblad har en av sina trognaste vänner i David E. Larsson i Chicago, välkänd av många Kumlabor. I "Årets Amerikahälsning" 1962 har julbladet berättat om honom och hans vackra kärleksgärning mot föräldrarna på deras ålderdom. I nedanstående skildring har han skrivit ner några minnen från sin emigration och det första återvändandet till den kära hembygden.

"Pojken är hemma"! Dessa ord uttalades för 40 år sedan, när jag kom hem till Sverige för att än en gång få vara tillsammans med far och mor och bröder.

Det var 1922 och arbetstillgången var ganska dålig. Det var därför Amerika-febern kom över mig, men som jag inte hade någon släkting eller någon som jag kände i Amerika, så blev känslan nästan till en ängslan. Men jag kom över det bekymret. Inom mig dök upp någonting annat som kändes tungt. Hur skall jag kunna säga farväl till far och mor, som hade varit så goda mot mig. Mitt hem var fattigt, och därför tänkte jag att om lyckan kommer som vi läste i vår aftonbön, och jag får del av den, kanske jag kan bliva dem till hjälp.

Mor Maria njuter av solen vid hemmet vid Ängvägen.

Violet och David Larsson på Örebrobesök 1962.

En kall och kuslig dag i november 1922 sade jag adjö till den så kära hemtrakten, där jag som en liten pys sprang omkring, där jag gått i skola och konfirmerats.

Allt detta passerade revy och det kom en känslans tår och allt blev så tomt. Till far och mor sade jag: Nu skall jag åka ut och söka arbete, men jag kommer tillbaka om en liten tid och jag skall göra mitt bästa". Jag kunde inte säga att nu skall jag åka till Amerika.

Så kom dagen då jag gick ombord på den gamla ståtliga passagerarångaren "Drottningholm". När fartyget lyfte ankar och signalen gavs för ett farväl till alla på kajen och fosterlandet, fick man använda näsdukarna, som man skulle vifta med, till att torka bort tårarna. Mot okända öden gungade båten ut. Vi var omkring ett tusen ungdomar med på denna resa, och inom några dagar hade man gjort en hel del bekantskaper. Envar sökte vara glad, men många blev sjösjuka. Men även detta går över. Man blir lite blek om näsan, men oceanens friska vindar återställer snart kindens färger. Så sattes blicken mot västern och på den 11:e dagen i morgongryningen syntes den amerikanska kusten skymta fram. Några timmar till, och vi såg Frihetsgudinnans staty i den disiga kalla luften.

En liten stund senare lade båten till, men att få sätta foten på den amerikanska jorden går inte så lätt. Vi får upplysning om att gå ombord på en liten färja, som tar oss till en liten ö som hette Ellis Island. Där blev det inspektion som hette duga. Man blev undersökt från hu-

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Postgiro 36 71 61

Bankgiro 60-6231

Etablerad 1945

Specialavdelning för grammofonskivor

Allt inom branschen

REPARATIONER

STORT NOTSORTIMENT

PIANON (pröva först musikintresset genom att hyra, all inbet. hyra tillgodo vid ev. köp.)

David Larsson
hemma från
Amerika 1928

vudet till tårna, även ögonen vändes ut och in. Efter 4 timmar var man färdig och fick en adresslapp, som sattes fast på ytterplagget. Den visade orten dit man skulle resa. För mig var målet Chicago.

Resan tog mig 2 dagar från New York. Vid ankomsten till Chicago var det att säga farväl till en del kära reskamrater. Och åter kände man sig lite vemodfull. Jag hade ingen släkting eller vän som mötte mig. Men allt måste gå, man fick inte tappa modet.

Efter några veckors sökande efter arbete fick jag anställning vid stora Pullman Verkstäderna, som vid den tiden hade en arbetsstyrka på omkring 15 tusen man. Och det var där jag tjänade min första dollar. Eftersom mitt yrke var inom det elektriska, så tog det inte så lång tid innan jag kom in i Union, som det heter här.

Så en dag i maj månad 1928 är jag på väg tillbaka till Sverige. Denna gång med glatt humör och lite mera pengar på fickan. Jag tyckte båten gick så sakta, men sent omsider så var jag åter på svensk jord. Nu skulle jag hem och överraska min mor och far!

När tåget närmade sig Kumla började hjärtat att slå dubbla slag och när bilen stannade vid hemmets dörr... ja, det var en härlig upplevelse, som jag aldrig vågat drömma om kunde hända mig. Hur underbart skönt det kändes att åter få hälsa far och mor. Den natten sov jag gott på en nystoppad halmmadrass.

Här är slutet på min berättelse.

Jag hade köpt en handväska åt mor och i den var det åtskilliga 20 dollars guldsantur.

Så på morgonen när jag vaknade hörde jag röster utanför. När jag tittade ut såg jag mor med sin handväska pratande med sina grannar och visade sin gåva. Och så hörde jag de orden: "Pojken är hemma!"

Med den härliga doften från syrénen och hägg samt solens strålar genom fönsterrutan glömdes de första 5 åren där i västerlandet. Här hemma var det lugnt och fridfullt. De fyra månader som jag var hemma, användes på ett nyttigt sätt. Jag hade den förmånen att få glädja far och mor med att först montera in elektriskt ljus samt bygga om den gamla stugan och skaffa nya möbler.

Ja, det blev så vackert att jag nästan glömde bort att resa tillbaka till Amerika. Om det inte varit för en liten amerikansk flicka, som väntade på mig, så tror jag, att jag hade stannat där hemma.

Men dagen kom för ett sista farväl, och igen drog det i hjärtesträngarna, vilket vi nog alla känner till.

På återseende förbliver jag er gode vän.

Med ett "Have a song in your heart".

KUMLABYGDEN

Fortid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

★

Band II: FORNTIDSLIV

Av Sune Lindqvist

★

Band III: ORTNAMN OCH BEBYGGELSE-
HISTORIA

Av Lars Hellberg

Nu utkommen

★

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION:

DOHLWITZ BOKHANDEL AB

En lämplig julklapp!

BENGTSONS HERRKONFEKTION

Herrkläder - Herrekipering - Fritidskläder - Gosskläder - Arbetskläder

TELEFON 701 82

En storätare på Sannahed och en dam med goda nerver

Av CARL OHLIN

Alla har vi massor av minnen från vårt förflutna. Det mesta bleknar väl bort så småningom, men en del stannar och dyker upp då och då. Det kan vara personer, händelser eller något annat, som gjort litet djupare intryck.

Ett par personer, en man och en kvinna, som genom egenskaper, vi kunna ej kalla dem storartade var och en på sitt sätt, kunnat klara sig ur kinkiga situationer, har stannat i minnet.

Året 1905 fullgjorde jag min värnplikt på Sannahed. Hade befunnits icke fullt värdig att bära vapen för vårt fosterland och därför hamnat bland de så kallade "malajerna" men hade då också fått den fördelen att få göra de 172 dagarna i en följd, vilket jag inte hade något emot.

Då det led framåt midsommartiden, skulle fältskjutningarna för de "riktiga beväringarna" börja. Dessa höllos den tiden uppe vid Tisarboda. Det togs ut ett dussin man ur vårt kompani, som sändes dit upp för att ställa i ordning skjutställningar, markörskydd och allt annat som behövdes för att göra skjutningarna så fältmässiga som möjligt. Och jag lyckades komma med bland dem.

Vi var ett glatt gäng, som en morgon marscherade iväg. Där var bl. a. en lantbrukare från Sköllersta, en glasblåsare från Hammars glasbruk, en sjöman från Olme i Värmland, ett par kanonborrare från Bofors och en storätare från en grannsocken. Chefen, sergeant Hjelm, var av samma kynne.

Väl framme, var det inte längre fråga om Halt och front, Helt om marsch och honnör både hit och dit. På mornarna hälsade vi gomorra med ordentlig honnör, och sen behövde vi inte ta åt mössan mer på hela dan.

Folket på gården höll oss med kaffe. De bakade brödet själva och i synnerhet deras tvåöresbullar var goda. Det var rejåla doningar, inte mycket luft i dom. Två stycken och kaffe kostade tolv öre. Ja, så arbetade vi våra vissa timmar om dan och hade ändå tid över att bada, ro ut på sjön, meta eller göra vad vi behagade. Jämfört med livet på Sannahed var det ett sannskyldigt sommarnöje.

Så var det storätaren. Många gånger hemma på Sannahed hade vi förundrat oss över att en människa kunde konsumera sådana mängder mat utan att det tycktes bekomma honom illa. Vid rågmjölgröten om kvällarna räckte det för honom inte med en duktig portion, utan två och tre var det normala, och på mornarna, då många ratade franskröden i muggarna, kom det i regeln rader av muggar åkande ner till honom, och han stoppade gladeligen så många bullar han fick i fickorna. Så hade han också en kropps-konstitution därefter. Han var liten till växten, inte stor skillnad på längd och bredd.

En kväll uppe vid Tisarboda samlades vi som vanligt efter kvällsmålet vid en gärsgård intill och pratade lite ditt och datt, innan vi gick till kojs.

Storätaren var händelsevis inte med just då. Samtalet kom bl. a. att röra sig om hans matfriskhet och någon undrade, om man inte skulle kunna få se honom riktigt mätt en gång. Jo det skulle ju vara intressant, tyckte vi, men hur skulle det gå till? Ja vi skulle ju kunna fresta honom med tvåöresbullar, föreslogs det. Det beslöts och vi tyckte, att tjugufem stycken, som för oss skulle hört till det absolut omöjliga att äta upp på en gång, även för honom skulle höra till det något så när ouppnåeliga. Så satte vi som villkor för kalaset, att om han inte åt upp allihop i ett sammanhang, så fick han själv betala dem han konsumerat.

Någon gick och letade rätt på honom, och han fick sig förslaget förelagt. Han skrattade först och funderade en stund, men så gick han med på det. Det lekte väl i hågen, att en gång få äta så många bullar han ville utan att behöva betala för dem.

Vi salade hop 50 öre och gick in i köket och fick tjugufem bullar på en bricka. Det blev en försvarlig hög, och så började ätningen ute vid gärsgårn. Vi pratade lite med varandra under tiden för att inte oroa honom, men någon såg alltid till så det inte blev något fusk. Det gick förstås bra i början, men vartefter högen sjönk ihop, gick det trögare och trögare, och när en sju, åtta var kvar, var det stopp.

Ja då blev det förstås frågan om att punga ut med boråt 40 öre. Så mycket hade han kanske inte, beväringens avlöningen den tiden var bara 20 öre om dan. Tvåöringarna var nog tunnsådda för lite var. Men vi var inte så stränga, och efter lite resonering fick han anstånd med att äta de sista, tills han lagt sig. Då gick dom åt. Varenda en. Nästa dag var han som vanligt och magen också.

Många gånger har jag funderat över hur han kunde få rum med dem. Med sådana bullar som dom här. Det var något fantastiskt.

Som ett motstycke till kamraten med den goda magen erinrar jag mig en person av ett annat kynne. Ja, motstycke är väl kanske inte det riktiga uttrycket.

Följande året, alltså 1906, hade jag lyckats komma in på Uppsala folkskoleseminarium. De fyra seminarieåren var jag inackorderad hos en familj Hedberg. En dotter, Hulda, hade plats i Kumla som lärarinna under många år framåt som väl en och annan kumlabo ännu torde minnas. Farbror Hedberg var trädgårdsmästare och hade hand om planteringarna vid universitetshuset, men han

Köp julblommorna hos

PETTERSSONS

Handelsträdgård, Kumla

Fabriksgatan 45 Tel. 701 38

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blommor i riklig sortering

Kungliga Livregementets grenadjärers musikkår omkring sekelskiftet

Andre i främsta raden från vänster: Petter Jansson (med bastuban), sjätte Melin, tionde Fält och tolfte Herkelues. Fjärde i andra raden: Norman, sjätte Qvarfordt, sjunde Lindahl och tionde Hageberg.

var också vaktmästare vid stadens fastighet, Fyrishall, och hade som sådan fri bostad där. På Fyrishall fanns en stor föreläsningssal, där bl. a. arbetareinstitutets föreläsningar hölls.

*

Vid ett tillfälle hade en förening, jag tror att det var K.F.U.K. hyrt lokalen för ett föredrag av en engelska, som av någon anledning befann sig i staden. Det skulle tolkas av en studerande vid universitetet, en fröken Ingeborg Wikander, redan en rätt bekant kvinna vid den här tiden. Vi var några i familjen som åhörare, och för min del var jag nyfiken på att få se och höra hur ett sådant, tolkat från ett främmande språk till vårt, gick till. Engelskan hade ett nästan militäristiskt uppträdande tyckte jag, och hon framförde sitt föredrag inför den fullsatta salen med en väldig schvung och med långa meningar. Men med samma fart och utan att stappla tolkade fröken Wikander, som stod nere på salsgolvet framför talarstolen, det nästan timplånga anförandet.

Efteråt samlades vi i familjen vid kvällsbordet och samtalet rörde sig givetvis om det vi hört. Vi var eniga om att fröken Wikanders framträdande var duktigt, ett riktigt kraftprov. Farbror Hedberg hade också åhört det. Han hade haft sin plats bakom en skjutdörr, som skilde salen från ett förrum bakom talarstolen och hade setat så, att han hela tiden kunde se talarinnorna. Han frågade oss, om vi som hade setat mitt i salen, inte hade märkt något ovanligt med fröken Wikander. Vi fundrade men kunde inte erinra oss något anmärkningsvärt. Jo, vid ett tillfälle föll hennes underkjol ner på golvet och blev liggande omkring fötterna. Hon lät sig emellertid ingenting bekomma, utan medan hon alltjämt tolkade engelskan klev hon med ena foten försiktigt ur kjolen och makade den bakom sig och upprepade så proceduren med den andra foten, och vid föredragets slut samlade

hon vid lämpligt tillfälle hop sin kjol och försvann med den ut i förrummet.

Nu var det ju för all del inte så många som kunde se det. Damerna hade ju vid den här tiden inga kortkorta kjolar, inte ens korta utan de räckte ned på smalbenen. Men de åhörare, som satt på de främsta stolsraderna, kunde väl inte undgå att märka det inträffade, om de händelsevis hade sina blickar riktade nedåt golvet.

Ja, det var väl en kvinna med gott huvud och goda nerver. Ingeborg Wikander blev sedermera resesekreterare för K.F.U.K. och missionär i Kina och Japan och har givit ut flera böcker om sin vistelse där. Hennes namn återfinnes i Svensk Uppslagsbok.

När tre apotek konkurrerade om leveranser till Kumla.

I en lång följd av år har apoteket Hjorren i Örebro sänt rekviderad medicin i låda till Kumla station, där medicinen utdelats genom apotekets kommissionär Fosselius & Bergöö. Sedan ett par veckor har dessa medikamentsändningar gått 2 gånger om dagen. Nu har även nya apoteker Svanen i Örebro genom firman Joh. Andersson & kompani börjat till Kumla utsända rekviderad medicin i låda två gånger dagligen. Även Hallsbergs apotek tillgodoser en gång dagligen genom stationsinspektoren kumlaortens sjuka med medikamentslåda. (N. A. april 1910)

Försvunnen

sedan i lördags är byggmästare Rube i Kumla. Han reser då på em. till Örebro och har ej sedan varit synlig. Som han sysselsatt ett stort antal arbetare, är mycken oro rådande bland dem, i der att nästan alla har sin avlöning inestående för längre eller kortare tid, och även bland dem, för vilkas räkning han haft arbete om hand, i der att en del byggen srå halvfärdiga. (N. A. april 1896)

Rube återkom aldrig till Kumla. Under flera årtionden var han en virsordad väg- och brobyggare i Natravaara, där han avled i 85-årsåldern 1945.

Bland de halvfärdiga byggen som han lämnade var Johanneskyrkan, som revs i våras.

GLASÖGONTJÄNST

Leg. Optiker L. ÅGREN

KUMLA

Vattugatan 1 Tel. 795 90

R. SUNDBERG

Leg. Optiker

ÖREBRO

Drottninggatan 7 Tel. 13 93 03

En kväll vid Kumlasjön

Hans och Greta
vid Kumlasjön
Gåva av Kumla
Barnens dag

Vacker och inbjudande ligger Kumlasjön, där den glittrar och blänker i solen. Röda och vita näckrosor, som är utplanterade i grupper, skänker något av tilldragande tjusning. Omgivningen är också den mest utsökta lilla idyll man kan tänka sig. De röda rosornas långa rad lyser så vackert i brittsommarsolen, och de halvtorra syrenernas knippen minner om en tid, då även de stod i sin fågring och spred sin underbara doft i den sköna dalen. På höjderna åt norr och söder står högresta, ståtliga furor liksom skiltvakter för att bevaka skatten på dalens botten. Ty en skatt av bestående värde är den för såväl staden som för den intill liggande bygden.

Här samlas också människor ur alla samhällsskikt. Alla kunna de få en avkoppling eller rekreation, när slitet och jäktet är slut för dagen. På ett tillfredsställande sätt är det ordnat för folks olika behov.

Där finns golf- och krocketbanor, men för tillfället ligger de övergivna av sina spelare. I en vacker utservering kan man få njuta av förfriskningar m. m. Största frekvensen har friluftsbadet. Där ser man skaror av barn, bruna och knubbiga, tumla om på sandstranden, efter att ha gjort bekantskap med det våta elementet. Många har här inlärt de första grunderna till simningens ädla konst och med tiden blivit riktigt duktiga på detta område. Till barnens stora förtjusning har här uppsatts rutschbana, karusell och gungor, vilka flitigt utnyttjas av de små.

Längs "strandpromenaden" ser vi ett ungt par komma gående. Flickan skrattar uppsluppet åt sin kavaljers kvickheter, och de ser ut att ha mycket roligt tillsam-

mans. De är båda två i ungdomsåren, och hela livet ligger öppet och ljust för dem. Några besvikelser har de kanske ännu inte fått uppleva. Framtiden ligger hoppfull framför dem, såsom den alltid gör, då man är ung.

Men på en soffa invid sjön sitter en medelålders man med stel blick stirrande ut i det tomma intet. Han ser ut att leva i det förgångna. Är det minnena, som stormar på honom? Har han misslyckats på något sätt, eller har han kommit på kant med samhället och rättvisan? Han ser av allt att döma missbelåten ut. Kanske hans planer slagit fel, så att han inte fått ut av livet, vad han hade tänkt sig.

På en annan soffa längre bort under granarna sitter ett par gamla damer med något böjda ryggar. Det grå håret tittar förläget fram under den gammalmodiga hatten på en av dem, medan den andra bär en brokig duk på sitt huvud. De har visst något förtroligt att tala vid varandra om, den ena viskar i örat på den andra. Båda ler mot varandra. Man kan inte se några inre strider hos dem, de är tydligen belåtna med vad livet ger dem.

Främlingen, som bilar genom staden, söker sig också hit. På gräsmattan nära vattnet sitter en äldre och en yngre herre på en filt. En del matpaket och annan attiralj vittnar om att de intagit en måltid där. Om en stund såg vi en dam i badkappa tillsammans med en liten pojke och en flicka komma till dem. De hörde tydligen till samma familj. Det blev genast uppbrott, så snart hon fått plocka ihop deras tillhörigheter. Uppe på parkeringsplatsen stod en A-märkt bil, som de lade beslag på. Främlingar alltså! Omedelbart efteråt kom en annan bil och stannade på samma plats. Den hade länsbokstaven B framför numret. Två herrar steg ur, och gick en stund och såg sig omkring. Främlingar igen!

Så med ens blir det mera rörelse än annars. Människor kommer såväl ensamma som i grupper och tar plats i den stora friluftskyrkan, som mest liknar en amfiteater, vid sjön. En ungdomsgrupp med musikinstrument tar plats på planen nedanför, där också högtalare finnes. Det är stadens frikyrkliga, som här samlas för att prisa sin Skapare i ord och toner. Människorna ser snälla ut, där de sitter och väntar på vad de skall få höra. En unison sång sjunges först, varefter musikföreningen utför ett par sånger. Så följer ett par korta vittnesbörd och så en unison sång, varunder kollekt upptages. Musikföreningen sjunger ännu en sång. I de närliggande husen ser man öppna fönster, där människor står och lyssnar till sången, som tonar i sensommarkvällen. Det är vackert och stämningsfullt. En pastor träder fram och utlägger Skriftens ord för sina åhörare, som stilla och uppmärksamt lyssnar till hans förkunnelse. Mötet avslutas med bön och så åter en sång, varefter de församlade bryter upp.

Snart är platsen tom, blott en och annan vandrare dröjer kvar för att söka den ro, som endast stillheten och ensamheten skänker. Sjön, som nyss låg så blank och silverklar, har antagit en mörkare färgton, nästan i blåsvart. Kvälldunklet faller över staden.

O. E. Moberg

-HANDLARE

garanterar Eder alltid högsta kvalitet till lägsta möjliga pris

Marknadens förnämsta fabrikat demonstreras och försäljas på förmånliga villkor

Fullständig service hos

KUMLA RADIO & TV

KÖPMANGATAN 1 - TEL. 705 91, 753 47

Allt i branschen under ansvar

Johanneskyrkans söndagsskolas lärarkår på 1930-talet

Sittande från vänster: G. A. Liljestrand, Signe Eriksson, Gustaf Sjöberg, Albert Årsell, A. Axelsson, Dagmar Andersson, Gertrud Wigrell.
Stående: Vilh. Björn, Vilhelm Widlund, Arvid Persson, Eric Samzelius, Sven Ericsson, Aug. Dahlberg, Ivar Eriksson, Herbert Widén, Alex Andersson, Karl Widlund, Axel Svensson, Joh:s Källström.

KUMLA 1915

Följande verser skrevs av den för äldre kumlabor säkerligen välkände Albert Årsell.

När en dag du får tid tag din stålhest
och rid
hit till Kumla, det härliga, sköna.
Du en bit av vår värld skall få se på din
färd,
och den färden skall säkert sig löna.
Kom förrn sommaren flytt och i höst sig
förbytt,
då är dystert jämväl uti Kumla.
Då är bäst att ta skjuts ty i mörker och
smuts
går så lätt överända att tumla.
Vid en gård — Säbylund — kan du dröja
en stund.
För det vackra du har ju ock öga!
Här en greve nu bor som är ädel och stor
och är älskad av låga och höga.
Blott vår skoindustri värd en dag borde
bli.
Den är känd både fjärran och nära.
De som dragit i fält sina skor ha beställt
här i Kumla — det är väl en ära.

Öster ut blott en bit ligger Yxhult.
Far dit!
Där är mycket att se och beskåda.
Där är höjder och djup, där är branter
och stup —
var försiktig, det vill jag dig råda.
Sannahed är ej mer vad det var, det sig ter
som en öken, så dystert och öde
Gör en titt dit ändå för att minna dig på
många män sedan längesen döde.
Stene Brunn — vitt berömd — må ej
heller bli glömd.
Dess vatten du borde ju smaka.
Mången kanske till sin kropp under årens
lopp
där få hälsa kraftrer tillbaka.
Av föreningar här minst ett tjugtal det är
och för olika mål de arbeta.
Det är vita och blå jämväl röda också,
ja, vem minnes nu allt, vad de heta.

Vi ha läkare — Han varje sjuk rar sig an
som med tillit till honom sig vänder.
Men här är dock en brist: Ingen specialist
finns, som drager ut värkande tänder.
Här ett torn hava vi som är vatten uti
och en utsikt kring nejden som duger.
Men jag kan dock ej rro att man ser
Örebro.
Den som sagt det han skarvar och ljuger.
Ja, vi har ju ett torg. Dit går frun med sin
koig
då något för köket hon väljer.
Hon gör lätt där en rond, köpar utanför
stånd,
ty inuti står den, som säljer.
Utav forntida ting finns en domarering
i Hjortsberga hage vid vägen.
Och om detta sig rört har jag tydligen hört
så mången rätt underlig sägen.

Har Ni julklappsbekymmer?

Järnhandeln med **JULKLAPPAR**
FÖR HELA FAMILJEN!

VERKTYG, HOBBYARTIKLAR
HUSHÄLLS- och PRESENTARTIKLAR

Telefon 700 67, 714 33
Köpmangatan 26

Fråga

SVÄRDS
Järnhandel
först

MIN BARNDOMS GATA

XVI Sveavägen

Av NILS HELANDER

Villa Svea, "Burénska slottet"

Sveavägen vid sekelskiftet liknade mer en stig än en gata. David E. Larsson, känd genom sina Amerikabrev i Kumla julblad, berättar att hans far, Conrad Larsson, var med och byggde Sveavägen. Några hjälpmaskiner fanns inte utan arbetet fick göras med spade och spett.

Annu på 1930-talet var stora delar av skogen kvar på södra sidan av Sveavägen, den s. k. Mejeriskogen och Buréns park. Av den vidsträckt skogen finns nu emellertid inte mer än några enstaka tallar kvar. Mitt i den forna Mejeriskogen löper Torsgatan fram till Malmgatan. Östra delen av Torsgatan behärskas helt av HSB med stora hyreshus, medan den västra sidan utgöres av privatägda mindre hus.

Mejeriskogen var en populär lekplats och nyttjades för bollsparking och krocketspel. På 1890-talet och senare var den en samlingsplats för skomakaregesällerna. Platsen anlätades också av olika föreningar bl. a. Frälsningsarmén och Fosterländska föreningen, men där förekom också politiska möten. En av talarna vid ett dylikt möte i början av 1930-talet var statsminister Per Albin Hansson.

Under första världskriget förvärvade grosshandlare Lasse Burén ett skogsområde omedelbart väster om Mejeriskogen. Genom plantering av buskar och träd fick platsen ett parkliknande utseende. Området är sedan 1936 bebyggt med tre bostadshus.

Från gränsen vid Burénparken sträckte sig förr en gångstig mellan tallarna till skogens södra hörn vid Södra Kungsvägen, en genväg som bl. a. användes av kyrkfolket men också av cyklister.

Nästan alla tomter utmed Sveavägens norra sida från Köpmangatan till Södra Kungsvägen gränsar till Johannes kyrkogata, som är beskriven i denna serie av julbladet år 1955. Sveavägen börjar vid Odengatan. Vi börjar vår vandring på "Min barndoms gata" just vid Odengatan.

NORRA SIDAN (udda nummer)

Nr 1 är ett eftersatt hörnhus — troligen Sveavägens äldsta — som det länge varit aktuellt att riva. Huset lär vara uppbyggt av en byggmästare Hellgren vars dotter Adolfina där hade ett pensionat för "bättre herrar", till vilka framförallt räknades det högre

järnvägsbefälet och fotograf Knut Brydolf. Fröken Anna Persson, Odensbacken, som hade sitt hem i närheten, skriver bl. a.: I bersån i trädgården kunde man på sommarkvällarna under 1890-talet se stinsen Roos och hans stationsskrivare Kamph med sina groggglas. Adolfina hade en jungfru, som hette Hulda men av Roos kallades för "Hulda skymning" för att hon såg "litet under lugg". Butikerna i nr 1 ligger alla utefter Odengatan och har haft många innehavare: P. A. Erikssons och Anna Klingbergs charkuteri C. E. Bergqvists och Hedvig Björns begravningsbyråer, Elfirman Andersson & Wallentin, Kumla-Baren m. fl. F. n. disponeras samtliga butiker av motorfirman L. O. Nilsson. Ägare var under flera år lantbrukare P. G. Gustafsson, Stene, och därefter sonen Valfrid. En annan ägare var biokungen Karl Fornstam, som avsåg bygga biograf efter rivning av huset men nekades tillstånd av byggnadsnämnden.

Nr 3 är ett tioårigt bostadshus, som uppfördes av byggmästare Evert Johansson på det ovannämnda bersåområdet.

Nr 5 tillhörde under närmare ett halvt sekel C. A. Fransson, som gjorde en tillbyggnad mot Köpmangatan för sin rak- och friseérsalong. På äldre dagar överlät han rörelsen på sitt biträde Sven Andersson. Sonen Arthur etablerade sig i hörnbutiken Skolvägen—Kvarngatan på väster. C. A. Fransson var från början skomakare, men "omskolade" sig utan yrkesskola. Att bli "rakare" var troligen inte något större problem för Fransson, värre var det nog att nöjaktigt hantera sax och kam. Men pretentionerna var inte så stora. Vanligt var ju förr, att grannarna hjälpte varandra med att förkorta håret. Någon maskin fanns inte, och det dröjde länge innan Fransson skaffade sig en sådan och kunde använda den. När det var klen med kunder, brukade Fransson — framförallt på torgdagarna — vandra omkring och lyfta på gubbarnas huvudbonader och tala om för dem att håret behöver klippas. Och rekommenderade givetvis sin rakstuga.

Samtliga tomter 1, 3 och 5 innehades några år av fabriköerna Folke Olsson och Otto Rosén. Sedan 1963 tillhör fastigheterna byggnadsfirman H. Ståhl, Norrköping.

Nr 7 är omnämnt i Kumla julblad 1964. På tomten byggde snickare C. J. Palmgren redan på 1880-talet den s. k. "Gröna stugan",

Album, Skrivunderlägg, Reservoarpenor, Gästböcker, Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, Närkeslitteratur, Julkort med Kumlamotiv

Dohlwitz BOKHANDEL

Telefon 700 56

BOKEN
— bästa gåvan

som blev inbyggd i det affärs- och bostadshus, som köpman O. Ekholm uppförde 1920. Fyra syskon fick arva fastigheten efter sina föräldrar. I maj i år överläts den på Skånska Cement, som rivit byggnaden.

Nr 9 tillhör Kumla stad, som köpt fastigheten av f. järnvägsmannen Karl Östlund. På 1910-20-talet hade systrarna Agnes och Hulda Larsson matservering i fastigheten. De tillhandahöll god husmanskost och hade många mästergäster. Serveringen sköttes av Vera Palmqvist, gift med Gustaf Liljestrand. En kväll spred sig en otäck odör i marmrummet. Den kom från en surströmmingsburk, som kb. Mattsson och en vikarierande stins ställt på matbordet, eftersom de ämnade bjuda sina kamrater på en, enligt deras förmenande, härlig festmåltid. De anmodades av sina otacksamma kamrater art forrast möjligt förpassa bort burken och ordna med vädring.

Nr 11 (Ulvåsa) tillhörde under närmare 50 år landstingsman P. G. Gustavsson. Före och efter det första världskriget innehade han en skroraffär, som gav så god vinst, att han kunde tillbringa sin ålderdom som rentier utan större bekymmer. "PG", som han allmänt kallades, var en mångsysslare på det kommunala området i en tid då förtroendeuppdragen var oavlönade. Han tillhörde logen Kämpen och styrelsen för logens byggnadsförening och var under flera årtionden ledamot av Kumla föreläsningsförenings styrelse.

Hans maka Amanda hade matservering. I början av 1910-talet var Elin Bergman — maka rill åkeriägare Knut Bergman — anställd som kokerska. Hon omralar att fru Gustavsson var en duktig marmamma, och hennes matservering hade en försra och en andra klass. Det var mycket olika slags folk bland spisgästerna: köpmän och handelsbiträden, skomakare och andra yrkesarbetare.

I Ulvåsa var en längre tid Kumla Bibliotek inrymt. Ägare är liksom rill

Nr 13 och 15 Kumla-Hallsbergs Lastbilcentral. Dessa tomter är ännu ej bebyggda, och ovisst är hur detta område fram till Götgatan i framtiden skall se ut. På tomt nr 15 låg till för ett tiotal år sedan ett litet vitt bostadshus, som kallades Göta. Det ägdes en tid av Karl Johan Widholm, och före honom av åkare Axel Larsson.

Nr 17 (Svea) ingick i ett större skogsområde, som även omfattade de romrer som i öster gränsar till Södra Kungsvägen. Ägare

Familjen P. G. Gustavsson vid bostaden Ulvåsa, Sveavägen 11

var lantbrukare Johan Olsson, Flinkagården i Kumlabby. När han var vallpojke på kumlaängarna pågick den stora sjösänkningen av Kvismaren. Det var före storskifrer. Det ursprungliga Svea byggde Olsson på 1880-talet. I första våningen hade Olssons syster Kristina ett hembageri, som 1896 övertogs av bagarmästare C. A. Friberg. Större delen av villan disponerades av sko- och läderfirman Larsson & Perman. En son till den sistnämnde är skofabriören Håkan Perman, Örebro. Den översra av de tre våningarna användes som lokal för Fosterländska föreningen och Frälsningsarmén men även till dansaftnar av privat natur. På östra sidan av den stora tomten hade på 1890-talet Aug Molin åkerirörelse. Hans "hyrkuskverk" fick reklam i en nyårsvisa av riksdagsman L. E. Gustafsson, Brånsera, som var känd för sin poetiska ådra och Fosterländska föreningens krönikör.

År 1911 blev grosshandlare Lasse Burén ägare till Svea och lät 1916 bygga en slottsliknande villa, den största och särartigaste byggnaden i det dåtida municipalsamhället. 1920 inhägnade han området med en synnerligen påkostad kalkstensmur, så att Svea än mer skilde sig från byggnationen i samhället. Efter Buréns frånfalle 1933 blev AB Kumla Skofabrik ägare. Numera tillhör villan köpman Martin Nilsson och hans maka Ella, som innehar Svea Festsåning.

Nr 19 är den 1911 uppförda kontors- och lagerbyggnaden av bröderna Lasse och Erik Olsson. Framförallt under första världskriget bedrev firman en omfattande grossisthandel i skodon och läder. Dagligen transporterade Gustaf Johansson rill och från det stora lagret skodon av alla slag. Leverantörer av dessa var huvudsakligast Kumla Skofabrik. Varorna hann inte mer än komma in i lokalerna förrän de omedelbart packades i lådor från Gustaf Olovssons lådfabrik och sändes ur över hela Sveriges land men stora mängder gick också rill de krigförande länderna Tyskland och Österrike. Erik Olsson och Lasse Burén tjänade stora pengar under krigsåren och blev båda miljonärer liksom flera av kollegerna i skobranschen. Bröderna var generösa mot sin personal. En tusenlapp rill kassören och lagerchefen och fem hundralappar rill vardera av den övriga personalen var en vanlig julgåva under de framgångsrika åren. Men så kom fredsslutet, och skohandlarnas betalningsinställelser på löpande band. Dessas lager av kristidsvaror blev så gott som värdelöst, när det året blev tillgång på kvalitetsskodon. Skogrossisternas miljonvinster var snart borta med vinden, och Buréns och Olssons välmaktsrid var slur.

Västra delen av Sveavägen

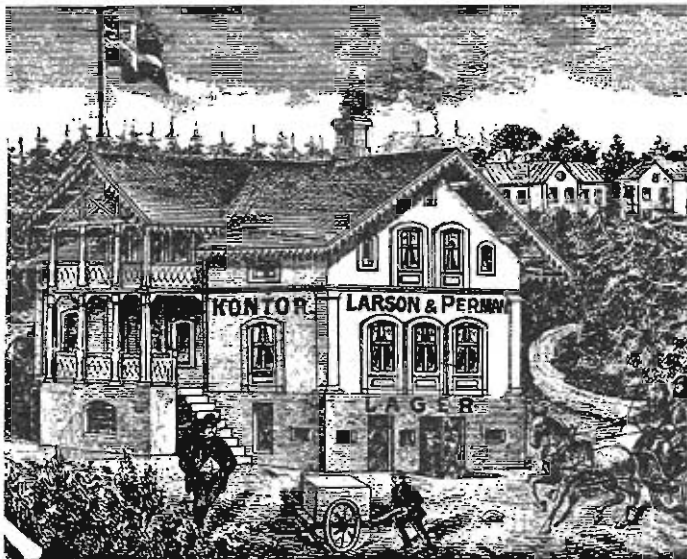
Att hyra Ni äger fler värdesaker än Ni tror. Bankvalvet ger Er säker förvaring. För en låg avgift kan Ni hyra ett bankfack hos oss, där Ni kan förvara Edra värdesaker brand- och inbrottskyddade bakom tjocka valvsdörrar.

För säkrare förvaring

— **BANKFACK I SKANDINAVISKA BANKEN**

Tel.: Direktör 700 50, växlar och lån 752 90, kassa 705 20

"Svea" i början av seklet

Sedan AB Lasse Burén sammanslagits med Kumla Skofabrik och blivit försäljningsbolag, hyrdes fastigheten av Gustaf Söderbergs Konfektionsindustri. Från 1958 tillhör byggnaden AB Bröderna Perssons Skofabrik. Öster om huset grävdes under andra världskriget ett större skyddsrum, som också tillhör skofabriken och används som lager. På detta område hade Lasse Burén utefter Johannes Kyrkogata garage med verkstad samt miniatyrträdgård, en verklig idyll, välskött och påkostad. I verkstadshuset var en tid inrymd en charkuteributik, som tillhörde Karl Jansson, känd som duktig sångare.

Nr 21 tillhörde under flera årtionden plåtslagaremästare Bror Söderberg. Han hade en stor familj, som var känd för sin musikbegåvning. Det Söderbergska barnkapellet var mycket anlitat av olika föreningar. På äldre dagar blomnade Söderbergs musikintresse åter, och han visade att han bibehållit sin förmåga både att vara ledare och att själv traktera sitt horninstrument.

År 1959 bildade disponent Gunnar Bengtsson och ingenjörerna Kjell Borg och Enar Westerberg bostadsrättsföreningen Kumlan med den sistnämnde som ordförande. Samma år uppförde byggnadsfirman Borg & Fjellström det stora affärs- och bostadshuset nr 21 A och 21 B. De båda lokalerna disponeras av nämnda byggnadsfirma och Bilfirma Polhemsgaraget.

Nr 23 var i seklets början tillhåll för cirkus, tivoli, zigenare och platsen för ofra återkommande slagsmål. Grannarna försökte övertala ägaren, ovannämnde Johan Olsson, att ej hyra ut tomten. Nykterhetsvänner m. fl. företog 1912 en insamling för att få medel till att förvärva tomten. Detta lyckades över förväntan. Över tusen kronor blev resultatet, och med dessa slantar lyckades man förmå ägaren att sälja tomten. Den donerades sedermera till Kumla blåbandsförening. På tomten byggde firma Ek & Ekholm ett verkstadshus för tillverkning av cementrör. Verkstaden övertogs längre fram av motorfirman Andersson & Borg. I slutet av 1940-talet köpte köpman Carl Eriksson, Pålsboda tomterna 23 och 25. De gamla husen revs och fick lämna plats för tvenne större affärs- och bostadshus. Nr 23 tillhör köpman Erik Palmér. Affärslokalen är

urhyrd till Text och Ton Reklam, Runo Sundqvist som även är innehavare av Kumla Skrivbyrå.

Nr 25 är som nämnts ett större affärs- och bostadshus, uppfört liksom nr 23 av byggnadsfirman Bröderna Olsson, Örebro, i slutet av 1940-talet. Dessförinnan låg på tomten ett litet rödmålat hus, tillhörigt skomakare J. A. Gödecke. Han hade köpt det av Johan Olsson, som troligen byggt huser i början av 1890-talet. I nr 25 har firma Fyndet, innehavare Ruth Karlsson, butik. Innan Systembolaget flyttade rill Trädgårdsgatan skedde försäljningen härifrån. Ägare är köpman Alf Styruud.

Nr 27 är den sista tomten på Sveavägens norra sida. På den välbelägna hörntomten ligger en liten stuga från 1895. Ägare var först skomakare Per Larsson och därefter sonen Karl Thörner. Nuvarande ägare är fru Anna Lisa Lindholm.

SÖDRA SIDAN (jämna nummer)

Nr 2, 4, och 6 tillhör det stora affärs-, kontors- och bostadsområdet Haga, som ägs av direktör Hugo Haglund. Den förste ägaren — från början av 1870-talet — var grosshandlare C. A. Hagendahl, som byggde Hagendalsvägen. Han efterträddes av Joh. Andersson, en storhandlare i speceri- och diversebranschen som även bedrev omfattande affärer i spannmål. Andersson skänkte en tomt vid Köpmangatan till friförsamlingens kyrkobygge. Till tack för denna hans välvilja valdes namnet Johanneskyrkan. Utefter Sveavägen ligger ett kontors- och bostadshus med tomtnummer 2, som använts till ett flertal olika ändamål bl. a. till Mälarprouvinsernas Bank, som 1916 öppnat avdelningskontor i Kumla. Kamrer var Rolf Hellström och kassör Gustaf Andersson, som till ovannämnde Johan Andersson, vars affärsrörelse han fick övertaga. Hellström hade en kväll ordnat med en speljunta på sitt rum innanför banklokalen. Några av hans spiskamrater på hotellet fick veta detta och kom överens om att uppvakta med hartzkonsert, ett populärt skoj på den tiden. I mörkret spände man en tråd från fönsterkarmen till en närliggande berså. Omedelbart efter "konsertens" början kom rullgardinen upp och avslöjade sällskapet vid ett festligt bord. Snart nog gick rullgardinen ner, och hartzbiten kom åter fram. När gardinen gått upp och ner några gånger, tyckte värden det kunde vara nog med musik och uppenbarade sig på trappan

Gårdsbyggnaderna på Haga

TEXT & TON-REKLAM
KUMLA SKRIVBYRÅ

RUNO SUNDQVIST • SVEAVÄGEN 23 • TEL. 019/716 00 - 799 39

TECKNINGAR - TEXTNINGAR
 ELECTRO-STENCILERING
 FOTOSTATKOPIERING
 LJUD-ANLÄGGNINGAR, UTHYRNING
 HÖGTALARBIL

P. G. Gustavsson

Lasse Burén

med en revolver i handen. Då fann "musikanterna" det vara rådligast att smita. 1936 övertogs banken av Svenska Handelsbanken med den numera pensionerade Wilhelm Söderlindh som kamrer och Aug. Rehnberg som kassör, tidigare anställd hos firma Fosselius & Bergöö i hörnet av Odengatan—Kyrkogatan. Det berättas att en srockholmare, som en sommar vikarierade i banken, sporde sin kamrat om det var sant att det fanns så många förmögna fabriker och grosshandlare i Kumla. När han fick höra att ryktet talat sant, ville han bli informerad om dessa kapitalisters döttrar. En dag var han med en unicabox på väg att hämta post till banken. Återkommen berättade han om sitt möte med en namngiven skön fabriksdotter. "Men hon tittade tyvärr bara på min unicabox", klagade bittert den lycksökande bankmannen. Bättre tur hade en av hans efterträdare med miljonärsdöttrarna, även om det inte ledde till prästen. Men då hade Handelsbanken flyttat till torget. Lokalerna i Haga skulle ännu en gång bli penninginstitut, nämligen för Kumla Jordbruksskassa. Dessförinnan hade folkbiblioteket varit inrymt där under många år. Nr 6 disponeras av Ekman Haglund AB. till kontors- och skolagerlokaler. Henning Haglund, bror till nuvarande ägaren, lät under lokalbristens tid i slutet på 1920-talet iordningsställa en samlingslokal för folkpartiet och dess ungdomsavdelning. Lokalen kallas Sveasalen och har använts av flera föreningar. Sedan 1966 är den hyrd av logen Natanael.

Nr 8 är det stora hörnhuset, som inrymmer Kumla Jordbruksskassa, järnhandel, konditori, tobaksaffär, frisørsalong och pälsvaruaffär. Ägare är byggmästare Joh. Ekström, Adolfsberg. I början av seklet uppförde åkare Emil Sterner ett tvåvåningshus, (Lindgården), som sedan påbyggdes av nästa ägare, hemmansägare Axel Larsson, Kumlabby. Dottern Dagny Axelsson ärve Lindgården. Hennes förmyndare, distrikssköterskan Märta Källman, sålde fastigheten till Kumla Missionsförsamling, som hade för avsikt att här bygga ny kyrka. Tomten ansågs emellertid för rrång för ändamålet. Lindgården såldes till ovannämnda Ekström, som lät riva huset.

Nr 10 var fram till 1924 trädgårdsländ. Konsum blev då ägare och byggde ett rymligt affärshus i tre våningar med flera butiker, lokaler för självservering och längst upp restaurant Gyllingen. Fastigheten tillhör numera köpman Arne Axelsson.

Nr 12 var till 1966 en 2-våningsbyggnad från början av 1910-talet. Förste ägare var fröken Ester Katarina Johansson från Kumlabby. På grund av ohälsa vistades hon i årtionden på sjukhus och

hade som förmyndare lagerchef Gustaf Sjöberg. 1958 förvärvade Kumla Missionsförsamling fastigheten för sitt länge aktuella kyrkobygge. Detta påbörjades 1966 och i augusti 1967 kunde missionsförsamlingen inviga en vacker och ståtlig ny kyrka med väl tilltagna ungdomslokaler och samlingsrum av olika slag. För byggnationen svarade Skånska Cement.

Nr 14 byggdes 1912 av lantbrukare Per Adolf Olsson från Norra Via. F. lärarainnan Ruth Jörgensson-Hellborn ärve fastigheten 1942 av sina föräldrar och flyttade sedan hon pensionerats till Kumla och har sedan haft sin bostad i nr 14. På 1920-30-talet bodde trenne systrar Rizell i huset. Enligt uppgift skulle de ha varit prästdöttrar från Mosås. Yngsta systern råkade ut för en bilolycka och fick bäckenet skadat. Hon skulle med en mjölkflaska i handen gå över Södra Kungsvägen till mejeriet. Det hade gått bra, om hon fortsatt och inte vänt tillbaka och därigenom blev påkörd. Skadan förkortade säkert hennes levnad.

Nr 16 (Sofiero) uppfördes 1916 av byggmästare Erik Gustafsson för den egna familjen. Han var mycket anlitad villabyggare i municipalsamhället och även på andra orter. På 1930-40-talet tillhörde Sofiero C. E. Haag, verkmästare på Ströms skofabrik till pensionsåldern. Han var under många år aktiv inom hantverksföreningens styrelse. Vid familjefesten trettondagsafton agerade han som en synnerligen lyckad "jultomte". När kyrkliga scoutkåren var som livaktigast — under komminister Georg Magnussons tid — var Haag ledare för flera kurser i skomakeri. Nuvarande ägare av Sofiero är magasinarbetare Valfrid Gustafsson.

Nr 18 (Sävsta) är en obebyggd tomt, som från 1919 tillhört elektriker Vilhelm Widlund, som också var ägare till villan öster därom. Sävsta, som fått sitt namn från dess förste ägare pasror Säv, tillhör numera Kumla stad. Widlund var känd som en intresserad musiker, som t. o. m. efter 80-årsåldern trakterade kontrabasen dels i Johanneskyrkans orkester dels i Kumla Musiksällskap, där han blev medaljerad.

Nr 20 ingår i den trio byggnader, som är uppförda i den forna Burénparken. Under första världskriget förvärvade grosshandlare Lasse Burén ett skogsområde, som han iordningsställde till en idyllisk park med buskar och stenpartier. När vädret så tillät, brukade

Parti från Sveavägen

GUST. JOHANSSONS EFTR.

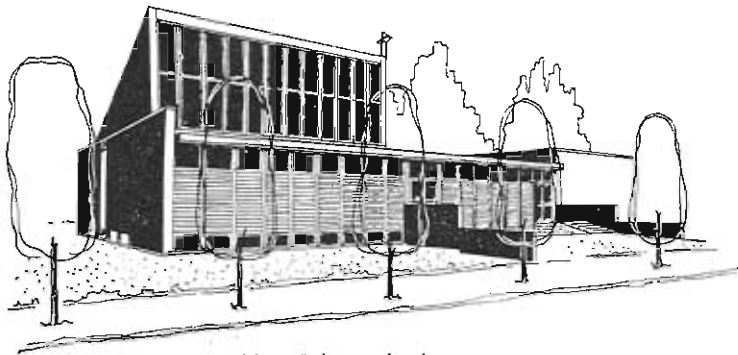
Åkeri

Tel. 701 16 - 753 20

Alla slags transporter till humana priser. Körningar till och från Örebro varje dag
Bilar med lastkapacitet från 3000 kg till 27 ton.

Rekommenderas!

Johannes Kyrkogata

Nya Johanneskyrkan

Burén varje morgon söka upp sin trivsamma park för att lyssna till fågelsången. 1936 gjordes första inbrytningen i parken, då byggmästare Evert Johansson för förman Nils Björks räkning byggde ett tvåvåningshus, som ännu har samma ägare.

Nr 22 tillhör lantbrukare Torsten Karlsson, Hällabrotten. Huset uppfördes av byggmästare Elias Pettersson. Det ägdes en tid av skorstensfejarmästare C. E. Lundeborg.

Nr 24 är också byggt av Elias Pettersson. Byggnadsåret var 1936. Ägare fram till 1944 var Carl Nylin, som överlät fastigheten på åkerägare Torsten Johansson. Nuvarande ägare är sonen Gunnar Thorstensson.

Granne till Mejeriskogen och Burénparken var Tallbo skofabrik. Ägare var Axel Andersson. En rekordkall julafton 1923 drabbades fabriksbyggnaden av en förödande brand och återuppbyggdes ej. Andersson tog därefter anställning som modellör på ett par fabriker. Redan som pojke visade han stort musikintresse. Under en längre tid tillhörde han regementsmusikkåren på Sannahed. Med tiden blev han ledare för ett flertal amatörmusikkåror, bl. a. Eos och Kumla-Pojkarna samt ett par frikyrkoorkestrar.

Nr 26, 28, 30 och 32 är alla HSB-fastigheter. Denna storbebyggelse påbörjades 1945.

Så har vi hunnit fram till Södra Kungsvägen. Denna och Norra Kungsvägen är beskrivna i Kumla julblads årg. 1963 resp. 1966.

Östra delen av Sveavägen

(Forts. från sid 17)

samtidigt. Innanför köket en kammare eller kove, där förråd av matvaror och redskap för hushållet hade sin plats. Till vänster om förstugan har vi det förnämsta rummet. Här var den självklara samlingsplatsen vid högtider och festliga tillfällen. Det kunde liknas vid senare tiders finrum och kallades merendels salen. Innanför salen finnes en mindre kammare. Mitt fram i förstugan leder en dörr in till stora kammaren, som väl får antagas ursprungligen ha utgjort husbondefolkets, herrskapets sängkammare. De två gavelrummen på vinden är numera disponerade som skomakarekammare och vävkammare, en uppgift, som kan vara tänkbar beträffande den senare även under äldre tid. Längs tillbaka voro säkert en del detaljer annorlunda. Så var taket givetvis torvtäckt, fönsterna har med all sannolikhet varit betydligt mindre och haft små blyinfattade rutor.

Uthusbyggnaden vid Pukestugan är ditflyttad från Kårstahult några år efter boningshusets uppförande.

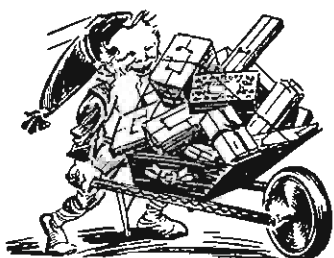
Samlingarna i Pukestugan, som under dess första år uppges vara 108 nummer har under årens lopp utökats med gåvor från bygden, så att antalet föremål nu uppgår till mer än det tiodubbla. En gård av detta slag bör helst visa bygdens liv under gångna århundraden. Det var därför beklagligt med den magasinlika anhopningen av föremål under många år på grund av utrymmebrist. Så mycket mer glädjande är det nu att i samband med officersmässens renovering även en utställningssal kunde erbjudas för hembygdsföreningens samlingar. Även de militära föremålen ha kommit till sin rätt på officersmässens läktare. På samma gång har Pukestugan återfått något av sin ursprungliga uppgift. I den ursprungliga planen till hembygdsgård, vilken plan uppgjorts av arkitekt Stylin i Örebro, fanns medtaget ett stort antal byggnader som komplement till Pukestugan.

Norr om de nuvarande byggnaderna hade arkitekten tänkt sig fågård med olika slag av forntida uthus. Det var lagård, fårhus, tvättstuga, källare, vedbod och andra liknande uthus. I vinkel mot nuvarande boningshuset tänkte han sig ytterligare ett hus av bostadskaraktär. Framför södra gaveln hade han ritat in en gammaldags blomster- och kryddgård. Är det fåfänga drömmar att hoppas att en gång inom en inte alltför avlägsen framtid även dessa planer till någon del kunde förverkligas? Under året har gården tillförts en sprutbod från Hörsta. Som ram kring det hela och som skydd för onödig trafik på tomten skulle det sist och slutligen framstå som en angelägenhet, att en rejäl gammaldags gårdsgård bleve uppförd. Det kommer att ytterligare framhålla hembygdsgårdens värdiga och vackra utseende. (Se omslagsbilden!)

KUMLA JULBLAD

säljes hos bokhandlarna och tobaksaffärerna samt lant-handlarna i Kumla och Hallsberg.

Aldre årgångar på Kumla Tryckeri.

JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

OP: S Bosättningsaffär

TORGET, KUMLA Telefon 707 61

Specialavdelning för leksaker

När mor hade kaffestånd på Sannahed

SARA ROSENSTRÖM berättar

Hilda Rosenström

Min mor började år 1902 med kaffeservering och försäljning av diverse varor på Sannahed. Jag var då 2 år gammal. Mormor hade tidigare haft kaffestånd, som det kallades.

Det egentliga marketenteriet låg inom exercisområdet, medan kaffestånden låg utefter Granbygatan. Vårt stånd låg mitt för nedre kokhuset och arresten. Mor började med en liten läskedrycksförsäljning vid den s. k. "Skojarbacken" vid landsvägen men senare byggde hon kaffestånd och kiosk. I kiosken sålde vi snus, cigaretter, karameller, vykort, papeterier m. m.

Under sommarmånaderna bodde vi först i en liten stuga, kallad "Djupadalen", och längre fram i en stuga i Granby. Där kokade vi kaffet och bakade vetebrödet och munkarna. Kaffet förvarade vi i 25—30 liters plåtkannor, vilka vi virade tidningspapper och filtär omkring för att kaffet skulle hålla sig varmt.

Vi tog också hem bröd från A. P. Kjellgrens i Örebro och C. A. Fribergs bageri i Kumla. Jag minns, att vi fick 6 öre för en kopp kaffe och 4 öre per styck för bullarna. En extra kopp kaffe kostade 2 öre. Kjellgrens 12-öreslimpor hade en strykande åtgång. 12 öre fick vi för en halvskuren limpsmörgås med pålägg av korv och ost.

Överblivna bullar och kanter som blev över när vi skar upp vetelängder, torkade vi och förvarade i läskedryckslådor. Det var vårt kaffebröd på vintern.

"Skojarbacken", Sannahed

Vi hade en gris på sommaren. Mat till grisen fick vi i kokhuset, där vi också hämtade varmt diskvatten. Ibland hände det, att kockarna bjöd på mat: stora härliga köttbullar med bruna bönor, ärter och fläsk samt underbar fruktsoppa.

Jag kommer ihåg, att jag en dag under regementsmötet var ensam i kiosken och då sålde för hela 80 kronor. Jag var bara 10 år och inte så litet stolt, när jag lämnade mor pengarna. De vanliga cigarettnärkena var Fennia, Commerce och 102-an. Snuset som såldes var förstås Ljunglöfs etan. Ett vykort kostade fem öre, en stor påse karameller 25 öre.

På eftermiddagarna sålde jag på lägret runda, nygräddade, sockrade munkar med lingonsylt. De kostade bara fem öre.

Vid rekryttryckningen i april gick jag omkring i lägret och sålde adresslappar med långa snören. En av dessa försäljningar minns jag alldeles särskilt. Jag frågade nämligen en officer, om löjtnanten ville köpa en adresslapp. Han svarade, att han behövde ingen men undrade hur jag, som var så liten, kunde veta att han var löjtnant — "Det ser jag väl på graderna", svarade jag. — "Du var en duktig flicka, kom med mej så ska du få sälja dina adresslappar!" Och så tog han mej i handen, och vi följdes åt till matbaracken vid det övre kok-köket, där de nyinryckta pojkarna satt och åt sin första måltid på Sannahed. Det var ett väldigt sorl och ståhej därinne. Då skrek "min löjtnant": "Tyst! Nu ska ni pojkar köpa adresslappar av flickan här, skriva edra namn på dem, vika ihop de civila kläderna och slå ett snöre om dem till förvaring!"

På en liten stund blev jag av med alla adresslapparna.

Mina tre äldre syskon fick också hjälpa till och dessutom en tjänsteflicka och moster Hulda, som kokade kaffet och bakade.

Jag hade min skolgång i Kumla. Två terminer gick jag i Fylsta skola. Då åkte jag tåg från Sannaheds hållplats. Därefter fortsatte jag min skolgång i Kyrkskolan, men dit gick jag. På vägen fram och åter läste jag läxorna och

NYVELIUS

Linoleummattor - Fernissa - Tapeter - Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Hagendalsvägen 5

Telefon 700 23, 705 00

Från vänster: Elin Biberg, moster Hulda Vidlund och syster Greta

lärde psalmverser utantill, så jag kunde dem "som ett rinnande vatten". Jag plockade också blommor: prästkragar, blåklockor och vid den lilla klara *källan* vid Blackstaån förgätmigej. Blommorna gick jag till officersmässen med och sålde och fick 12—15 öre för varje bukett.

Det hände att jag fick ge mej upp redan klockan fyra på morgonen för att hjälpa till med serveringen, när några kompanier skulle ut på tidig dagsmarsch. Sedan fick jag ta mitt lilla matsäckspaket och trampa iväg till skolan.

När jag gick i lärare Georg Halls klass, fick jag tjänstgöra som lärare då han tillfälligtvis hade kantorstjänst i kyrkan. Då hände det att lärarinnorna Hulda Hedberg och Berta Karlsson öppnade dörren i smyg och tittade in för att kontrollera att allting var i sin ordning.

Hulda Hedberg avgudade jag. Kanske mest därför att jag ibland fick följa med henne upp i lägenheten och få något till livs, när jag inte hade med mej någon matsäck. Min lärare Hall var jag nästan förälskad i, som barn kan bli i sina lärare ibland. En gång hade jag fått nya välskrivningsböcker. De var emellertid i mitt tycke i det svåraste laget, varför jag tog och stoppade dem i kaminen, där de snart brann upp. Efter lektionen bad Hall mej stanna kvar. Han frågade varför jag gjorde så. När jag förklarade orsaken, sa han att jag hade ett väldigt humör. "Det rår jag inte för", svarade jag, "ty det har jag fått i arv efter far och mor". Då skrattade han och gav mej en smeksam klapp på kinden.

Trots att jag varit borta en hel månad, klarade jag mej bra i skolan och slutade med avgångsbetyg i tredje klassen, som det då hette. Jag fick ej gå varken i fortsättningskolan, slöjden eller konfirmandskolan, ty jag måste

hjälpa till med vår försörjning. Men jag hade önskat att fortsätta i skolan, ty jag trivdes med skolarbetet.

Min åstundan var att bli lärarinna. Under senare år hände det att jag drömde att jag var skollärare och vaknade vid att jag trampade fel och föll i trappan till lärebordet.

Lärare Hall mötte min mor några år senare, stannade och pratade och frågade efter mej, vad jag gjorde nu etc. "Det var synd, att inte Sara blev skollärare, hon hade goda förutsättningar för det". Men min mor var fattig, och pengar till seminariet fanns ej.

Min mor var en duktig kvinna. Det fick hon en gång höra av en gammal bonde från Hardemo. Det var när hon stod på Kumla torg och sålde ost. "Ä' du Falkers Johannas doterdoter? då ä' du ett duktigt fruntimmer, för si ho va' likst i hela Hardemo". Mors föräldrar bodde i Hardemo, innan de flyttade till Vesta.

Morfar var murare och timmerman. Han var med vid en tak- och tornreparation på Kumla kyrka och föll ned ifrån en byggnadsställning och dog efter någon vecka. Mor var i 10-årsåldern. Mormor försörjde en stor barnskara med vävning och allehanda saker, som hon sålde. Min mor blev också tidigt ensam genom skilsmässa från en slarvig man. Men genom en aldrig svikande energi och arbetsförmåga samt ett gott humör kämpade hon sig fram. Med små medel började hon gårdvaruhandel, lärde sig koka karameller och for på marknader och sommarfester och gjorde affärer. Hon hade ganska stor tillverkning av julgranskarameller, som hon sålde till olika föreningar. Vi barn gick i byarna och sålde både julgranskarameller, julkort och hyllremsor.

Mor lärde sig också koka saft på essenser från firma Roberts i Örebro och sålde saft t. o. m. i stora partier.

Längre fram började mor med matservering och hyrde även ut "rum för resande". Otaliga är de kringresande försäljare, som logerade hos oss. Julafton var det vanligt att de firade jul med oss och blev bjudna att ta plats vid ett riktigt dukat julbord med hemlagad korv och sylta m. m. samt ett stort dekorerat grishuvud.

Hilda Rosenström med döttrarna Elsa och Greta hos manskapet på manöver 1908

Kumla Gummi-
Manne Larsson **VERKSTAD AB**

BIL- OCH TRAKTORDÄCK AV OLIKA FABRIKAT
GUMMIREPARATIONER
REGUMMERINGAR
HJULBALANSERINGAR

Telefon 703 50, 711 55

Hallsberg på 1880-talet

I förgrunden fröken Fischers hus. Bakom detta järnvägshotellet och "skrivarhuset"

Då fruarna vandrade till "skrivarhuset" och andra hallsbergsminnen

Av ANNA ANDERSSON

Om människorna årtusendena igenom motsatt sig alla förbättringar skulle vi ännu bott i grottor och gått omkring med stenxor i händerna. Men den vetskapen hjälper inte. Vi känner oss merendels en smula vemodiga, när vi efter en längre tids bortvaro återkommer till hembygden och finner den totalt förändrad.

Vad Hallsberg beträffar, så har köpingen under de senaste 30—40 åren undergått en sådan omfattande förändring, att inte mycket av det gamla finns kvar. Redan på stationstrappan möter man det nya. Förr fanns där endast två oansenliga utfarter. En för resande, som skulle österut, och en för dem som skulle västerut. De båda utfarterna markerades av ett rött staket och kallades grindhål. Ett par hundra meter åt vardera hållet följde staket

Nog minns jag de svåra depressionsåren på 1920-30-talet, då arbetslösa vandrade land och rike omkring och sökte jobb och försörjde sig med handel av något slag, ja många gånger tiggeri, kanske med musik på gårdarna och framför fabriksportarna. Så småningom blev det ljusare tider, och det kom resande som t. o. m. hade bil parkerad på gården. Det var ett hårt slit med mycket tvätt och städning mot ringa avkastning. Det var billiga priser på bäddarna. Inga lyxrum heller för den delen.

Ja, detta var några minnesanteckningar. Jag kanske kommer åter med berättelsen om gesällivet.

gatans riktning. Under de svåra arbetslöshetsåren på 30-talet var västra grindhålet en mycket omtyckt samlingsplats för arbetslösa i olika åldrar. Att träffpunkten blev just där kanske hade sin naturliga förklaring. Det hände att en välvillig olycksbroder någon gång var stadd vid en sådan kassa, att han, för att lätta upp humöret, kunde bjuda på ett glas öl. Och då var det inte många fjät till järnvägshotellens ölhall.

Vid östra utfarten, med gaveln mot gatan och med fasaden mot stationsplanen, låg "skrivarhuset". Det var ett gulmålat trähus i två våningar, som skuggades av lummiga träd. Bakom huset låg en stor parkliknande trädgård.

Under vackra somrardagar hände det ofta, att den eljest lite trista gatubilden plötsligt fick liv och färg. Då kom fruarna, alla tillhörande köpingens honoratiories, vandrande gatan fram med sina barn. Flickorna var klädda i vita voallklänningar med långa volanger, vita halvstrumpor och svarta blankskinnsskor. Pojkarna hade blå sammetskostymer med vita pärlmorknappar. Alla var de på väg till "skrivarhusets" trädgård, där någon av "skrivarfruarna" hade bjudning.

Mot gatan var den stora trädgården i hela sin längd avskild med det röda staketet. Genom spjalorna kunde dock de förhipasserande se en glimt av härligheten inför. Småflickorna såg ut som vita fjärilar, när de fladdrade omkring bland jasminbuskarna och trädstammarna.

För Edra transporter anlita

KUMLA-HALLSBERGSORTENS Lastbilcentral

Utför alla slags transporter

Lastmaskin och trailer för hyrning

Försäljer: Sand, grus och makadam

TELEFON: Kontoret, Sveavägen 11, Kumla

Växel 792 40

Skifferstybb och krossad stenskräv
till idrottsanläggningar, vägar, husgrunder m. m.

Köpmannafamiljen O. A. Olsson, Hallsberg 1901
Stående bakom fru Mathilda Olsson sonen Verner och bakom O. A. Olsson sonen Simon

Inne i skuggan av de lummiga trädskronorna hade värdinnan gjort det bekvämt för sina gäster, som njöt av den kära kaffetåren, serverad av en trevlig tjänsteflicka i svart klänning och vitt styvstärkt förkläde. Även om trädgården såg ut som en bit av en paradisk lustgård, så kunde den glada stämningen helt plötsligt dämpas när ett ånglok växlade fram och tillbaka och sände ut tjocka moln av svart sot.

"Skrivarhuset" är borta, men trädgården finns kvar, även om den inte har kvar så mycket av sin forna skönhet.

Västerut gick det nämnda staketet förbi järnvägshotellens bakgård och den höga syrenberså, i vars skugga hotellpersonalen under varma sommarkvarnar skift-år vid måltiderna. Staketet fortsatte förbi den långa, låga byggnad, som bl. a. inrymde strykrum och mangelbod, förbi "överliggningshuset" och fröken Fischers villa, som såg liksom hoptryckt ut vid sidan av det stora huset. Framför den Fischerska villan fanns en grind i staketet. Sirlig och nätt som en fläkt från en svunnen tid kom den gamla damen ut på gatan genom sin grind. I regel var hon klädd i en svart dräkt, som trots sitt urmodiga snitt tydligt röjde mästarhanden. Kjolen var vid och så lång, att den bara tillfälligtvis lät en liten fot i blank svart knäppkänga titta fram. Jackan var hårt svängd i midjan och hade enorma puffärmar. Det påstods att fröken Fischer var av adlig börd, och mer behövdes inte för att ungarna skulle gå på tvären när de mötte henne och baklänges sedan de passerat henne. Hon förde sig med en viss grandezza, när hon med avmätta, gravitetiska steg gick ga-

tan fram. Under promenaderna såg det ut som om hon aldrig lade märke till de människor hon mötte. Det var liksom om hon ville hålla en viss distans mellan sig och de vänner, som hon under årens lopp skaffat sig. Hon höll sitt lilla huvud stolt tillbakakastat och underströk sina fina ord med fina, väl avvägda gester. På äldre dagar, då krafterna började avta, beställde hon sin mat från järnvägshotellet. Hon underlät aldrig att för varje ny flicka, som bar till henne matkorgen, avslöja att hon en gång presenterats vid hovet och demonstrerade också den hovnigning med vilken hon då hälsade majestäterna.

En stor affärskedja har nu drivit undan "amerikahuset" och konsum och den lilla gula stuga, som låg mellan de båda byggnaderna. I den sistnämnda bodde en tid gumman L. som i stugan såg sin käraste ägodel. Den låg mycket nära gatan. I tö- och regnväder stod gumman ofta på brokvissten och tittade med förgrymmad uppsyn efter de skjutsar, som inte aktade mer på hennes hem än att de lät vagnshjulen kasta upp kaskader av lervatten mot stugväggen. När hon ondgjort sig tillräckligt länge hämtade hon resolut skurhink och borste och med hjälp av en liten stege såpskurade hon hela framsidan. De höga träden, som då kantade gatan, är nu borta.

Borta är också de små genvägar, som här och där söderut snodde förbi stuggavlar och syrenbuskar för att i sinoin tid förena sig med "puttlabäcksvägen" nedanför åsen. Vägarna begagnades huvudsakligast av dem som bodde på "dyen" och snabbt ville upp till gatan.

Söder om "puttlabäcken", omgivet av höga träd och hysande ett otal läderlappar, låg gamla Folkets hus, som

KUMLA FODER- & UTSÄDES AB

— till lantbrukets tjänst

"Amerkabuset" och gumman L:s stuga

revs 1941. Medelålders hallsbergare minns att åtminstone vid jultiden kunde man inte klaga på tillgången på nöjen i Folkets hus. Där var annandags-, tredjedags-, fjärdedags-, nyårs- och trettondagsbaler.

Vid dessa tillställningar hade ännu inte det gamla grollet mellan "hallsbergskartar" och "kumlastutar" ebbat ut. Allt emellanåt fick de dansande stanna upp för att de kommit in i en riskzon, som uppstått genom att ett par "stridstappar" lät skällsorden hagla över varandra och "storsmockan" liksom dallrade i luften. I ett huj kunde den mest fridsamme vara indragen i ett kaos av fäktande armar och ben. De stridande föstes så småningom ut. Det hände också att de stridande ofrivilligt fick sin kokande ilska avkyld i "puttlabäckens" iskalla vatten.

Oupplösligt förknippat med gamla Folkets hus är minnet av jultomtafesterna. "Jultomtarna" var en samling välbesuttna hallsbergare, som till varje år klädde upp ett antal fattiga barn och tjugondag Knut anordnade en festlighet för dessa och deras anhöriga. Kvällen före "den stora dagen" var det ett riktigt ståhej i de berörda hemmen. Pojkarna måste snygga till "kalufsen" en smula, och flickorna, som skulle ha hånghår, fick lov att blöta, kamma och fläta håret i fem, sex knallhårda flätor, som inte

fick lösas upp förrän det var dags att börja klä sig för festen. Det var ett rent inferno att ligga på de spretande hårda flätorna! Men allt gnäll tystades ned av de vuxna med de vanliga orden: "Den som ska vara fin får lida pin".

Att utifrån vintermörkret komma in i den dunkla förstugan till Folkets hus var att ännu en gång gå julen till mötes. Det luktade kaffe, saffransbröd, apelsiner, "ådekålång" och råa ytterkläder... Som garderob tjänstgjorde läktarens tomma bänkrader. Varje familj försökte hålla sin klädhög så avskild som möjligt, men avståndet krympte så småningom. Vid festens slut såg man barn och föräldrar krypande omkring på golvet för att leta efter försvunna klädespersedlar.

Vid jultomtafesterna var disponent Alfred Thermaenius den självskrivne ledaren. Hans mörka huvud med det lika mörka skägget syntes över allt folket. Och för varje ny lek satte han kurs mot "jultomtarna" för att få med dem i lekarna. Vanligt var att barnen skulle vid festen vara iklädda de kläder, som de fått genom "Jultomtarnas" försorg. Flickornas klänningar var alla sydda i samma snitt av rutigt ylletyg och tilltagna så att de hade att "växa i". Så var också förhållandet med pojkarnas kläder och kängor.

Säkert var såväl barn som föräldrar tacksamma för denna hjälp. Men den öppna demonstrationen av fattigdomen väckte givetvis blandade känslor.

Folkets hus är borta. Så ock fladdermöscen och inhysseshjonen, som i mörka höstkvällar fick vandraren att haja till, när han plötsligt fann sig omvärd av något som liknade fladdrande svarta trasor.

Naturligtvis är det nya Hallsberg vackrare än det gamla som påstås aldrig varit vackert, men ändå... De små eller stora trähusen och enstaka stenhusen, byggda efter råd och lägenhet, uppförda i olika smakriktningar, gav dock köpingen en individuell charm, som den moderna bebyggelsen har svårt att åstadkomma.

Hallsbergs Folkets hus rivet 1941

Under åren 1860—1902 officersmässa för Livregementets husarer

I Hallsberg

finns julbladet i bokhandeln och tobaksaffärerna. Äldre årgångar på Kumla Tryckeri, tel. 019/708 81 eller 796 20.

Låt FACKMANNEN ta hand om arbetet, det blir i längden billigast

Kontakta

BYGGMÄSTARE ALVAR EDLUND - KUMLA

Järnvägsgatan 59 Tel. 705 13

Specialitet: Monteringsbara 1- och 2-familjshus. Fabriksbyggnader. Fastighetsreparationer och ombyggnader utföras

Från det ödsliga Sarvevage i Sarek.

Vildmarksvandring genom Sarek

II

Av ÖSTEN JOHANSSON

En fortsättning följer här på den i förra årets julblad påbörjade skildringen av min och mina kamraters fjällvandring i Lappland.

Nya upptäckter och erfarenheter gör man ständigt här i livet, inte minst om man ger sig på vandring i Sarek. Som t. ex. att man kan lyckas sova i ett litet tält, som f. ö. inte väger mer än 1,8 kg, och står uppsatt bland grus och sten i ett ödsligt pass mellan två högfjäll, där det för tillfället blåser full storm och regnet öser ner.

Visserligen vaknar man alltemellanåt och kan konstatera, att det flaxande tältet fortfarande står upprätt men man somnar snart åter, trots allt oväsen, man liksom finner sig i omständigheterna och halvt i dröm tänker att vi sover väl tills tältet ramlar eller blåser sönder.

Torkväder som på beställning.

Så småningom vaknar vi av en annan anledning. Stormen har lugnat, och det är varmt som i en bakugn i tältet. Genom en öpp-

ning i molntäcket på en f. ö. blygrå himmel lyser solen som en järrestor värmelampa just på oss och vår omgivning. Denna för oss lyckliga och trivsamma omständighet varar i ca 1½ timme, tillräckligt för att vår våta utrustning, utbredd på marken och fasthållen av tunga stenar, hinner torka i den friska vinden.

Packningen, en besvärlig och plågsam mara — eller trivsam kamrat?

Typiskt för vildmarkslivet är hur snabbt förhållandena ändrar sig. Till vår lägerplats här hade vi kommit trötta, hungriga och våta och tyckte att det verkade allt bra bedrövt det här med regn, bläst och tältning.

Nu bryter vi upp med frukosten på rätta stället, "prylarna" torra och i god ordning i ryggsäcken, som så här i början av dagsmarschen känns lätt och behaglig och inger en synnerligen angenäm trygghetskänsla, där den ligger värmande på ryggen och ger lä för medvinden, som tillsammans med oss drar genom passet.

E. KEMPES *Manufaktur*

Hagendalsvägen
KUMLA

Telefon 701 66

Rekommenderar sitt urval av finare och grövre Arbets skjortor, Arbetsbyxor, Slipsar, Blåkläder, Triåer m. m.

Kaskasavagge — en överraskning.

Enär jag aldrig lyckats hitta något fotografi av Kaskasavagge utan endast en mycket kort beskrivning: "den har en V-formad klyfta, där det kan vara lite besvärligt att få fotfäste" och därför verkar vara "synnerligen jungfrulig mark", valde vi vägen genom denna dal. I sin inre del är dalen eller vaggen fylld av block och stenar från rasbranterna på sidorna. Den underjordiska bäcken eller jocken ser man i början ingenting av, men bruset stiger upp mellan stenblocken. Dalen, som faller allt brantare ner mot den större och djupare Sarvevagge, ger jocken den kraft den behöver för att sopa med sig stenblocken och här kan man se hur den genom årtusenden har grävt sig ner i själva berggrunden, bildande en djup s. k. kanjon av sådan mäktighet, att vi överraskade närkingar förundras. Denna ödemark gömmer sevärdheter flera än vi anat och som endast ett fåtal vandrare har upplevt.

Vi lämnar våra packningar och klättrar ner till botten av klyftan, där vi finner s. k. jättegrytor samt, om jag får kalla dem, vattenskulpturer av den mest varierande form och färg, alltefter berggrundens art och hårdhet. Man njuter av anblicken av vattenfallen, som störtar ner från klippavsatserna och ryser då man tänker sig de krafter, som här rumsterar under vårfloden.

Mina kamrater talar om att dagens upplevelser — låt vara av annat slag — rent av överträffar gårdagens äventyr vid glaciären. För min egen del är jag definitivt övertygad om, att Sarek är märkligare än jag väntat.

Som att leta en nål i en höstack.

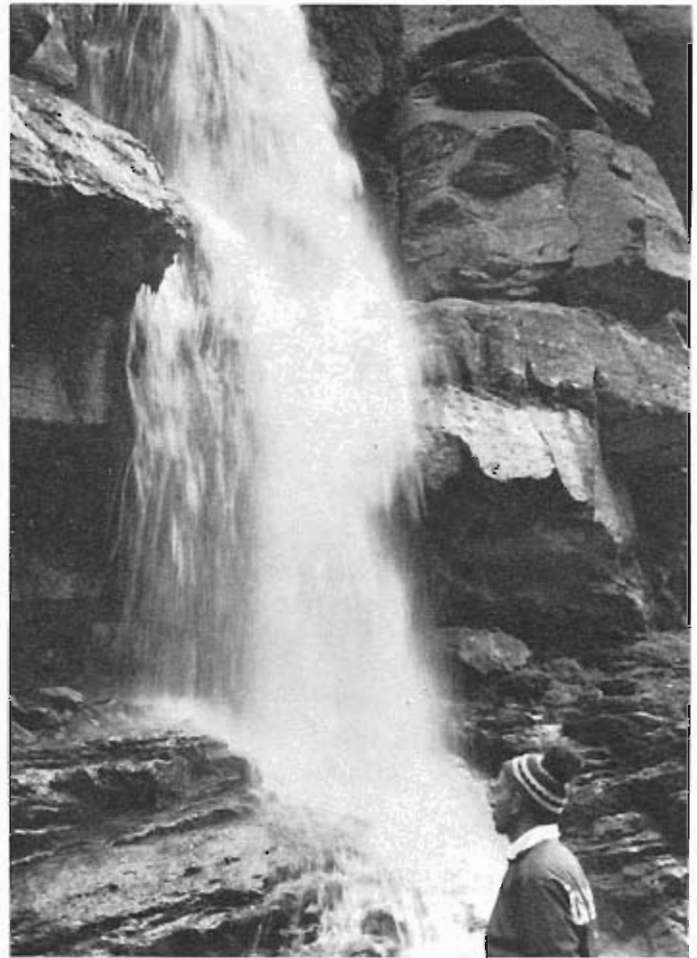
Det har redan börjat skymma, när vi kommer ner i den väldiga Sarvevagge, vars enorma växtlighet och nästan ogenomträngliga videsnår jag dock här inte ämnar beskriva. Arternas mångfald och omfattningen av denna djungel har emellertid av andra ofta beskrivits på ett sätt, som jag inte har förmåga till.

Till sist uppnår vi Sarvejock, som nog bättre bör beskrivas som en brusande älv, vars gråvita, slambemängda vatten blicken inte kan tränga igenom och därför är det omöjligt att bestämma djupet. Jag delger mina kamrater, att vi senare måste vada över denna jock. Det var ingalunda att förundra sig över att de under det kommande dygnet gick omkring och gruvade sig för detta.

Nu gäller det närmast att hitta en kåta, som skall finnas någonstans i dalen. Vi har lämnat jocken och börjat sökandet. Jag har en känsla av att mina kamrater väntar sig, att jag skall hitta den. Emellertid känner jag hur tvivel och misströstan alltmer griper mig, när jag nästan desperat plöjer genom videsnåren. Jag går rakt på kåtan.

Nu är jag beredd att dö!

Efter en trivsamt lördagskväll i denna boning med eld, värme, stearinljus, god mat och sömn på renhudar blev det söndagsmorgon. Vi startade för att bese det bland fjällfolk så mycket omtalade Rapaselet. Efter att någon timme ha slagits med det förhatliga videt hade vi fått nog och beslöt att i stället söka oss upp på slutningen av fjället Pellrepe och åtminstone få se en skymt av selet på avstånd. Pellerepe stiger här ganska brant ur Rapadalen. Arne, som tycker lika mycket om att gå på höjd som tandvård, beslöt sig för att bekvämt bland dvärgbjörk och blåbärsris invänta Ragnars och min återkomst. En utlöpare från fjället skymde sikten, men kom man bara upp på denna så verkade sikten fri. Berget visade sig vara så pass brant, att det snart blev fråga om klättring. Då vi

Vattenfall Kaskasavaggen

ingen säkerhetsutrustning hade med oss, beslöt Ragnar att stanna. Jag fortsatte emellertid med motivering, att jag absolut önskade ta några bilder. När jag klättrat en halvtimme upptäckte jag — ryvärr för sent — att jag glömt min ena kamera, som Ragnar burit åt mig. Jag fortsatte uppåt och plötsligt, då jag från en avsats svängde runt ett hörn av fjället — — — Av bilder från Rapaselet, tagna från betydligt lägre nivå, hade jag bildat mig en uppfattning och väntat mig finna en större vattenyta, kanske med fjällbranterna vackert speglade sig däri — — — All nyfikenhet och förväntan, som drivit mig uppför fjället, blev i ett ögonblick uppfylld. Utblicken ner över Rapadalen ställer allt som jag tidigare sett i fjällvärlden i skuggan.

Linjemönster och färger är rent otroliga: grönbå, svarta, bruna, laguner och kanaler — och älvens grågrönvita bälte vridet i snirklande, mjukt böljande linjer. Sandrevlarna och den enorma växtligheten skiftande i gröna nyanser, som omger allt. Det är som att titta ner i en annan värld.

Det var en hisnande syn, som jag upplevde för mig själv, och trots min ensamhet oeh att jag kände mig förstummad, använde jag sådana kraftord, som man tar till när man vill ge eftertryck åt något, och svenskan inte räcker till. En massa tankar virvlar runt i hjärnan. Vad beror det på, att här finns saker som man aldrig

KEMPES KIOSK

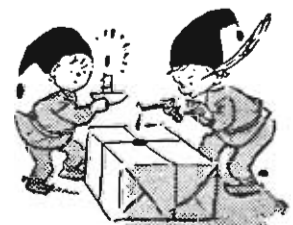
vid Hagendalsvägen

Telefon 701 66

Försäljning av Frukt — Choklad —
Konfekt och Glass

PRESENTKARTONGER i Choklad m. m.

Tobaksvaror — Tidningar

Rapaselet, sett från Pelloreppe.

hör talas om? Vad är det för fel? Tänker på mina kamrater och alla andra, som kanske gå miste om det här.

Jag vet inte hur länge, som jag i förundran dröjde mig kvar, då Ragnar dök fram på en hylla strax ovanför mig. Hans reaktion inför vad han såg, vill jag endast beskriva med hans egna ord, och jag är övertygad om att han i den stunden menade allvar, när han sa: "Det skulle inte göra mej nånting ifall jag skulle dö nu med detsamma för ingenting kan överträffa vad jag nu har fått se."

Ragnar hade bestämt sig för att fortsätta, då han tänkte på, att jag kanske behövde min kamera. Heder åt en sådan kamrat! Jag är tacksam och glad för att han fick lön för mödan.

Den oväntat rika behållningen av utflykten firades i kåtan på eftermiddagen med söndagsmiddag: rotmos med skinka samt nypon-soppa med grädde.

Hur är det fatt egentligen?

Vi utgjorde nog en dråplig syn, när vi på måndagsmorgonen, iklädda lågskor och bara kortkalsonger och med stövlarna dinglande utanpå packningarna, traskade mot Sarvejocken eller Telmavadet, som det här kallas. Spänningen, som hela morgonen legat i luften, verkade stiga allt efter som bruset från jocken ökade ju mer vi närmade oss. Arne och Ragnar gjorde täta besök bland björk- och videsnåren — jag kunde först inte begripa anledningen.

Jocken verkade långt ifrån inbjudande med sitt gråvita, brusande vatten. Vetskapen om att temperaturen knappast var mer än fyra plusgrader gjorde inte saken bättre. Jag delgav mina kamrater vad jag visste om jockar, varnade för djupa rännor och hål och framhöll fördelarna med en rejäl påk. Med kamerastativet som tillhygge gav jag mej i kast med jocken. Man måste ju visa att det inte är försra gången och bakifrån syns åtminstone inte på minen, att det inte är något varmvatten precis — och så måste man ju vara först på andra sidan för att filma spektaklet! Medan jag ställer upp kameran, ser jag hur på den motsatta stranden björksnåren fortfarande får besök. — Jag börjar begripa.

Att stora karlar kan se så komiska ut när dom med var sin påk i ena näven badar (förlåt vadar!) hand i hand. Jag har riktigt roligt på deras bekostnad. Der märks ju inte bakom kameran, och någon större fara föreligger inte.

Så följer en kort promenad på stela ben med iskalla, bortdomnade fötter över grusbänkarna fram till den större Rapaälven, som nu klaras nästan med elegans av två killar, som nu inte är några nybörjare längre. Kamraternas uppriktiga glädje är inte att ta fel på. Vandringens största problem och bekymmer är avklarat — övre Rapadalen med den lättgångna Pelaslätten ligger öppen för oss.

Slutet på fjällvandringen skildras i nästa nummer av julbladet.

VERKLIGT VÄRDEFULLA JULGÅVOR finner Ni i vår rikhaltiga sortering av
BÖCKER, BIBLAR, PSALM- och SÅNGBÖCKER, SKRIVMATERIEL, PRESENTARTIKLAR och
GRAMMOFONSKIVOR m. m.

HF:S BOKHANDEL - KUMLA

Tel. 702 65
Köpmangatan 20

Sagostunder hålles regelbundet i huvudbiblioteket och filialerna i Hällabrottet, Åbytorp och Sannabed

Välkommen till KUMLA BIBLIOTEK

Där finns böcker
för avkoppling och förströelse
för studier
för Er som vill lära mer om yrket
för Er som har en hobby

Där finns grammofonskivor med klassisk musik, jazz,
diktarröster och fåglar

Där finns konstverk till hemlån
och ingenting kostar det

Huvudbiblioteket i Kumla folkets hus är öppet vard.
11—20, lörd. 11—17, sönd. 16—20. (Stängt helgdagar
och jul-, nyårs-, påsk-, pingst- och midsommarafton)

Filialen i Hällabrottet månd., onsd., fred. 18—20, torsd.,
lörd. 10—12, i *Åbytorp* månd., tisd., torsd. 18—20, fred.
10—12, i *Sannabed* månd., torsd. 18—20, tisd., lörd.
10—12, i *Brändåsen* fred. 18—20.

Bokbilen besöker varje vecka stadens ytterområden.
Närmare upplysningar om dess tider kan fås per telefon
706 80. Den besöker också efter anmälan per telefon
sjuka och gamla, som har svårt att själva komma till
biblioteket.

Passa på och köp

MEDAN LÄGERELDEN BRINNER

Hugo Ericssons intressanta bok
från fjällvärlden och hembygden.
En bok för både ung och gammal!

NU ENDAST

5 kr.

för bundet ex.

Dohlwitz
BOKHANDEL AB

De stilfullaste
NYHETERNA i

TYGER, GARDINER
UNDERKLADER
STRUMPOR

Hills
Tel. 704 46, 714 47

Ring

ALL-TJÄNST

vid behov av transporter

Sveavägen 24, Kumla

Tel. 718 56, 718 82

Haglund's

SKODON EN GROS
SKINN & LÄDER

EKMAN HAGLUND AB

TELEFON: VÄXEL 792 30

AKTIEBOLAGET

Olles MEKANISKA

Stenevägen 35 - Tel. 710 18

SVARVNINGAR
KONSTRUKTIONER
EL- OCH GASSVETSNINGAR M. M.

AB AUG. HOLMBERG

Kartongfabrik - Partibokbinderi

ÖREBRO

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

TRÄDGÅRDSGATAN 1

Tel. 700 25, 703 25

KUMLA ÅKERI

Innehavare:
HENRY och HARALD
KARLSSON

Rekommenderas!

UTFÖR
ALLA SLAGS
KÖRNINGAR

Telefoner:
706 58 och 706 59

KUMLA KYRKA

*En skrift om medeltidskyrkan och den brunna aderton-
hundredatalskyrkan, prästerskapet genom tiderna m. m.
utarbetad av Nils Helander och Tage Tapper*

Utgivare KUMLA FÖRSAMLING

Rikt illustrerad — Pris 5 kronor

Säljes hos Dohlwitz Bokhandel och HF:s bokhandel

*John Englund
& C:o K/B*

BLECK- & PLÅT- SLAGERI

Ringvägen 18, Kumla

Tel.: 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS

*Plåtslageri-
arbeten*

MODERATA PRISER

BEGÄR OFFERT

KB KUMLA TRYCKERI

— när det gäller trycksaker

EN OVANLIG DOKTORSSKJUTS

Av "KALLE I SÄTRA"

En novemberkväll 1907 var den mörkaste kväll, som jag varit med om under mitt långa liv. Jag blev anmodad att hämta doktor Larsson i Hallsberg och skjutsa honom till St. Joglunda, där hemmansägare Erik Jons-son var svårt sjuk. Doktorn var emellertid på fest i Sä-bylund. Han avbröt denna och tog tåget till Kumla station, där jag skulle möta honom vid 7-tiden på kväl-len.

Jag ledsagade honom över järnvägsspåret till Joh. Anderssons magasin, där jag bundit hästen. Doktorn var i det bredaste laget. När han tagit plats i vagnen, var hela sätet upptaget, så att jag fick sitta på en smal bräd-kant som en fakir. Den vagnstyp som användes kalla-des för hypoteksvagn. Det påstods att bönderna tog hy-potekslån på sina gårdar och köpte fjädervagn. De var mycket trånga för fullvuxna personer.

Min far hade sådan vagn, som han köpt av en lantbru-kare i Vissberga. När han första gången var och körde med den, kom han till kamrer Joh. Andersson i Åbytorp. "Vad har du betalt för en sån fin vagn?" frågade An-dersson med den vanliga spjuverblicken. "Den kostar 13.50", sa far. "Jaså", sa Andersson, "det är lika myc-ket som Halmeprästen fick betala i böter på biskopsvisi-tationen för synders skull".

Från Johan Anderssons magasin lyckades vi i mörkret leta oss ut till vägen mot kyrkan. Den heter visst Kyrko-gatan nu för tiden, men 1907 var det som att köra i en potatisåker med djupa spår. När vi kom i närheten av Ohlins smedja mötte vi en hästskjuts med lanternor på vagnen. Doktorn trodde att det var en bil, som kom emot oss och vart rädd och skrek:

— Är hästen bilrädd?

— Det vet jag inte, för jag har aldrig kört hästen förr, svarade jag. Hästen var bara 3 år, stor som en dromedar men snäll.

— Jag går av, sade doktorn.

Det hade jag ingenting emot, ty då skulle jag vid på-stigningen se till att jag fick någon del av platsen i vagns-stolen, tänkte jag.

När doktorn vräkte sig ur vagnen, hamnade han i ett djupt dike med nässlor och annan vegetation, samtidigt som kyrkovärden från Vissberga masade förbi med sin pålle.

Då vi åter äntrade vagnen var jag påpasslig och fick litet med av platsen på stolen. Doktorn hade kommit i ett sämre humör och klagade på den trånga vagnen. Vi var nu på den litet ljusare Brändåsvägen. Snart nog hade vi kommit till Byrstatorp och in i skogen. Det var liksom

att krypa in i en säck, så mörkt var det. Men hästen såg bättre än vi. När det är mörkt, är det bäst att inte styra hästen, utan låta den gå som den vill.

Sedan doktorn undersökt den sjuke och vi blivit bjud-na på kaffe skulle vi tillbaka till Kumla. Doktorn und-rade då, om jag kunde köra till Kumla på 40 minuter, för då skulle han kunna hinna med tåget mot Hallsberg.

— Vi får försöka, sa jag. Och det gick bra, tack vare en duktig häst.

Jag hade en cykellykta, som jag ämnade binda fast på skärmen. Doktorn erbjöd sig att hålla den. Det var en karbidlykta, och de kunde ha sina "fyr" för sig. När den fräste till vart doktorn rädd att den skulle explodera och vi skulle fara i luften. "Bär den sig så illa åt, så släng den då i diket", tröstade jag. Lyktan skötte sig emellertid bra, ja så bra att doktorn berömde den och sa, att han skulle skaffa sig en liknande, när han kom till Hallsberg.

Medan doktorn skötte om sin patient i Joglunda, ha-de jag fyllt en säck med hö och lagt i vagnssätet. På så sätt kom vi högre upp och doktorn undrade, om jag bytt vagn. "Nu sitter vi ju riktigt bra", sa han förnöjd.

Bilskräcken hade han svårt att bli fri, trots att det inte fanns några bilar på vägarna på den tiden. I Kumla fanns det endast en bil, och en bil var hemmahörande i Hallsberg. Kumlas bil kallades för "gula faran", och Hallsbergs för Karlavagnen. Men de var inte avsedda att trafikera de dåtida vägarna med, för det stod de inte ut med.

Vid Byrstatorp syntes något sken framför oss. "Ser ni inte att tåget kommer emot oss", skrek doktorn, alldeles vettskrämd. "Nog har jag hört, att det kan vara möjligt att möta en bil på vägen men att möta ett tåg tre kilo-meter från spåret på en väg, är något som ännu inte hänt", tröstade jag doktorn, vars sinnestillstånd kanske kunde härledas till den hastigt avbrutna festen på Sä-bylund.

Så småningom hann vi fram till de båda ljuspunkter-na. Det befanns vara husar Stellin och hans son med var sin Fenixlykta på väg hem från tröskning i en av byarna.

Vi kom fram till Kumla station i god tid till tågets av-gång. Doktorn var nu vid gott humör och berömde min körning i det becksvarta mörkret.

Det var andra tider för läkare, veterinärer och barn-morskor. Med primitiva åkdon på de uslaste vägar och i alla slags väder under alla tider på dygnet nödgades de utöva sin tjänst. Nog har bilen blivit en ovärderlig tillgång inte minst för sjukvården i vårt land och annor-städes.

OLOV KARLSSONS

Senaste nytt

i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar

Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager

VINTER- och SOMMARSPORTARTIKLAR

Cykelaffär, Kumla

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan
Tel. 704 76

REPARATIONER
utföres omsorgsfullt

ETT TRAGISKT LIVSÖDE

40 år sedan
”Enslingen på Bockön”
gick bort

”Enslingen på Bockön” var en begåvad självlärd astronom, som under tjugo av sina bästa år levde den ensammes liv på Bockön i Tisaren. Han fick sedan en liten primitiv stuga på fastlandet av Skogaholmsbolaget och bodde där ytterligare några ensamma år, tills han i 85-årsåldern togs om hand av fattigvården i Hallsberg. Där slutade han sitt 93-åriga liv 1928. Hur kunde han bli så gammal, med ett liv som varit mer än eländigt?

Något år efter enslingens bortgång besöktes stugan i Skogaholm av några personer, som fann hans lösöre huller om buller. När man fann ett 20-tal prydligt förda dagböcker, förstod man att det var något ytters värdefullt, som höll på att förstöras. Evert Sahlberg, Nerikes Allehandas Hallsbergsredaktör, varskoddes. Han var snart på platsen och tog hand om dagböckerna, en stjärnglob och en del annat. Alltsammans överlämnades sedermera till muséet i Sannahed. Där förvarades det tillvaratagna under ett 25-tal år. Ägare är numera Hallsbergs nya hembygdsförening.

Det var emellertid flera personer än redaktör Sahlberg som besökte stugan och tog med sig något minne av enslingens lösöre. Självt har jag haft till låns enslingens dagbok från 1915.

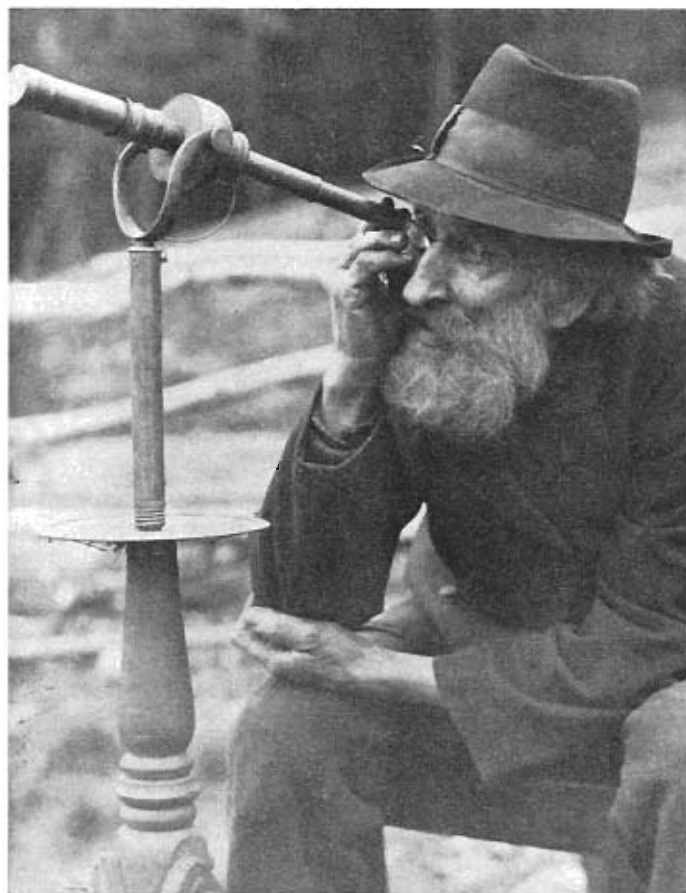
Vem var ”Enslingen”?

Det torde vara mindre vanligt att en dagboksskrivare lämnar efter sig så fint gjorda anteckningar. Varje millimeter av skrivbladen har utnyttjats. Allt är så tydligt skrivet, t. o. m. siffrorna i de många tabellerna.

Utdrag ur dagböckerna infördes en längre tid i Nerikes Allehanda, och 1930 utgav Sahlberg ”Enslingen på Bockön”, ett 80-sidigt häfte som nu blivit en raritet.

— Vem var då ”Enslingen på Bockön”? Varifrån kom han?

Detta avslöjas i dagböckerna, där vi kan se att hans namn var August Mattson. Redan i unga år började han göra utförliga anteckningar om sina upplevelser. Han var född 1835 på ett torpställe under Bro prästgård i

*August Mattson (1835—1928)
vid sin egenhändigt tillverkade stjärnglob*

Bohuslän. I prästgården fick han lära sig det nödvändigaste i kunskapsväg och fick plats hos en handlare i hembygden. Han hade därpå anställning i ytterligare någon affär, tills han blev förvaltare i den kända firman Kullgrens änkas sterbhus på Malmön vid Lysekil. Under sin vistelse där deltog han med dödsförakt i en räddningsbragd och räddade under uppenbar livsfara en holländsk sjöman, en bedrift, som belönades med 50 kronor.

Eftersökt kavaljer med fina sällskapstalanger

En tid umgicks den unge August med planer att bli lärare och genomgå Göteborgs seminarium, men han övergav tanken och blev materialförvaltare vid Uddevalla-Vänersborgs-Herrljunga järnväg. Emellertid var det inte hans mening att stanna vid järnvägen. I 25-årsåldern blev han bokhållare vid de stora herrgårdarna Frugård och Vänersnäs i Skaraborgs län. Han omtalas vid denna tid som en glad och god människa, utan sorger och bekymmer. Till hans intressen hörde spel, jakt och sällskapsliv. Av sin chef på Vänersnäs var han mycket omtyckt och fick vara med vid de stora affärsuppställningarna. Han var känd som en god sångare med fina sällskapstalanger och var en eftersökt kavaljer.

God jul och Gott nytt år!

ÖSTERMALMS LIVSMEDEL

S:a Kungsvägen 17, Kumla, telefon 700 80

Redan under tiden på Vänersnäs väcktes hans intresse för astronomi, och han tillverkade då en stjärnglob, som han sedan under sina isoleringsår på Bockön hade så stor glädje och nytta av.

Misslyckat kompanjonskap

Olyckligtvis kom Mattson att bli kompanjon med en fabriksägare i Falköping. År 1872 placerade han 2 000 kronor, som han sparat under anställningen på de nämnda herrgårdarna, i en bläck- och blanksvärtfabrik, Vahlström & Mattsons tekniska fabrik i Falköping, som hade kunder vida omkring bl. a. i Hallsberg och Kumla.

— Hur kom det sig då att August Mattson blev hönsuppfödare på Bockön?

Förmodligen i brist på kapital nödgades kompanjonerna slå igen. Mattson själv uppges ha haft goda förutsättningar som affärsman, och om han själv från början fått ta hand om fabriksrörelsen, kanske den blivit vinstgivande. Men då hade det säkert inte funnits någon "Enslingen på Bockön".

Mattson blir Åsbrobo och "Enslingen på Bockön".

Sedan Mattsson avvecklat fabriken i Falköping kom han till P. U. Rehnberg på Åsbrohammars gård. Även här gjorde han sig omtyckt och betrodd och fick företaga affärsresor till olika platser — bl. a. till Stockholm. Han representerade även en hallsbergsfirma.

Förutom lantbruket innehade Rehnberg även Åsbro Spikfabrik vid Hemsjön. Vid sekelskiftet flyttades fabriken till Linköping. Där tillverkas ännu "Åsbro Spik".

Stor förvåning väckte det, när Mattson efter några år lämnade Åsbrohammar och blev hönsuppfödare på Bockön. Han var övertygad om att denna sysselsättning skulle ge honom god inkomst. Några medel till att driva en större hönsfarm hade han emellertid inte, utan han fick bittert erfara att livet understundom far hårt fram med både människor och djur. Men årshyran för ön var billig — 5 kronor.

Bockön har länge tillhört Samzeliussläkten i Hallsberg, men tillhör sedan 1967 verkstadsägare Th. Johansson Hallsberg.

Medlem av Franska astronomiska sällskapet.

I 20 år kom Mattson att vistas på den lilla ön. Han begravde sig faktiskt där med sina mångskiftande intressen, framförallt astronomi. Han åstundade att komma i kontakt med Franska astronomiska sällskapet i Paris och lärde sig franska. Han skrev till den världsberömde författaren och astronomen Camille Flammarion och framlade sitt förslag till förenklad tids- och cirkelindelning. Efter lång väntan fick han svar från sällskapet, som funnit förslaget högst originellt och mycket beaktansvärt. Mattson erbjöds att ingå som medlem i nämnda sällskap och i ett brev på franska frambär han sitt tack för denna uppmärksamhet. Förslaget sände han även till Amerikas president, konung Oscar II och Vetenskapsakademien.

Mattson sysslade inte enbart med astronomi på sina "lediga stunder". Han var instrumentmakare, kallsmed, läkare, hönskirurg och uppfinnare. Han uppfann bl. a. en osänkbar livräddningsbåt. När han skulle ansöka om patent saknade han erforderliga medel och gav bort uppfinningen, vilket han senare ångrade.

I ensamheten . . .

I ensamheten funderade han över ensamheten. Han ställde frågan: "Vad gör du i ensamheten? Jag tröstar mig i ensamheten. — Jag resonerar med mig själv. — Akta dig då att du inte samtalar med en dålig människa! Ty en eremit är antingen en gud eller ett djur. Alla varsel vilja ha sällskap."

Mattson hade i sin ungdom varit kär i en flicka på västkusten och tänkte till och med att i hennes sällskap emigrera till Amerika. Flickans föräldrar var dock emot att få August till måg. Han led fruktansvärt av detta, som han kallade "passiva", motstånd. Under lång tid pendlade han mellan djup förtvivlan och ljusaste optimism. Han höll kontakten med henne även under Bockötiden och sände henne då och då små presenter.

Att Mattson bevarade minnet av henne visar följande strofer ur dagboken:

Hon var ifrån barndomsdär
så hurtig glad och yr,
och själv han ju också var
en mundlig och lustig fyr.

så glada och nöjda som
om sorgen de ej hört tal.

Tillsammans de byggt ett bo,
ett luftslott i skimrig prakt.
Där hade de båda i ro
i oskuld en grundval lagt . . .

Tillsammans de strövat om
i skogar och berg och dal

"O, du sälla aftonstund!"

"Till min flicka" heter en annan dikt av Mattson.

Minns du midnatts lugna timma
Af dig önskad mången gång;
Hur vid månens bleka strimma,
Jag så ofra var på språng
Utaf kärlek till dig dragen;
Smekte dig till ljusa dagen . . .
Minns du detta någon gång?

Så vi språkade och smekte;
Kysste, smekte åter om,
Tills i luften lärkan lekte,
Bådande att dagen kom.
Jag lutade mig till din barm,
Och av din mun en kyss så varm
Kändes brinna mot min gom.

Ingenring så lärt mig dragit,
Hvarken förr eller sen;
Aldrig har mitt hjerta slagit
Förr så glädligt. Mina ben
Ej så lärt mig nånsin burit,
Sen de kroppen bistånd svurit,
Som din kyss, så varm och len.

Och i detta ljufva minne —
I min dröm jag ser dig än,
Dervid lugnar sig mitt sinne;
Ty jag känner dig igen.
Dig så ömt i famnen sluter
Och med kyssar öfvergjurer
Dina rosenläppar än.

Minns du under gröna trädet,
Uti svalan aftonstund —
Då vi satt på hvira brädet
Uri skön och lummig lund;
Ingen då det samtal störde,
Som då våra hjerran rördes . . .
O, du sälla afronstund!

Har då ej för mig dirt hjerta
Någon ömhet mera kvar?
Tror du ej art jag med smärta
Tänker på de sälla dar
Och hur dirt hjerta lifligt brann
För mig af kärlek ren och sann!
Sköna, gif mig härpå svar!

Även modern, som tidigt blev änka, visade Mattson stor ömhet och sände henne gåvor av olika slag.

Folkets Hus

TEATER - FILM - LOKALER FÖR MOTEN

RING 75079

REKOMMENDERAS för bröllop, middagar
och samkväm i trivsamt miljö

Mattson grälar på månen
(Teckning av J. Norlander)

Friarannons från Bockön.

På hösten 1874 hade Mattson satt in en friarannons i en stockholms-tidning och fick bl. a. följande svar, som hittades i hans brevsamling i Skogaholm.

Min Herre!

Jag är en ung flicka utan Föräldrar och något stöd därför har jag önskat en ädel och god make. Eder annons behagar mig att besvara den och som jag tror mig hafva de egenskaper ni fordrar. Lanthushållning kan jag litet emedan jag har varit i ett prest-hus på landet. Min förmögenhet är ej stor men jag kan ett yrke som är mycket lönande nemligen damfrisering. Om ni fäster uppmärksamhet vid dessa rader så gif mig svar till A. C. L. och lemna det på allmänna tidningskontoret Gustaf Adolfs torg N:o 10.

Med aktning
A. C. L.

Vid denna tid var M. boende på Bockön och var i 40-årsåldern. Som damfrisörskas kunde stockholmsflickan näppeligen haft möjlighet att bidraga till försörjningen.

Vi skall nu genom en del utdrag ur dagböckerna låta Mattson berätta om hur han hade det under sitt fattiga liv på Bockön och Skogaholm.

13 dec. 1877 skriver han att han ej hade mer än 4 plusgrader på morgonen. Det var 3.700 steg från Bockön på isen till Estabogården, 2.200 till Nycksta (Nyckelön?) och 1.500 därifrån till Bockön, vilket utgör efter 3 fot för steg 11.100 fot eller $\frac{3}{10}$ mil, alltså $\frac{1}{3}$ mil. Han sysslar mycket med matematik.

En nyårsmorgon skildrar Mattson på följande sätt:

— Nej, men se, tocken grannlåt! Vem gäller denna festliga tillrällning? undrade jag för mig själv efter att ha tänt lampan och

hunnit se mig omkring i rummet. Antingen är jag bergtagen eller också har jag blivit förtrollad och förvandlad till "Bergakungen" själv — tänkte jag. Ty den svarta asfalten på väggarna glimmade av miljoner stjärnor och konstiga, fantastiska ornament. Fönstren såg ut, som om de varit överspända med isbjörnhudar, och temperaturen i rummet kändes på intet vis angenäm vid uppstignandet och påklädningen. När jag skulle maka huvudkudden litet ifrån den praktfullt dekorerade väggen — ty jag ville vara aktsam om de granna "tapeterna", naturligtvis — men fann den samma fastlödd vid den sistnämnda lika säkert som de tyska bleckleksakerna. Ingen kemist i världen är så skicklig som gamle herr Bore i konsten att ställa till en "kallgörande blandning" i stor skala. Men oaktat jag beundrar hans stora perfektion i sitt fack, tillstår jag, att jag helst såg honom med allra snaraste draga åt — Häckle-fjäll!

Herr Bore ställer till en "kallgörande blandning".

Nyåret 1893 beskriver Mattson på följande sätt:

— Jaha, det här är just en vacker början på det nya året! Den gamla 92:an slutade sina dagar i går afton under kramryckningar, pustande och kvidande, innan han besteg sjelatåget. Och knappast var detta gjort, förrän den nyfödda 93:an började föra ett än värre oväsen. Sprattlar hon inte i lindan värre än en ruvhöna i en jordhög, och det så, att snön ryker högt över både tak och skorsten! Tjuter och vrålar som den hungraste vargunge. — Ja, vad tjänar det till att uppträda här på världsteatern för alla dem som födas "under strecket". Hade det berott på mig, så hade jag visst inte kommit hit till denna planeten, men då jag mot min vilja samt under protester, skrik och oväsen, liksom nu 93:an, skuffats in på världs-scenen så är väl bäst att spela rollen ut och icke avresa därifrån på uppgående tåget, liksom många nu för tiden "för sed hava"! Fastän jag icke alltid med poeten kan sjunga: "Här är gudagott att vara — ack vad livet dock är skönt!" så har jag dock ganska ofta ungefär samma åsikter. Ty världen, sådan Gud själv givit oss den, har nog mycket att glädja sina passagerare med, då däremot den värld, som de mäktiga på jorden upprättat nästan uteslutande för sin egen räkning, är för de oprioriterade ett stort elände.

Det roligaste i dagböckerna är säkert anteckningarna om skridskoåkningen Åsbro fram och tillbaka och umgänget med några vänner.

En julnatt på Tisarens is med lustiga pöänger.

— På julafton lade jag iväg på skridskor till handelsbodarna vid Åsbro för att som annat folk förskaffa mig litet nödvändig rekvisita, till magens förnöjande och julglädjens förhöjande. Det var tämligen gott skridskoföre, ehuru det fläcktals fanns skrovis. Dessutom hade vi ett präktigt fullmånsken på aftonen. Tvärs över Tisaren fanns dock en öppen råk, samt en "rena" från Estabogården, löpande ett stycke utåt sjön. Sedan jag gjort mina inköp i handelsbodarna gick jag upp till den förr s. k. Skojarestan för att avhämta ett litet "skickebud" av flytande varor, vilka också där var tillfinnandes. Under jultiden är man ju något generösare i mat och dryck än eljes, vadan även det tillstådesvarande sällskapet företog en "forelöbig" provning av såväl de våta som de torra gudsgåvorna, under det att vi satt och pratade några timmar. Emellertid hade det lidit långt på kvällen, och jag började bli "hemsk" men var ingalunda ängslig för hemresan i ett så ljust och härligt väder, så mycket mindre som jag nu var kommen i en någorlunda god stämning. Nu skulle vägen till Bockön ej bli lång, tänkte jag.

Nedkommen till Åsasjön påspändes stålskorna, och mitt gepäck anbringades på lämpligaste sätt, väl avvägt för balansen mot centrum gravitatis, nämligen: en säck med diverse varor på ryggen,

Anlita F. N. WEIDERMANS BUSS AB

Moderna turistbussar med nackstöd, radio och guidemikrofon.

Res med vår linjetrafik Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp. Kumla—Hardemo.
Kumla—Yxhult—Bredsätter—Ålsta—Hallsbergs kyrka—Hallsberg—Kårstahult.

Tel. 703 65, 713 65

Kumla—Yxhult—Kvarntorp.

Begär offert!

Lyssna till mannen från Framtiden

Framtiden tillhandahåller tidsenliga liv-, pensions-, kompanjons- och ledarförsäkringar samt sjuk- och olycksfallsförsäkringar. Våra representanter hjälper Er med utredningar om bästa möjliga försäkringsskydd. De tar hänsyn till varje kunds individuella behov och ekonomiska bärkraft.

KONTAKTA
distriktschef
Lars
Ragnarson
Gamla Örebrovägen 6
Kumla
Telefon 019/793 10

Framtiden **LIVFÖRSÄKRINGS-**
BOLAG

Företaget för rationell redovisning

Vi har mångårig erfarenhet av redovisningsarbete

Vi har rationella hjälpmedel

Vi har moderna kontoplaner för affärs- och kostnadsredovisning

Vi har av Handelskammaren godkänd granskningsman

Företaget ledes av

Runo Edenhalm

Thore Edenhalm

Rudolf Wærn

AKTIEBOLAGET

EKONOMA

AFFÄRS- & REDOVISNINGSBYRÅ

KUMLA - ÖREBRO

Kontor: S:a Kungsvägen 31 — 692 00 KUMLA
Tel. 019/754 50 växel

Kontor: Idrottsvägen 2 — 702 32 ÖREBRO
Tel. 019/18 94 93

Borgs Motor AB

ELVESTA, KUMLA Tel. 704 81, 754 23

Peugeot service

Reservdelar och tillbehör

Bensinstation

ELVESTA Tel. 754 23

BÄRGNINGSBIL - BOGSERINGAR

ELBOLAGET

En sammanslutning av elektriker

TRÄDGÅRDSGATAN 3

Affären för elköksutrustningar
och modern armatur

Telefon **716 37**

ELVAROR med garanti
och service

AB B.S.K. MEK. VERKSTAD - KUMLA

(f. d. BRÖDERNA SANDBERG)

Grundad 1898

TELEFONER: Verkstaden 701 13
Einar Sandberg bostad .. 707 72
Harry Sandberg bostad .. 793 49

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arbörning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

*"Eget bo
jag sätta vill".*

Alla vill ha ett mål... ett hägrande framtidsmål. Något att se fram mot, att hoppas på, att längta efter. Mitt framtidsmål är en egen bostad. En modern och trivsamt bostad, där jag kan träffa mina vänner och bekanta och odla mina intressen.

Den bostad som jag drömmer om — blir min genom HSB.

I god tid har jag lagt upp en BOSPARA-plan och sparar regelbundet. Den dagen jag flyttar hemifrån och behöver en bostad — så har jag pengar både till insats och bosättning.

HSB

Var förutseende gå med i HSB

Expedition:

Hagendalsvägen 20 - Telefon 792 05 växel

Expeditionstider:

Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30
13.30—15.00
Torsdagar dessutom 16.00—18.00

Gäller det ARBETSHANDSKAR?

Efterfråga

*Two märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

PAUL JOHANSSONS

Handskfabrik, Kumla

Tel. Örebro 730 73

Allt för bygget hos

KUMLA BYGGVAROR

Tel. 709 45

BYGGMATERIAL — CEMENT — TRÄVAROR

JÄRNVAROR — GOLV

BRÄNSLE: KOKS — OLJOR — VED

En central för byggmaterial

en butelj i vardera fickan på en långskörtad pälsrock, samt resten av sakerna i ena handen och en pikstake i den andra. Denna påpackning var naturligtvis icke bekväm för en skridskogångare, men vad som allra mest besvärade var de där lakejerna bakåt.

Jag hade heller icke hunnit långt, innan en katastrof inträffade, ty inkommen i ett tillfruset slädspår, försökte jag fåfängt göra "stopp och back", vadan jag gjorde en ögonblicklig överhaling så det sjöng i lekamen. Oj, oj, det surrade i skallmejan som i en oroad bikupa, varjämte jag hade en förnimmelse av sveda och kallvåta omslag i storaxelns andra ände. Under det jag tog igen mig liter, låg jag med näsan riktad mot firmamentet och betraktade huru månen dansade slängpolska med stjärnorna där uppe, varvid jag tyckte mig märka hos den rundkindade mångubben ett skadeglatt leende över min ofärd. Då blev jag vred, knöt näven åt gubben och läxade upp honom en smula. Ja, vem är vänlig när han lider och det svider någonstans.

— Du tror kanske att jag är full, men det är ett misstag, sa' jag. Denna malör kunde lika lätt hänt mig om jag aldrig smakat en droppe "eldvatten", sa' jag. Förresten anstår det icke dig, som är full minst 3—4 dagar månatligen året om, att begrina den, som råkar peka åt dig med stortåna, sa' jag. Du tycks må tjockt där-oppe, ättersom du är så tjock i synnerhet! Jag, däremot, får gå härnere och träla, så jag är så torr och mager, som om jag vore född av vatten och anda, som du väl kan se, sa' jag. Då skämdes gubben en smula och gömde sig några ögonblick bakom en förbidrivande lufballong.

Nu föll det mig in, att jag kanske gjorde dumt i att gråla på månen. Han skulle måhända icke visa sig mer i kväll, och jag skulle då bli tvungen att gå hem i mörker. För den skull fick jag brått med att samla ihop mina kringströdda effekter samt undersöka vidden av den skada de lidit — men framförallt orsaken till svedan i bakstycket. Jo, det stod illa till: Den ena och bästa av "tvillingarna" var ohjälpligt ihjällegad, därjämte var kläderna och dessas inre grannskap genomstungna av glasskärvor, så att trakten däromkring mycket liknade en späckad skinka. Sedan jag utplockat glasbitarna och inventerat varorna i säcken, fann jag dessa i vida bättre skick än jag väntat. Sirups-, fotogen- och brännvinsflaskorna var lyckligtvis i gott stånd, vilket icke liter bidrog till återställandet av mitt goda humör. Min julkonjak hade till och med haft klokheden att intaga sin plats i ett rent, hårdfruset hästspår på isen, där den nu låg lugn och glänsande som "vindlös sjö", och jag började fundera på, huru jag skulle kunna rädda den olyckliga. Då erinrade jag mig, att jag köpt tre matskedar. Jag hade ju ett par spritt nya bälghandskar av sämskskinn. Skulle de vara konjakstata, manne? Nu var saken klar för mig. Medels skeden östes konjaken i handsken — ty jag tänkte som drängen, som hittade en död skata: Den blir fälle bra te något! Då ej mer kunde rymmas i handsken, var blott en liten skvätt konjak kvar i "bålen", och den satte jag eld på för att få något att värma mig vid. Då jag även hade socker bland sakerna i påsen, så drack jag avskedståren i "bryllå".

När jag så hunnit hem till "mor Inga", hörde jag ingen anmärkning över den sena hemkomsten, utan blev välkomnad av tuppen Fingal med ett muntert galande.

En annorlunda julafton upplevde Mattson i Skogaholm 1915. "Lidande för mig", skriver han, "men jag är van därvid. Det är svårt att utdriva kölden, då den kommit väl in. Vid tredje eldningen steg temperaturen i stugan till 9 gr. Uppgick kl. 1/2 3 och eldade. Då vi nu hade två helgdagar i följd och jag hade bränslebrist gick jag till sågen för att hämta torrt avfall och skräp. Men sågen var stängd. Då gick jag till milorna och tog tre plankstumpar, rengjorde dem från snö och sågade och högg sönder dem. Jag låter icke frysa ihjäl mig vid Skoga-

Mattson vid sina instrument
(Foto N. H. Guldbbrand, Hallsherg)

holm, så länge jag har förmåga att skaffa mig vad jag behöver."

Dagen därpå, juldagen, var den eländigaste som han någonsin upplevat.

På tiggarrått med "offerkista".

Sista julen, år 1921, i Skogaholm, företog Mattson något, som han inte varit med om tidigare. Han gav sig nämligen ut på tiggarrått. Då hade han hunnit bli 83 år gammal.

— Nej det här duger icke, att sitta här och svälta "dagen före dagen före dopparedagen"! Jag drog ut med min kära dragkärra, som nu kallades "offerkista", och gav mig ut att tigga. Jag drog ut och skämtade med folket i bygden. Jag fick på de fem ställen, där jag var inne, "offerkistan" full med matsorter, även lite pengar, samt mat och kaffe på alla ställena. "Bondgummorna ha allt och är heller inte snåla!"

Stugan i Skogaholm byggdes av snickare Eriksson från Åsbro. Bolaget underhöll den inte alls, och med åren blev den lika dålig som den på Bockön. Eftersatt var också getternas "bostad". När det var som kallast fick getterna dela rum med Mattson.

Trots sitt eländiga liv är det högst sällan man finner någon kritik av samhällsförhållandena i dagböckerna. Efter en älgjakt hade en tidning uppgivit att köttet efter 12 älgar utdelats till Skogaholmsbrukets arbetare. Mot denna uppgift reagerar Mattson. Det förhöll sig nämligen så att arbetarna inte ens fick köpa en bit. "Inte ens jag fick någon smakbit av älgköttet, vilket dock var vanligt att få under disponent Ransbergs tid. Den här s. k. ingenjören och hans fru är lika snåla båda. Bruksherrarna förstå att skaffa sig berömmelse för frikostighet för billigt pris genom att offentligt ljuga sig därtill".

BENSIN — OLJOR — ESSO-BLÅ — TILLBEHÖR — RESERVDELAR
DÄCK — SLANGAR — BATTERIER av bästa fabrikat
samt TVÄTTNING — SMÖRJNING
UNDERREDSBEHANDLING
LJUSTEST

Stene Servicestation

Inneh. Bertil Andersson Tel. 731 70

Mattson var en flitig samlare av tidningar. Han berättar, att han en dag under tolv timmar, från kl. 4 på morgonen till 4 på eftermiddagen, varit sysselsatt med att bränna 17.000 tidningar och papper, som han samlat under 46 år. Så nog var han beläst. Synen på vänstra ögat var under hela hans liv nedsatt på grund av svart starr. Och under Skogaholmsåren avtog även synen på det friska ögat.

Eremitären fick för Mattson sin avslutning 1921, då han togs om hand av hallsbergsborna och fick sin mer än väl unnade fristad på ålderdomshemmet, där han 1928 slutade sitt långa, på umbäranden och ensamhet präglade liv. När han i sin gröna ungdom var fattigvårdstillsyningsman i Vänersnäs i Hallebergstrakten kunde han väl inte tänka sig att hans jordeliv skulle ändas som fattighjon.

Besök av Svenska Dagbladet.

I en stort upplagd helsidesartikel i Svenska Dagbladet 2 november 1919 återger dess redaktör Olov Lundgren ett besök hos Aug. Mattson i hans primitiva stuga i Skogaholm. Ett par brev från denna händelse torde ha sitt intresse.

Stockholm den 9 okt. 1919.

Bäste Herr Mattson.

Med tack för senast skickar jag härmed äntligen Flammarion-boken. Kunde ryvärr inte få tag i ert inbundet exemplar, men har dock lyckats uppbringa en gammal, fullständig, oförfuskad upplaga.¹⁾

Att jag dröjt så länge med utskrivande av den planerade artikeln om besöket hos eder kommer sig av många ledsamma skäl. Der avgörande hindret har dock varit det, att jag inte fått några bilder. Jag vidtalade fotografen i Hallsberg hr Gulbrand att resa ut till Eder och fotografera, men jag har förgäves väntat på att få höra av honom. Nu har jag emellertid alarmerat honom både per telegram och brevlades, och när han nu väl endera dagen in finner sig i ert tjäll, hoppas jag att Ni herr Mattson enligt löfte låter avkonterfeja eder, er hydda och ert astronomiska bohag på sätt som vi redan kommit överens om. Vidare vore jag mycket tacksam om hr Mattson per brev ville låta mig få en kort och koncentrerad redogörelse för det tideräkningsuppslag Ni en gång tillställde den astronomiska kongressen i Paris. Det vore älskvärt om Ni dessutom ville sända mig något urklipp vad Ni tidigare skrivit i Nerikes Allehanda — möjligen någon dikt från herdetiden på ön, en av den vassa skämtsamma sorten, jämte något i den filosofiska genre som var och är er egen. Bli detta eder besvärligt eller önskar Ni det inte så får jag resignera.²⁾

Hoppas att dessa rader träffa eder ännu vid god hälsa. Ännu en gång tack för det intressanta mötet under Skogaholms stjärnor och var hälsad.

Med sympati och högaktning

Olov Lundgren
Redaktör, Svenska Dagbladet

Hallsberg den 14 oktober 1919

Herr Mattson
Skogaholm, Svennevad

På anmodan av Svenska Dagbladet ber jag härmed få underrätta Eder, att jag en av de närmaste dagarna (troligen söndagen den

19 dennes) kommer till Skogaholm och fotograferar Eder, sittande vid globen, teodolit³⁾ m. fl. Det är, enligt vad jag erfart från Svenska Dagbladet, meningen att göra en stor helsidesartikel i ett söndagsnummer, uteslutande ägnat åt Herr Mattsons arbete i astronomiens tjänst.

Med utmärkt högaktning

N. H. Gulbrand
Fotograf

Mattssons lilla stuga låg i Hallsbergs socken men endast några meter från gränsen till Svennevad. Han tyckte om att ströva omkring i skogarna, stödjande sig på en käpp med klyka. Vanligtvis hade han kompass med sig, och den fäste han på klykan och riktade den mot solen och talade sedan om vilken tid det var. Sällan slog det fel på mer än ett par minuter. Han ville gärna ha en pratstund med dem han mötte. Djuren ömmade han för. Sina egna höns och getter skötte han föredömligt.

Under många år fram till 73-årsåldern var Mattson anställd av Meteorologiska Centralanstalten för att företa väderleksmätningar och avlämna rapporter.

Mattson gör väderleksmätningar.

Det hade uppstått en viss korrespondens mellan meteorolog H. E. Hamberg och Mattson, som fått låna en del instrument från Meteorologiska Centralanstalten. I ett brev, daterat Stockholm den 16/5 1908, heter det:

H. Herr A Mattson.

Med anledning af meddelandet å sista rapporten, att Ni icke kan fortsätta observationer, får jag förbindligast tacka för hittills insända värdefulla rapporter. På samma gång tillåter jag mig anhålla, att instrumenten så fort sig göra låter hit återsändes.

Med största högaktning

H. E. Hamberg

Dr Hamberg var synnerligen framstående meteorolog och chef för Statens meteorologiska centralanstalt. Han har författat ett stort antal böcker och skrifter, bl. a. om nattfrosterna i Sverige. Översikt af Sveriges klimat. Hjelpreda vid väderlekstörutsägelser, Åskdagarnas frekvens i Sverige. Hamberg gick ur tiden 1923, åtta år före Mattson.

¹⁾ Var min förfuskad, därför att jag gjorde en mängd marginalant.²⁾ Ni ville ju så gärna ha dessa. (Mattsons kommentarer.) Boken skriven av den världsberömda franske astronomen och författaren Camille Flammarion, som Mattson korresponderade med.)

³⁾ Detta blef icke af; emedan jag hade mycket att göra med potatisupptäning och andra arbeten. Dessutom har jag svårt för att skriva; skriver dåligt och ser klen. Jag trodde att Ni hade själf tagit afskrift ur de "Bulletiner" och bref från Camille Flammarion m. fl. (Antecknar av M. på brevet från redaktör Lundgren).

³⁾ Kikarinstrument för vinkelmätning.

Sjödins STENHUGGERI

S. Kungsvägen, Kumla, tel. 785 38
Törngatan 12, Örebro, tel. 11 34 80
Bostadstel. 712 98 och 708 25

Tillverkar **GRAVVÅRDAR**
av röd, grå och svart granit
HUMANA PRISER

När Kumla-Kamraterna var som bäst och förlorade med 12-0

*När det inte pratades annat än fotboll i Kumla, och inga
sammanträden fick hållas matchkvällarna*

I. F. Kamraternas A-lag 1927-28 i Nordvästra serien.

Från höger: Nils Björkman, duktig lagledare och energisk "värvare", Bengt Björkström, Folke Jansson, Georg Zetterlöv, Valter Hoffner, Levi Sjöborg, Karl Tolf, Sven Bergling, Gustaf Söder, Gustaf Larsson, Olle Andersson, Einar ("Lulle") Pettersson och Gösta Blixt (reserv).

Redan året efter det Kumla julblad börjat utkomma var en sida reserverad för Kumla-idrotten. Det var 1931 som dåvarande lagledaren och Konsumföreståndaren Axel Högberg skrev den första idrottskrönikan och han fortsatte sedan varje år t. o. m. 1936, då han efterträddes av bokhandlare Algot Dohlwitz.

Sitt första bidrag har Högberg rubricerat "Vägen uppåt..." IFK hade då i fotboll avancerat till division II, efter att tre år å rad tagit hem segern i nordvästra och mellansvenska serierna men alla gånger misslyckats vid kvalificeringarna.

1926 är ett betydelsefullt år i Kumla-fotbollens historia. Då kom Kumla för första gången med i en nationell serie, nämligen den nordvästra. Att intresset för fotboll i Kumla redan var stort förstår man av att till en bortamatch i Kristinehamn reste flera hundra kumlabor, en händelse som väckte stor förundran i värmlandspressen. Av 104 spelade matcher i nordvästra och mellansvenskan hade IFK endast förlorat 22, onekligen en fin statistik.

De första division II-matcherna höstomgången 1931 fick Kumla-laget spela norrut, nämligen i Söderhamn, Gävle och Sandviken. I Söderhamn rådde vinterväder med snö, och där blev det inte någon poängutdelning och inte heller i Gävle eller i Sandviken mot Sandvikens IF. Däremot gick det bättre mot Sandvikens AIK. Om den matchen skriver Högberg: "På förhand var vi i tidningarna "säkraste förlorare", och många trodde oss inte ha några se-

gerchanser. Spelarna ville emellertid annat. Det var verkligen roligt att se med vilken ambition och segervilja varje spelare gick in för den matchen. SAIK började i stor stil och utspelade oss ganska grundligt de första femton minuterna, men därefter blev det plötsligt s'ut på utspelningen. När slutsignalen gick och en rättvis seger var bärgad, då var det roligt att vara Kumla-Kamrat."

Sin andra krönika från 1932 har Högberg rubriksatt: "Vinner, vinner inte..." Höstomgången betecknar han som föreningens hittills bästa säsong. "En sådan segerrad laget gjorde mellan den 28 augusti och 16 oktober är det inget lag i de fyra div. II-grupperna som kan visa fram. Då tog Kumla 14 av 16 möjliga poäng, och toppade vid flera tillfällen serien."

I Norrköping råkade Kumlalaget ut för den verkliga katastrofen genom att förlora med hela 12-0. Kumla räddade emellertid ansiktet genom att sedan på hemmaplan slå Norrköping med 2-0.

Möter i Brage i Borlänge beskriver Högberg "som höstens match". "Det var en sådan där ohygglig spännande match, som etsar sig fast i minnet. Farten var högt uppdriven hela matchen, och den ena målsituationen avlöste den andra i rask följd. Jag har varit i tillfälle att se en hel del allsvenska matcher, men Borlängematchen var den bästa jag setr. Brage höll skarpt på sin högerhalvback "Pysen" Järnberg och ansåg honom t. o. m. vara bättre än landslagshalvbacken Liljebjörn i Gais. Men med Valter

JULKLAPPSFRÅGAN för hela familjen löses lättast genom besök hos

Fredås MANUFAKTURAFFÄR

JOHANNES KYRKOGATA - Tel. 704 63

Vår paroll: *Goda varor till låga priser*

Hoffner i kalasform, blev han avdribblad och tröttnade omsider att gå på, när Valter drev bollen”.

”En annan bra match”, fortsätter Högberg, ”var mot Gävle IF, då Nisse Hoffner visade sin målfarlighet genom att göra två fullträffar. Hårt attackerad av Gävles stora försvarare, gick Nisse till våders och mötte en passning perfekt med huvudet. Att glädjen var stor under hemresan, behöver ej framhållas.”

IFK hade under denna tid — utom bröderna Hoffner — flera dukriga spelare: backparet Ferm och Sjöborg, Björkström, Berling m. fl. Björkström var specialist på att nicka hörnor. Ferm var en skicklig taktiker och den verkliga publikgunstlingen med sina många lyckade avdribblingar. Längre fram förstärktes laget med en känd allsvensk spelare ”Tigern” Rosenberg.

I sin sista krönika 1936 konstaterar Högberg, att ”årets säsong varit beklämmande svag. Det gick från början dåligt med poängplockandet, och det vemodiga resultatet blev att Kumla förpassades till division III. Laget hade otur med att två av ”stjärnspelarna” av familjeskäl uteblev från tvenne matcher.”

En av de matcher, som hör till de oförglömliga bland fotbollsvännerna i Kumla, gick mot Brage och samlade ca 4 000 personer i Idrottsparken, ett rekord som stått sig. Vädret var det bästa tänkbara för en spännande uppgörelse mellan två jämna lag. När speakern nödgades meddela, att två av de dukrigaste Kumlaspelarna ej ställde upp märktes genast stor besvikelse bland den stora publiken, och segerstämningen var som bortblåst.

Vi bar bett en av de två reserverna, Georg Zetterlöf, att berätta om matchen.

— Det är klart att jag inte var särskilt pigg på att hoppa in i laget, som det nu var. Dessutom hade jag veckan innan skadat mej i två fingrar och fått såren ihopsydda på lasaretter. Men någon måste offra sej. Vi hade ju ett starkt försvar med Ferm och Sjöborg som backar och Olof Nilsson som duktig center, så med lite tur kanske vi kunde klara oss. Men det gjorde vi inte. Mitt spel var inre vidare tursamt. Jag lyckades göra ett mål, som domaren dömde bort. Jag är säker på att Brages målvakt tog bollen innanför mållinjen. Jag blev irriterad av det, enligt min mening, orättvisa domslutet och ville göra allt jag kunde för att få ett godkänt mål och var också nära att lyckas. Jag kom igenom hela Brageförsvaret, men just som jag skulle peta in bollen halkade jag och fick bollen försmädligt något vid sidan om målstolpen.

— Och så var den dagen försvörd!

— Ja nog var det förargligt. Jag fick höra efter matchen att jag var köpt av Brage och skulle få 1000 kronor, om jag på något vis kunde hjälpa dom till seger. Hade laget bjudit mej 10 000 kronor skulle jag inte ett ögonblick reflekterat på något sådant. Hade Kumla varit ordinarie hade laget säkert bärgat segern.

— När började du bollsparkandet och var?

— Jag började i 12-årsåldern. Vi var ett gäng pojkar, som höll till i gran- och tallskogen vid nuvarande Kumlasjön. Vi tränade också i Mejeriskogen. En gång var IFK:s lagledare, Nisse Hultman, och tittade på oss. Han frågade mig, om jag ville vara med i juniorlaget, och det ville jag gärna.

— Minns du första tävlingsmatchen du var med på?

— Troligen var det en vänskapsmatch i Vingåker. Vi skulle fara med tåget. När far fick höra detta, sa han: ”Då följer jag med!”. Min bror Bertil tyckte emellertid: ”Vad ska du med och göra, det är väl ingenting att titta på!” Men när vi kom till Hallsberg, var far före och tog emot oss. Vi vann matchen med 2—0, om jag inte minns fel. Och alla var vi glada att far var med. Han bjöd på kaffe och på hemresa med två bilar, och det kostade honom 60 kronor. Det hällregnade i Vingåker, och något tåg skulle inte gå förrän på kvällen.

— Din far hade ju ett ovanligt fotbollsintresse.

— Javisst han hade ett fantastiskt intresse. Från sin plats på läktaren levde han med i spelet som ingen annan av publiken.

— Vad tycker du om fotbollen av i dag?

INNEHÅLL:

Av pastor K. G. Nordström	1
<i>Ännu en framstående julbladsmedarbetare ur tiden.</i> Av boktryckare Nils Helander	2
<i>Kumla kyrka.</i> Av kyrkokamrer Olle Ericsson	3
<i>Karl Östlund hos kungen.</i> Av Nils Helander	4
<i>Sol hela dan.</i> Av skofabriksarb. Hugo Ericsson	5
<i>Barnens dag 25 år.</i> Av kanslichef Tage Tapper	7
<i>Några bortgångna donatorer i Hallsberg.</i> Av lantbrukare John Persson, Högsäter, Hallsberg	9
<i>Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyggelse</i>	12
<i>In memoariam.</i> Av chaufför Karl Wetterholm	13
<i>Hallsbergsflickan som blev konstnär och gift med en konstnär</i>	14
<i>Pukestugan i Sannahed.</i> Av folkskollärare Ivar Björklund	17
<i>Pojken är hemma!</i> Av svenskamerikanaren David E. Larsson, Chicago	18
<i>En storätare i Sannahed och en dam med nerver.</i> Av folkskollärare Carl Olin, Eskilstuna	20
<i>En kväll vid Kumlasjön</i>	22
<i>Kumla 1915.</i> Dikt av förman Albert Arsell	23
<i>Min barndoms gata XVI.</i> Av Nils Helander	24
<i>När mor hade kaffestånd på Sannahed.</i> Av fröken Sarah Rosenström, Örebro	29
<i>Då fruarna vandrade till ”Skrivarhuset” och andra Hallsbergsminnen.</i> Av Anna Andersson	31
<i>Vildmarksvandring genom Sarek II.</i> Av fotograf Östen Johansson	34
<i>En ovanlig doktorskjuts.</i> Av ”Kalle i Sätra”, Fjugesta	37
<i>Ett tragiskt livsöde.</i> Av Nils Helander	38
<i>När Kumlakamraterna var som bäst och förlorade med 12—0.</i> Av Nils Helander	43

18 kr.

kostar Kumla Julblad

för 8 årgångar 1959—1965 och 1967

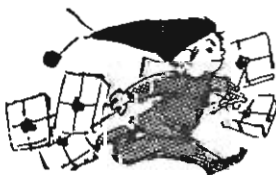
VÄLKOMMEN JULGÅVA

till kumlabor på annan ort.

Meddela Eder med Kumla Tryckeri.

— Jag tycker det har blivit för hårt spel och ett obehagligt köpsläende om stjärnspelarna. På den tiden jag var aktiv hände det inte så sällan att vi t. o. m. fick hjälpa till att betala resorna.

Den tid är nu avlägsen, då det i Kumla inte pratades om annat än fotboll: på arbetsplatserna, i affärerna och varhelst två eller flera var församlade, och då inga sammanträden eller sammankomster fick hållas på tid, som kolliderade med matcherna. Det var en tid, då IFK hade det ekonomiskt välbeställt, tack vare den goda publiktillskrömmningen till matcherna och inkomsten från augustibasaren i dagarna tre med bröderna Petterssons orkester som dragplåster. Och det var då verkmästare Albert Johansson var kassaförvaltare och hade lätt att få fram slantar till resor och arvoden. Vilka supporters hade inte Kumla då. Man talade beundrande om dem, inte minst i grannstaden Örebro.

Värdefulla julgåvor

UR — KIKARE — KAMEROR — LÄDERVAROR

EL. ARTIKLAR — HUSGERÅD — KORTVAROR

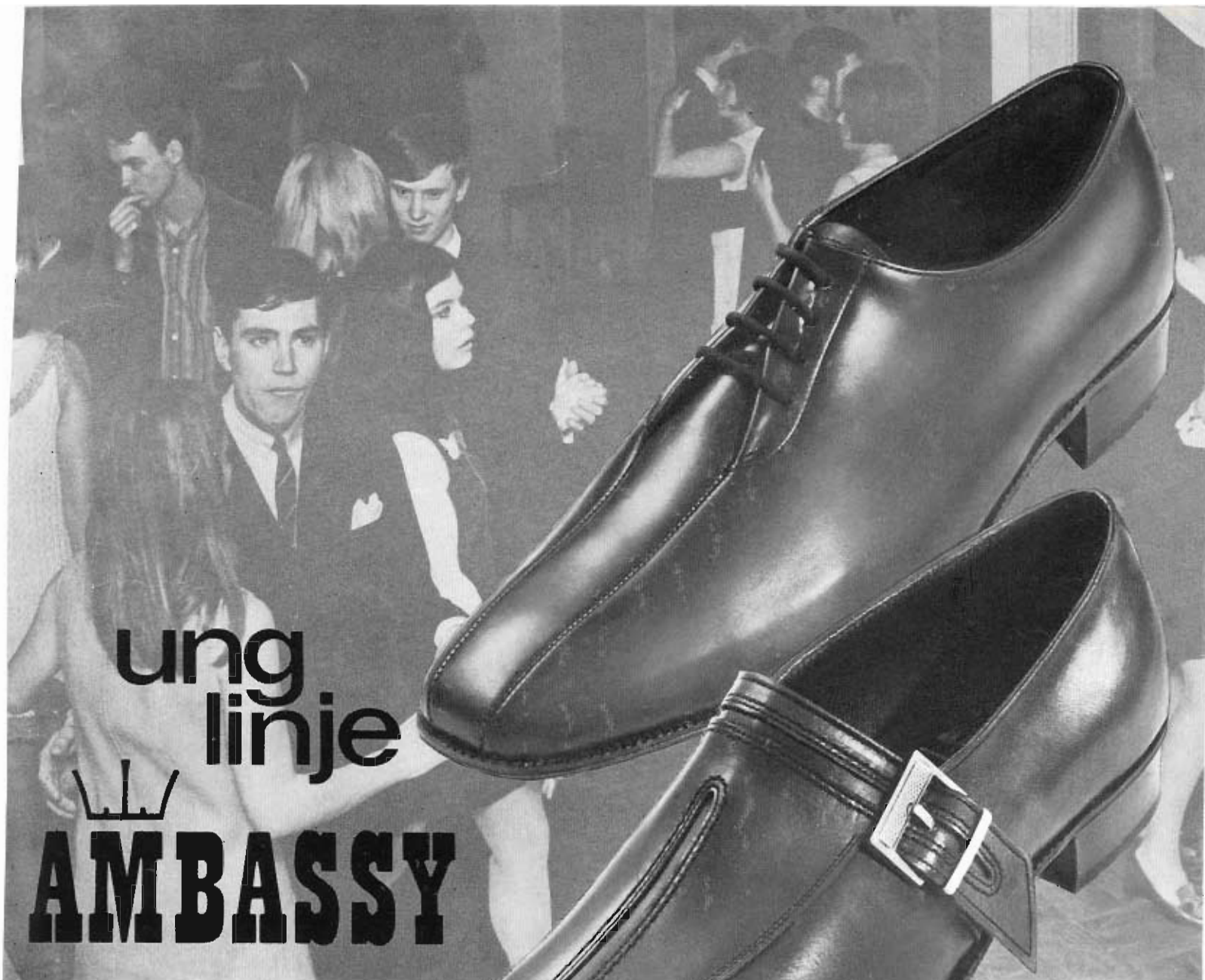
URREPARATIONER — FRAMKALLNING —

KOPIERING — FÖRSTORINGAR

Vänd Eder till

Cesar

Köpmang. 30 - Tel. 711 86

ung
linje

AMBASSY

Fräna skor av long look - modell.
Inne till tusen just nu. Gjorda för
ungdom på alerten.

Modell 4884
Modell 4953

Tillverkare: AB Kumla Skofabrik

AB LASSE BURÉN · KUMLA

Fråga efter
AMBASSY i Eder skoaffär

Bygg Ytonghus

— *stenhus i byggsats*

Med väggmaterial av låsfogad Ytongstav är Ytonghus' materialleverans mycket lämplig för egnahemsbyggare — särskilt för dem som vill göra en större egen arbetsinsats.

Bjälklag av Ytong och monteringsfärdiga takstolar underlättar den egna arbetsinsatsen liksom de fullständiga och lättfattliga entreprenadhandlingarna för byggnadsarbetet, vvs- och elinstallationerna.

Ytonghus betyder brandsäkra och ekonomiska bostäder med god värmeisolering — sparat kapital. Begär vår katalog med närmare upplysningar.

AB YTONG-hus

Återförsäljare:

BYGGSERVICE, Kumla

G. Fredriksson AB

Götgatan 2 A, tfn 756 50

SPARBANKEN GER BÄTTRE SPARLÅNEMÖJLIGHETER

ett . . .

- Spara regelbundet i minst 10 månader 150—1.500 kronor per kvartal och Ni får låna lika mycket som Ni sparat

tu . . .

- Spara regelbundet i minst 15 månader 150—1.500 kronor per kvartal och Ni får låna en och en halv gång så mycket som Ni sparat

tredubbelt!

- Spara regelbundet i minst 20 månader 150—1.500 kronor per kvartal och Ni får låna dubbelt så mycket som Ni sparat

— det går bra att spara till ett lån i sparbanken — familjebanken

Hämta folder i

KUMLA SPARBANK